

MARIANA GURZA

VASILE PLĂVAN

UN SLAVICI AL BUCOVINEI

Editura Fundației pentru Cultură și Învățământ Ioan Slavici Timișoara

Editura Eurostampa

MARIANA GURZA

VASILE PLĂVAN

UN SLAVICI AL BUCOVINEI

MARIANA GURZA

VASILE PLĂVAN
UN SLAVICI AL BUCOVINEI

EDITURA FUNDAȚIEI PENTRU CULTURĂ ȘI ÎNVĂȚĂMÂNT
„IOAN SLAVICI” TIMIȘOARA

Editura Eurostampa

Coperta: *Gabriela-Victoria MNERIE*

Tehnoredactare: *Mariana GURZA*

Consilier editorial: *Prof.univ.dr. Dumitru MNERIE*

Editor:
FUNDAȚIA PENTRU CULTURĂ ȘI ÎNVĂȚĂMÂNT “IOAN SLAVICI”

EUROSTAMPA

Tiparul executat la: *Tipografia Eurostampa*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

Vasile Plăvan, un Slavici al Bucovinei /

Mariana Gurza

Timișoara: Editura Fundației pentru Cultură și învățământ “Ioan Slavici”, 2013 – Timișoara: Editura Eurostampa, 2013

ISBN 978-606-8480-19-0

ISBN 978-606-569-571-9

I. Maiana Gurza

© copyright – Toate drepturile asupra acestei cărți
aparțin autorilor

CUVÂNT ÎNAINTE

Volumul **Vasile Plăvan** *“Un Slavici al Bucovinei*, se dorește a fi o restituire, o reasezare a volumului *“Boabe de lacrimi”*, purtând semnătura intelectualului **Vasile Plăvan**, cu adăugarea unor imagini și documente de epocă, astfel încât să-i fie mai bine cunoscută întreaga activitate.

Prima ediție a apărut la *„Tiparul Glasul Bucovinei”* Cernăuți, 1936, cea de-a doua ediție la editura *Carpathia Press*, în anul 2007, prin bunăvoința regretatului cărturar Artur Silvestri, care preciza că: *„Volumul confirmă un „autor de epocă”. Proza lui este în chip izbitor sămănătoristă, eticistă și „iorghistă”, arătându-ne un fel de Slavici de Bucovina însă mai degrabă un Slavici de „Popa Tanda” decât cel din americanismul „Morii cu Noroc”. Această constatare se impune.”*

Am simțit nevoia de a reveni asupra imaginii și a documentelor vechi, pentru continuarea proiectului propus cu ani în urmă, ca un *„urmaș veghetor”*.care dorește o imagine mai completă asupra vieții și activității publicistului Vasile Plăvan.

*„Indiferent dacă este o restituire cu greutate sau o completare de întreg cultural prin alăturarea tuturor producțiilor exprimate, „Boabe de lacrimi” de Vasile Plăvan îngăduie o discuție obligatorie (care, însă, nu se face la noi) în materie de istoriografie literară și de acces la documentul original. Căci, de fapt, deși acesta este un „caz” de scriitor uitat și cu o operă risipită din ignoranță, nepăsare ori rea-voință, „canonul semi-uitării” pare că s-a impus într-un mod șocant în această literatură care nu-i capabilă nici până astăzi să aibă măcar un singur autor cu ediție de „opere complete” așa cum pretutindeni în societățile așezate este normă nediscutabilă. Arareori doar câte un spirit scormonitor ori sentimental recitește cărți vechi ce abia dacă se mai țin în cotoare sau răsfoiește ziare și reviste din vremuri parcă antice și mai descoperă câte un nume, câte o creație fără „cotă” ori idei rămase fără descendenți; și se miră. Acum „restituirea” nu apare întâmplător ci aparține Marianei Gurza care, fiindu-i „rudenie”, ilustrează tipologia „urmașului veghetor”, rară și ea la noi, unde uitarea și risipa au devenit regulă de fier și atitudinea cea mai răspândită. La drept vorbind, **Vasile Plăvan** merită o ediție nouă și poate*

că în viitor chiar o ediție integrală dacă năzuința de a nu-i lăsa numele în penumbră de unde iese acum, se va însoți și de un efort bibliographic nu de tot mărunț. Dar va fi nevoie de căutări în revistele bucovinene de acum aproape un veac și poate, dacă va interveni norocul, de investigații lungi și anevoioase în arhive unde adeseori trebuie căutat acul în carul cu fân.”(Artur Silvestri)

Volumul de față confirmă un autor de epocă. Proza sa sămănătoristă, așa cum bine remarcă Artur Silvestri, îl așează pe Vasile Plăvan, ca pe un „*Slavici al Bucovinei*”.

După apariția ultimei ediții, volumului i se adaugă documente personale, imagini de epocă, și ceea ce s-a putut recupera de la fiica sa Georgeta, plecată acum lângă părinții săi. Răsfoind ziarele vremii, nu am găsit ceea ce mi-aș fi dorit. Multe din articolele apărute au fost scrise probabil sub un pseudonim sau au fost rătăcite...

Vasile Plăvan s-a născut la 24 noiembrie 1889, în comuna Cupca, județul Storojineț, într-o familie de țărani înstăriți.

Satul Cupca a fost atestat documentar pe timpul domnitorului Moldovei Alexandru cel Bun, prin uricul din 27 mai 1429(6937 î. Hr.;;) sat în Suceava.

În monografia istorică amplă scrisă de inimosul *Petru Ciobanu-„Cupca , un sat din Bucovina”*, găsim multe mărturii din perioada 1429-1944. Ani de muncă, de cercetare a evenimentelor ce s-au derulat de-a lungul multor generații în Bucovina.

Alexandru cel Bun făcuse o danie comandantului Ivan Cupcici, dându-i satul Cupca, ca o răsplată pentru serviciile prestate cu credință.

„Din mila lui Dumnezeu, noi, Alexandru Voievod, domn al Țării Moldovei, facem cunoscut, cu această carte a noastră, tuturor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că această adevărată slugă și boier al nostru, pan Ivan Cupcici, ne-a slujit cu dreaptă și credincioasă slujbă. De aceea, noi, văzând dreapta și credincioasa lui slujbă către noi, l-am miluit cu deosebită noastră milă și i-am dat în țara noastră două sate numite Cupca, unde este casa lui, și dincolo de Prut Neagăuți, și de la Neagăuți, în sus pe Racovețe până la hotarul lui Grozea, ce va putea să își întemeieze. Toate acestea să-i fie de uric, cu tot venitul și copiilor lui, și nepoților lui,

și strănepoților lui și răsstrănepoților lui și întregului lui neam, neclintit niciodată, în veci.

Iar hotarul acestor sate să fie cu toate hotarele vechi, pe unde au fost folosite de veac.

Iar la această este credința domniei noastre, a mai sus Alexandru voievod și credința iubitului fiu al domniei mele, Iliaș voievod, și credința iubiților fii ai domniei mele, Ștețco și Petru și Alexandru, și credinței tuturor copiilor noștri și credința boierilor noștri: credința panului Mihai, credința panului Vâlcea și a copiilor lui, credința panului Negrea, credința panului Giurgiu și a copiilor lui, credința panului Iliaș și a copiilor lui, credința panului Giurgiu al lui Jomotate și a copiilor lui, credința panului Stan vistier, credința panului Opriș și a copiilor lui, credința panului Domoncuș stolnic și a copiilor lui, credința panului Negrilă ceașnic, credința panului Costici postelnic și credința tuturor boierilor noștri moldoveni și mari și mici.

Iar după viața noastră, cine va fi domn al țării noastre, sau din copiii noștri, sau din neamul nostru sau pe cine îl va alege Dumnezeu să fie, acela să nu le clinească dania noastră, ci să le-o întărească și să le-o împuternicească pentru că i-am dat pentru dreapta și credincioasa lui slujbă.

Iar pentru mai mare întărire a tuturor celor mai sus scrise am poruncit slugii noastre credincioase Neagoe logofăt să scrie și să atârne pecetea noastră la această carte a noastră.

La Suceava, în anul 1429(6937 î.Hr. ;) luna mai, 27."

(„Petru Ciobanu-Cupca, un sat din Bucovina”, Editura Amadoros, Câmpulung Moldovenesc, 2004, pag.52-53)

Cercetările arheologice efectuate, descoperirea movilelor tumulare, extind mult în trecut înființarea satului Cupca, aflându-se într-o zonă ce a fost locuită de costoboci, creatori ai culturii Lipița pe la mijlocul sec. I. î.Hr.; și de dacii mari, purtătorii culturii Tumulilor carpatici.

M-aș opri la anul 1786, când Parohia Cupca a avut un prim preot Plăvan Petru, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”. Un preot înstărit, cu dăruire și devotament, venit din Ardeal. A păstorit biserica până în anul 1807. Acesta a fost un străbunic care și-a lăsat „mlădițe” și în prezent.

Am încercat să intru în istoria veche a satului dintr-un sentiment de mândrie și statornicie, față de „Plăveni”, din respect pentru mama mea,

Plăvan Viorica, și pentru unchișul meu nobil Vasile Plăvan. Un sat ce rezistă de veacuri, deși, „dania” din credință, astăzi, nu mai este respectată.

Vasile Plăvan, avocat, gazetar și publicist a fost un entuziast și un idealist de o aristocratică noblețe sufletească, de distincție morală, de bunătate și necuprinsă omenie. La 49 de ani s-a stins, lăsând în urmă o luminoasă pildă de virtute, un nume de o rară puritate și un exemplu de adevărat românism.

Dacă facem o paralelă între *Ioan Slavici* și *Vasile Plăvan*, putem constata câteva puncte comune. Pentru Ioan Slavici, Bucovina a reprezentat un loc important, mai ales în paginile sale de memorialistică după anii 1900. Lupta pentru păstrarea identității naționale o găsim la amândoi, mai pregnant manifestându-se Ioan Slavici în diverse lucrări, apărând Bucovina, făcându-i cunoscută istoria. Împreună cu Eminescu, Ioan Slavici prin programele de acțiune ale tinerilor are un rol semnificativ privind evenimentele din 1918.

Anul 1916 îl surprinde pe Vasile Plăvan, ca elev al Școlii Militare de Infanterie din Botoșani. Ca sublocotenent de rezervă, făcând parte din regimentele 10 Vânători, apoi 2 Alba Iulia, participă la războiul pentru întregirea Neamului, fiind decorat cu „*Medalia Ferdinand I*”, ordinul „*Coroana României*”, „*Crucea Comemorativă de război*”, etc. A făcut parte până la moarte din „*Asociația voluntarilor bucovineni*”.

Îl regăsim pe Slavici în Bucovina, la Cernăuți, participând la *Serbările de la Putna*, în august 1871, impresionat de generozitatea bucovinenilor. „*Până în ziua de astăzi mi-a rămas inexplicabilă – scrie Slavici, după trecerea a trei decenii de la Serbarea de la Putna – încrederea cu care românii din Bucovina mi-au încredințat avutul lor*”.

În volumul actual, Vasile Plăvan în anul 1934, alături de voluntari, intelectuali și țărani bucovineni la Sf. Mănăstire Putna comemorând 430 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare.

Ioan Slavici preocupat de viața culturală românească, de integritate și dreptate pentru Neamul Românesc, a adunat în jurul său în perioada când cunoscuse Bucovina, mulți tineri. Nu m-ar surprinde ca, *Vasile Plăvan* să fie printre ei.

Aș concluziona după această mică paralelă, că, Vasile Plăvan a bătătorit drumul deschis de Ioan Slavici în Bucovina.

S-a vorbit mult despre dezrădăcinare, despre suferința și lacrimile tăcute ale celor ce și-au lăsat în urmă vatra strămoșească, căutând în zadar „*mlădițe de săcară*“.

Nu putem uita, nu avem voie să ne uităm rădăcinile. Trecutul revine, ne urmărește, ne amintește de cei care și-au lăsat „cuvântul“ din dragoste pentru neam, în lupta pentru păstrarea identității noastre românești.

Vasile Plăvan a iubit mult țaranul român. Nu a uitat niciodată de unde plecase. Nu și-a uitat imașul și toloaca. A știut să fie prezent, printre țărani, printre elitele vremii, la fiecare eveniment.

Cei dezrădăcinați, au găsit doar, boabe, „*boabe de lacrimi*“, răzlețite într-o lume, poate rău întocmită de sisteme bolnave, de mentalități otrăvite.

Așa a rămas și Bucovina, „o lacrimă“ a neamului românesc, „o lacrimă“ pe care o țin strâns în pumnul-mi de copil, ca să-i simt mângâierea - „*Țara Fagilor, locul mirific al cărturarilor al frumuseții pure, a creștinismului înălțător*“. Citind cele scrise de unchiul meu Vasile Plăvan, după atâția ani, am ajuns să cred, că acele „*bobite*“, acel plâns, mi-a urmărit existența mea, a părinților mei. Dacă Vasile Plăvan își găsea „*săcară*“ înverzită, destinul familiei ar fi fost altul.

Și noi, cei pribegi, am fost ca „*nucul cel fraged*“ scos din rădăcină.

Istoria ne-a aruncat, ca pe niște străini, devenind venetici în țara noastră. „*Dar când scoți din rădăcină nucul fraged și-l muți în alt loc, la început el își păstrează în sălașul său proaspăt verdeața sănătoasă a vieții. Gospodarul care se razimă pe această spoială de gând și nu grijește la vreme de pomul cu rădăcinile însângerate, bagă de seamă după un timp cum frunzele nukului se lasă în jos triste, îngălbenesc și apoi cad la pământ. Cu mâhnire vede că tulpina nukului închircește și prinde a se usca, se încredințează că pomul nu s-a prins, rădăcinile bolnave și necăutate la timp neavând puterea de a suge din mâna pământului binecuvântarea vieții.*“ - Vasile Plăvan.

Asemenea nukului fraged mutat, mulți nu și-au putut găsi locul. Am rămas mereu în căutarea „*sevei pământului strămoșesc*“. Soarta sau voia Domnului?”

Volumul **VASILE PLĂVAN „un Slavici al Bucovinei”**, este o restituire întârziată, dar de o semnificație aparte pentru generațiile viitoare.

Mariana GURZA

Vasile Plăvan, cu puțin înainte de moarte, 1938

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
I. BOABE DE LACRIMI	13
Boabe de lacrimi	17
Per aspera	23
Două lumi	31
Valea Moldoviței	35
Dionisie Mitrofanovici	39
Clipe înălțătoare	43
După un sfert de veac	45
A murit arcușul	49
Lupta de la „Câine-Creț”	53
II. FOTODOCUMENTE	59
III. DRUMUL SPRE VEȘNICIE	75
La mormântul unui camarad (Vasile Plăvan)	77
Idealistul Vasile Plăvan	79
Înmormântarea regretatului ziarist Vasile Plăvan	81
IV. REFERINȚE CRITICE	89
Vasile Plăvan	91
Un Slavici de Bucovina	93
Vasile Plăvan, gazetar și publicist bucovinean	99
Vasile Plăvan (24 noiembrie 1889 – 23 ianuarie 1939).....	105
120 de ani de la nașterea lui Vasile Plăvan, 24 noiembrie 1889 ..	109
Arhaisme și regionalisme din zona Bucovinei	115
V. NOTA EDITORULUI	123
Adnotări bibliografice	125

Vasile Plăvan și soția sa Vanda, Cernăuți, 23 februarie, 1924

I.

BOABE DE LACRIMI

Vasile Plăvura

Boabe de lacrimi

[illegible]

În momentul petrecerii născătoare, Nicolae Filimon, a fost înalt comandant Forțelor Armate Române și în prezent este membru al Parlamentului din România, membru al Comisiei Europene și al Consiliului de Administrație al Băncii Mondiale din România, profesor de legislație în cadrul universității politice din București, membru în cadrul „România în lume”.

Acesta este un proiect de lege în domeniul științelor umaniste și literare.

¹Veale Wilson a murit la vârsta de 48 de ani, la 22 ianuarie 1934, în urma unei grave infarcti care a durat 3 ore. A fost înmormântat la Brookline, și există grave suspiciuni de omucidere.

References

CAMBRIDGE PRESS - 2007

Nota autorului

Am făcut mănunchi din câteva fire culese pe postata unde au putut răsări în urma muncii mele de redactor și, după moartea regretatului ziarist Petre Cârsteanu, de prim-redactor la ziarul "Glasul Bucovinei", în serviciul căruia am robotit 13 ani, cei mai prețioși din viața mea.

Partea cea mai mare din bucățile cuprinse în aceste "Boabe de lacrimi" au văzut lumina zilei în ziarul "Glasul Bucovinei"; iar alta, în „Voluntarul Bucovinean”, care apare acum în Cernăuți și luptă cu mari greutăți.

În cursul celor 13 ani de muncă în redacția ziarului „Glasul Bucovinei” am stăruit pentru întărirea elementului de baștină aici în Bucovina, pe temeiul credinței străbune în Dumnezeu, în cinste, corectitudine și mai ales în jertfă necrupețită pentru interesele superioare ale Statului. M-am încredințat că meșteșugul scrisului zilnic mistuește puterile omului mai mult decât alte îndeletniciri.

Cernăuți, Noiembrie, 1936

AUTORUL

Iubitei mele soții

~ Vanda ~

*care a împărțit cu mine suferințele pe cari
mi le-a adus gazetăria*

BOABE DE LACRIMI

Soarele coboară spre brâul de munți care se desprinde în zare, albăstriu și învăluit în ceață. Pe ogoarele fără holde pasc vite în cânduri ; din când în când se aude glas trăgănat de fluer. Melancolia tomnatecă a miriștilor este alintată de razele soarelui care dă să scapete.

Pe drum de sat bucovinean trec șiruri de căruțe încărcate cu flăcăi cari se duc la Cernăuți să îmbrace haină de soldat împărătesc. E jale mare în tot satul. Descărcături de pistoale urmate de chiote năvalnice răscolesc văzduhul. Cei ce se desfac pentru trei ani din legăturile vieții de sat, cântă cu foc nestăvilit :

*De m'a ține Neamțul bine,
El a face om din mine,
De m'a ținea Neamțul rău,
Frunza și codru-i a meu...*

În acel amurg trist de toamnă din anul 1898 un copil de 9 ani trecuți culegea, singur-singurel, pe un ogor fire de săcară scuturată. Plângea înfundat și se tot pleca să ridice firul de săcară, cum îl zărea între țăpușele de miriște. Își pusese în gând să culeagă cu mâna sa măcar un pumn de fire de săcară, pentru a le sămăna în primăvară tot cu mâna sa. Cum în puținii ani pe cari îi avea îl ocolise bucuria și nu avusese parte să cunoască voia neîngrădită a sburdălniciilor, îi trăsni lui Radu prin cap, în frăgezimea minții sale, să încerce cu firele de săcară sămănate de el a întreba ursita sa dacă i-a făcut parte de noroc pe lumea asta. De trei ani rămăsese orfan de mamă, pe care și-o amintea cu atâta dor și durere, și-o amintea bună, blândă, duioasă, cum nu se găsea ființă de om în tot satul. De ce îi luase Dumnezeu fericirea desmierdărilor mamei?

De câte ori își aducea aminte de mama sa, Radu rar se întâmpla să nu plângă. A plâns de i s-au topit ochii când, într-o noapte neagră cu fulgere și tunete, s-a trezit din somn și moșul său care ședea în fața vetrii cu jărat ic i-a adus vestea, fără nici un încunjur, că mama sa a murit la operație în Cernăuți. Deși brudiu, Radu a prins înțelesul și grozăvia știrii. Tot într-un

plâns a ținut-o până în zorii zilei. De atunci parcă numai în lacrimi își mângâie zilele. Jocurile nu-l ispitesc și nici cu copii de seama sa nu se înzlojește. Cum culegea fire de săcară pe ogor, Radu văzu iar în privazul închipuirii sale icoana scumpă a mamei și de aceea porni să plângă.

Radu urma la școala din sat și învăța bine, numai cu socotelile nu se prea împăca. Era foarte scump la vorbă, totdeauna închis, aproape mut, însușire pe care învățătorul o constatare la copil cu oarecare îngrijorare. Era de o sensibilitate nespus de mare. Un cuvânt neînsemnat și fără nici un ascuțiș rostit cătră el de învățător pentru a-l smulge din tăcerea sa ciudată, ajungea ca să-l puie pe copil pe plâns neogoiat, să-l arunce în clocotul disperării. Radu de altfel se ținea mai mult razna de colegii săi. De obicei nu le spunea nimic, nici când îl cicăleau din cauza firei sale ciudate și îi vedea făcând lucruri neîngăduite și șotii. Nu se juca niciodată cu ei, pentru că nu se potrivea cu nici unul. Din această cauză nici nu era luat în seamă în clasă...

Într-o zi din aceeași toamnă Radu fu chemat de tatăl său, ca să-l întrebe dacă n-ar vrea să meargă la școală la Cernăuți. Întrebarea tatălui chemă în amintirea lui Radu mormântul mamei sale din cimitirul de la Horecea pe care-l văzuse odată. Radu primi cu bucurie stăpânită să plece la Cernăuți, găsind mângâiere în gândul că va fi mai aproape de mormântul mamei iubite. Când fu să părăsească satul, era mai abătut decât cum îl știa ai săi, era mai scump la vorbă și cu privirile apăsate în pământ : îl săpa amarul despărțirii de locurile unde-și depănase firul zilelor de copil nemângâiat de nimeni. Era prima sa cunoștință cu sentimentul despărțirii de locul unde s-a pomenit pe lume. Radu nu uită să ia cu el o parte din firele de săcară pe care le culesese, pentru că pusese de gând să le samene pe mormântul maicei sale. Tăcut, cum îi era felul, porni din casă însoțit de tatăl său, în plânsetele sfâșietoare ale sorioarei sale mai mici de vârstă decât el. Pe la chindii se găsea în stația din sat.

Cu trenul care se opinti din greu să pornească, Radu părăsi satul. De la fereastra vagonului privi cu jale lunca, poiana și toloaca pe care nu odată i-a călcat piciorul, până ce toate se pierdură din câmpul vederii sale. În Adâncata se urcă în alt tren, unde văzu un preot, cu care tatăl său intră în vorbă. Radu înțelese că și preotul își duce la școală la Cernăuți 2 copii. Mai târziu află cum se numește preotul și din care sat este. Se piti lângă fereastra vagonului și se afundă în tăcerea sa ciudată, privind încântat peste măsură la apusul de soare care învăluia totul cu o vrajă minunată, și la

podoaba galbenă cu care toamna gătise codrul nesfârșit al Cosminului. Uitându-se înmărmurit, în huruitul copleșitor de monoton al roților de tren, la frumusețea amurgului bucovinean și a codrului, Radu simți cu oarecare plăcere cum i de păhuiesc gândurile cari îl puneau în legătură cu realitatea din jurul său și, scăpând din cătușele acesteia, începu să viseze dulce și mângăietor.....

Se făcea că Radu se întorcea din țarină pe cărări umbrite de spice de săcară îndoite. Amurgul se lăsase peste sat. Holdele erau trecute de pieptul omului. Bătute alintat de zefir, se legănau încet într-un susur molcom. Cărduri de vite veneau de la pășune, mugind prelung ca să spargă tăcerea satului. Dintre ogoarele încărcate de roadă se desprindea, ca un farmec sfânt, doina ciobanului care și-a pierdut turma. O cânta din fluer flăcăul Toader Caprarul care se întorcea de la lucru cu carul cu boi. Cum în tot satul nu se găsea flăcău care să cânte doina ciobanului cu șartul lui Toader Caprarul, bătrâni și tineri se topeau în admirație pentru flăcăul acesta care tălmăcea cu foc jalea acestui cântec apucat din bătrâni. Valurile doinei pline de alean se revărsau peste sat și fetele se adunau botei și rămâneau în loc prăpădite ca să asculte cu ochii în lacrimi glasul fluerului. La rădăcina tufanilor din pădurici, licuricii își îmbiau lumina miraculoasă, podoabă cerescă prinsă pe hlamida violetă a amurgului. Era atâta voe bună în sat și atâta mulțumire...

Visul lui Radu se spulberă cu iuțeala fulgerului când tatăl său îl scutură destul de bine pentru a-i spune că au sosit la Cernăuți. Se întunecase de-a binelea. După ce se dădură jos în stația Grădina-Publică, Radu și cu tatăl său apucară spre oraș. Ajunși la internatul de băieți români - ținta drumului lor - cei doi săteni găsiră poarta încuiată. Li s-a deschis cu ușurință și oameni buni le dădură adăpost.

A doua zi dis-de-dimineată Radu văzu că internatul are un cerdac lung de scânduri de brad, o ogradă destul de mare, iar la dreapta o grădină largă umbrită de un nuc rotat și de alți pomi. Mai mulți băieți, unii îmbrăcați în haine orășânești iar alții în cămăși albe ca omătul, își făceau ghetele în jurul unui scaun lung, în ogradă. Vreo câțiva stăteau pe gang. Dacă Radu se mirase mult că pe drumul de la gară până la internat auzise vorbindu-se numai limbi pe care nu le înțelegea, acum se bucură că îi auzea pe băieți vorbind numai în limba din satul sau. Prinse curaj să se apropie de ei și să intre în vorbă. Școlarii din satele Bucovinei îl întrebară,

privindu-l cam de sus, din care sat este. După ce li dădu răspunsul, Radu s-a retras cu sfială.

Director al internatului era atunci un om potrivit la statură, mai mult bondoc; avea față plină și purta cioc. Se chema Constantin Ștefanovici. Acesta îl primi pe Radu fără nici o împotrivire și-i dădu un pat în unul din cele patru dormitoare ale internatului. Tatăl său l-a înscris apoi în clasa a doua la școala primară din strada care astăzi poartă numele Generalului Prezan; după aceasta s-a înapoiat la gospodăria din sat, lăsându-și copilul în lumea nouă a orașului.

La început Radu nu găsi nimic neobișnuit în noul fel de viață. Se părea că îi place chiar disciplina internatului și viața nouă pe care o vedea în oraș, pentru că îi încânta brudenia cu atâtea lucruri noi. Dar când scoți din rădăcini nukul fraged și-l muți în alt loc, la început el își păstrează în sălașul său proaspăt verdeața sănătoasă a vieții. Gospodarul care se razimă pe această spoială de gând și nu grijește la vreme de pomul cu rădăcinile însângerate, bagă de seamă după un timp cum frunzele nukului se lasă în jos triste, îngălbenesc și apoi cad la pământ. Cu mâhnire vede că tulpina nukului închircește și prinde a se usca, se încredințează că pomul nu s-a prins, rădăcinile bolnave și necăutate la timp neavând puterea de a suge din mana pământului binecuvântarea vieții.

Asemenea nukului fraged mutat, Radu, nu-și putea găsi loc în noua descălecare din oraș, pe care i-o hărăzise soarta. Sucul sănătos și curat pe care îl adusese în vinele sale din satul depărtat, începu curând să se învălurească în larma neprielnică a orașului, prinse a fierbe clocotind în jind nestâns după pământul și aerul pe cari le pierduse. În școală primară din Cernăuți Radu auzia toate limbile, numai pe a sa nu. Copii cari vorbeau alte limbi începură din prima zi a-și bate joc de vorba și portul său apucat din moși-strămoși. Îl durea aceasta, dar la nimeni nu putea găsi ajutor. Faptul acesta îl întristă și mai mult și-i întări sentimental singurătății și al părăsirii, cu care dealtfel făcuse prea de timpuriu cunoștință. Cum se înapoia de la școală la internat, Radu își învăța lecțiile. Era singurul lucru pe care îl făcea cu oarecare mulțumire. Apoi, pe când ceilalți copii se jucau în ograda și grădina internatului, el se retrăgea într-un ungher din sufrageria de sub sol, își punea pe masă firele de săcară aduse din sat și, privindu-le, plângea amarnic înfundat, neauzit și nevăzut de oameni. Era atât de părăsit și de nefericit ! Firele de săcară îi rechemau în amintire, vii, zilele trăite în sat și dorul după murmurul apei, după tăcuta poiană cu gănguritul turturiceii

și după lunca în care în nopți cu lună asculta cântecul privighetoarei – îl stângea. Sufletul său pustiit de nădejdi era luminat de raza unui singur gând care-i ținea de urât și dădea, oarecum, înțeles vieții sale. Era gândul de a sămăna pe mormântul maicei firele de săcară culese din sat, spre a-și citi ursita din felul cum vor creștea.

După multe cercetări Radu dădu de cimitir de mormântul mamei scumpe cu cruce de stejar, străjuit de un mesteacăn svelt. Era o toamnă frumoasă. După ce își ostoi plânsul, dădu la o parte crengile uscate și buruienile de pe mormânt. Apoi își făcu cruce, scormoni cu degetele țărâna de pe mormânt și sămănă pe brazda sub care se odihneau oasele maicei sale iubite firele de săcară. Tot cu degetele săvârși grăpatul. După ce a spus rugăciunea, porni mulțumit spre internat: înfăptuise cece pusese de gând.

Dacă avea grije să-și învețe mai cu seamă lecțiile la germană, cu care avea de furcă, Radu purta în suflet, ca o comoară scumpă, chinul și nerăbdarea legate de răspunsul așteptat de la firele de săcară. Nu-l părăsia niciodată gândul de a afla ce ursită are pe pământ. Acest gând crescuse puternic și pusese stăpânire pe tot sufletul său. Mereu singur, mereu cu firea sa de gâcitură care nu poate fi tâlcuită, mereu tăcut, dus pe gânduri și sfios peste măsură, Radu trebuia să rabde a fi ținta spre care se îndreptau glumele înțepate și răutăcioase ale colegilor de școală de altă națiune. Aceștia nu-l suferiau și pentru că învăța bine și era lăudat, câte odată, de învățător.

Veni iarna cu sărbătorile Crăciunului și Sf.Vasile. Radu le petrecu trist în dormitorul internatului, unde rămăsese numai el, deoarece nu venise nimeni să-l iee acasă. Cum stătea în dormitor, se uita cu plăcere la fulgii cari cădeau din ceriul plumburiu și se gândea la viața sa de copil fără de bucurii și mângâieri. Ar fi voit să aibe și el un prieten, cu care să stea de vorbă deschis, destăinuindu-i necazurile. Nu putea înțelege de ce nu se găsește nici un copil care să-i priceapă amarul și obida. Deaceea când zăgazurile durerii strânse în sufletul său se rupeau, Radu se ascundea în locuri tănuite, de obicei în sufrageria internatului, și se așternea pe plâns.

Radu găsi că primăvara de la oraș nu vine gătită cu atâtea podoabe ca cea din sat. Muguri crăpați și ceri albastru sunt și în oraș. Dar aici între ziduri nu se aude nici piruitul fermecat al privighetorii, nici cântecul ciocârliei din slavă și nici strigătul voios al cucului din dumbravă.

În sâmbăta Rusaliilor copiii de școală s-au dus la cimitir sub conducerea învățătorilor. De astă toamnă Radu nu dăduse pe la cimitir.

După serviciul religios, el se furișă din rândul școlarilor, îndreptându-și pașii spre mormântul mamei. Gândul la răspunsul firelor de săcară culese și sămănate de el îl chinuia pe creier ca un sfredel de foc. Ore cum va fi răspunsul? Pășia nesigur cu capul în pământ, pășia încetinel printre morminte. Teama din suflet îi se schimbase în groază, care-l ținea încleștat fără milă. „Ce se petrece cu mine ?” Abia putu să spuie aceste cuvinte. Din când în când îi pătrundea în auz câte un plânset. Cu cât Radu se apropia de fundul cimitirului unde se găsea mormântul mamei sale, cu atât mai puternic, mai avan era tremurul ce-l măsura din creștet până în tălpi. Urechile îi vuiiau de parcă se zbatea acolo un șivoi de munte. Limba i se uscasa ca surceaia, încât n’o mai simțea în gură. Iată-l ! Radu văzu vârful mesteacănului drept ca lumânarea și-apoi umerii de la cruce. Inima prinse a-i bate cu atâta putere, încât parcă voia să sară din coșul pieptului. Picioarele abia îl puteau sluji, așa de rău îl părăsiseră puterile. O leasă de păinjenis venită Dumnezeu știe de unde îi încurcă vederea. Deodată i se tăie pasul, fiori reci ca sloiul îl străbătură de-a lungul spinării și de-abia își ținea cumpăna. Radu încă nu putu desluși ce este pe mormânt. Se apropie încet cu privirile înfipite în cărarea dintre cruci, tremurând ca paserea căzută în gura pisicii. Nu avea puteri să-și ridice ochii. Se frământă ca pe frigare, se încordă din răputeri ca să-și arunce privirile pe mormânt. În sfârșit privi. Ce văzu, îl îngrozi: firele de săcară culese și sămănate de el, nu răsăriseră.

„*M’am născut să rătăcesc în lume fără noroc*”, și-a zis Radu, a cărui față îngălbenise ca lamâia. Răspunsul soartei era nemilos și crud. Și pe Radu îl podidiră lacrimile. Știa cum că doar lacrimile îl vor întovărăși în drumul vieții, greu și plin de ponoare...

Când umbrele înserării se lăsară asupra cimitirului, paznicii găsiră pe mormântul umbrat de mesteacăn un copil căzut în nesimțire.

Per aspera...

Câmpina, 5 Octombrie 1915

Rusia a trimis ultimatum Bulgariei. La fel a făcut Franța și Anglia. Situația Bulgariei este cât se poate de grea. Poate că Germanii o vor mâna la catastrofă. Românii așteaptă cu o nervoasă atenție răspunsul Bulgariei.

7 Octombrie

Încă nu se știe răspunsul Bulgariei. Se zice că Rușii bombardează Varna. Oricum, în Balcani focul stă gata să izbucnească. Generalul englez Hamilton a debarcat cu o armată pe coasta Greciei.

Din "Universul" aflu că în Bucovina se iau măsuri sistematice pentru stârpirea elementului românesc. E o veste dureroasă din cale afară. Autoritățile austriece au ordinul, în caz că armata română ar năvăli în Bucovina, să deporteze în masă peste Carpați pe toți Românii cari au mai rămas în viață.

8 Octombrie

Relațiile diplomatice dintre Împătrita Înțelegere și Bulgaria sunt rupte. Guvernul grec de sub conducerea lui Venizelos a demisionat. Atitudinea Greciei este neprecisă. Despre noi se vorbește că mai așteptăm. Sigur însă nu știe nimene nimic.

Natura îmbracă a doua haină de toamnă de când se aude dialectica macabră a tunurilor. Această dialectică nu se resimte de oboseală, vocea ei se menține la aceeași înălțime, căci puteri noi sub formă de munițiuni fabricate de știința omenească – o înviorează, ba îi ridică timbrul din ce în ce mai tare, mai obsedant. Națiunile care clipă cu clipă, încet, dar continuu, și-au întrupat geniul, energia în monumente de artă, în invențiuni de tot soiul spre folosul omenirii, în poezie, în pictură, în arhitectură, se întrec acum să distrugă, parcă ar fi cuprinse de nebunie, produsele eforturilor lor din timp de pace. Vremile acestea, cari ni-i dat să le trăim, sunt cele mai lugubre, cum ne arată răbojul istoriei. Sufletul plin de milă și bunătate, iubitor de adevăr și dreptate este exterminat. Se pare că revine pe pământ era dinainte de arătarea zărilor creștinismului.

10 Octombrie

S-a împlinit un an de la moartea marelui Rege Carol I. În toate bisericile din țară se oficiază parastase pentru odihna sufletului său. În timpurile acestea de cumpănă se evidențiază și mai covârșitor cât de strălucit conducător de țară și mare oblăduitor a fost Regele Carol I.

Când eram funcționar în gara Obor am avut fericirea să-l văd bine. Se înapoia din vizita pe care o făcuse pentru prima dată în Cadrilater. Era în fereastra vagonului și arăta cu mâna înspre grădina “Eliade Rădulescu” Fața îi era încadrată de o barbă ca omătul, din ochii săi se desprindea o înțelepciune și o seninătate de măreție antică. Privindu-l cu un sentiment de rară înălțare, trăiam aievea fericirea ce mi-o dăduse Dumnezeu în ziua aceea, când întâlnii în cărarea vieții mele un erou de al lui Carlyle.

11 Octombrie

Ziua aceasta mi-a trecut greu. A fost posomorâtă, de aici și greutatea ce a apăsât pe sufletul meu. Belgradul a căzut în mâinile Austro-Germanilor. Cu toate că și-au apărât hotarul cu mare eroism și o pătimașă îndârjire, Sârbii au trebuit să-și părăsească scumpa lor capitală. Vestea aceasta ne-a adus multă durere. Atitudinea Bulgariei nu e cunoscută precis, dar se crede că va lua armele pentru a lupta alături de Germani. De altfel Ferdinand, țarul Bulgariei, spune cu emfază că e convins de biruința finală a Puterilor Centrale.

12 Octombrie

Toată ziua am fost trist. O ceață deasă și rece a plutit deasupra Prahovei. Vârfurile munților au fost ascunse în nouri de plumb. Codrului a început să-i îngălbenească frunza. O zi de toamnă adevărată.

Și astăzi am trecut pe lângă casa pictorului Grigorescu. Casa aceasta luminoasă, clădită în stil românesc, a adăpostit pe cel mai mare pictor al nostru.

Astăzi ea stă tristă și însinguratecă ; în ograda ei nu se vede nici un semn de viață. Vezi bine că nu, pentru că stăpânul ei a părăsit-o ! Purtate de vânt, doar frunzele desprinse de pe copaci se aștern în ograda pustie. Și totuși odată casa aceasta era mândră că în ea se sbuciumau marea gândire și marea simțire a lui Grigorescu. Din cerdacul acestei case va fi privit el fermecătoarele apusuri de soare, pe care le-a prins cu mare măiestrie pe pânzele sale, pentru a le da apoi în seama vecinicieii. De câte ori trec pe

lângă casa aceasta, mi se îndeasă în amintire carele țărănești trase de boi uscățivi de pe pânzele lui Grigorescu. Desigur că Grigorescu a iubit țăranul român și viața i-a cunoscut-o până în cele mai mici amănunte. El a găsit drumul care l-a dus la comorile tănuite în sufletul țăranului. De aceea aceasta a fost atât de divinizat de pictor. Boii de pe pânzele lui Grigorescu sunt totdeauna uscățivi, pentru că aceasta cadrează cu viața grea a aceluia, căruia de obicei i se zice **talpa țării**. Nici un penel n-a redat mai divin natura și ceriul țării noastre decât cel al lui Grigorescu. Numai el a știut să pue pe pânză farmecul unui melancolic amurg din țara noastră.

14 Octombrie

Cum se lățește o rană necăutată cu mijloace profilactice peste tot corpul bolnavului, astfel războiul, rană a cugetării diplomaților, cuprinde încet, treptat, câte o țară mai mult de pe rotogolul pământului.

Bulgaria a declarat război Serbiei - știre oficială. Ciocnirile au început cu toată furia. Fapta lașă a Bulgariei va rămâne oare fără sancțiunea cuvenită din partea omenirii? Misterul în care este învăluit guvernul d-lui Brătianu nu îngăduie nimăruia să conchidă cu precizie asupra atitudinii României. Tăcerea aceasta a scos pe mulți din pepeni. Cu toate acestea soldatul român veghează la hotar, gata pentru orice. De peste Carpați și Molna vin numai vești de jale și durere.

La Salonic Aliații debarcă trupe, pentru a veni în ajutorul Sârbilor.

24 Octombrie

Zi însemnată. „Federația Unionistă” a ținut o mare adunare în sala „Dacia” din București, la care am luat parte și eu. Au rostit cuvântări înflăcărâte Delavrancea, Take Ionescu, Grigore Filipescu, Octavian Goga, părintele Lucaciu și alții, cerând imediată intrare în acțiune alături de Împătrita Înțelegere. După adunare a urmat o manifestație frumoasă pe străzi. Autoritățile intervenind pentru menținerea ordinei, s-au produs ciocniri și busculade serioase. Manifestanții au fost, firește, și pribegi din Ardeal și Bucovina.

Voluntarii ardeleni și bucovineni, cari prin gestul lor hotărât de patriotism curat și sincer, dădură lumii dovadă strălucită pentru unitatea sufletească a Românilor de pe ambele versante ale Carpaților, au fost incartiruiți în 1917 pentru organizare și instruire în taberele din satele

Ceplenița, Buhalnița și Deleni din jurul orașelului Hârlău. Acolo se înființară cele trei regimente de voluntari ardeleni și bucovineni: 1 Turda, 2 Alba-Iulia și 3 Avram Iancu, sub comanda d-lui colonel Olteanu, astăzi distins general. În împrejurimile Hârlăului voluntarii români au fost instruiți luni de-a rândul de către ofițerii români, pregătindu-se pentru ceasul cel mare care avea să sosească.

În Decembrie 1917 sosi la corpul voluntarilor un grup de cărturari ardeleni și bucovineni, voluntari și ei, cari absolviseră instrucția în școala militară din Botoșani în compania de voluntari de sub comanda căpitanului Beldiceanu. Nouii elevi plotonieri fură întrebuințați la deprinderea soldaților voluntari cu metoda de luptă după instrucția românească. Voluntarii avură, între altele, însărcinarea să păzească și să menție în acea parte a țării ordinea periclitată de armatele rusești care se găseau în plină debandadă.

Prin luna Martie 1918 mai mulți elevi și soldați am fost trimiși, după o alegere făcută de către comandanții de batalioane, la școala specială de mitraliere din Iași. Ne găseam sub mistica triumphiului morții, care ni se aciuse în suflet. Cu atât mai vârtos stăruiam să ne pregătim cât mai bine pentru împlinirea datoriei, muncind de zor. Abia ajunsesem să mânuim bine la școala din Iași mitralierele și grenadele, când sosi un ordin de rechemarea noastră la corp. În același timp veni ca un trăsnet și vestea despre încheierea păcii de la Buftea, care rupsesse fășii din trupul sângărând al Țării, mutând bourii de pe locul unde străjuiseră mai multe veacuri.

În Iași aflară că una din condițiunile păcii de la Buftea este și disolvarea corpului de voluntari, a căror extrădare o ceruse dușmanul. Când zvonurile deslușiră tot mai mult condițiunile păcii de la Buftea, o jale de nedescris se lasă pe sufletele voluntarilor. Nu puteau înțelege această prăpastie ce suhnise atât de dureros între realitate și visul lor alintat de un șir de generații. Lovitura venise cu atâta cruzime, încât voluntarii la început nici nu credeau că se dărmase pentru o clipă, visul cel mai scump al neamului.

Pe o noapte neagră și păcloasă coborârăm spre gara Iași pentru îmbărcarea. În orașul abătut nu întâlneam decât patrulă și sentinele. În atmosferă pluteau parcă sufletele celor 800 de mii soldați cari ne șopteau că ei nu înzădărnă îngrășară pământul țării cu sângele lor. În clipele acelea de grea cumpănă pentru Țară desperarea și obida era mare, dar încrederea în

dreptatea imanentă nu dispăruse. În gara Iași voluntarii deprimați începură să-și descarce aleanul, cântând doine trăgănate. În noaptea ceea răsunară în capitala Moldovei doinele ardelenesti, frumoase și fermecătoare, răsunară cântate cu mare foc de voluntarii stânși de dorul după Ardeal și Bucovina. Un sergent distins pentru acte de mare bravură a cântat, înconjurat de un grup de voluntari cari îl acompaniau, o doină care se aude în Ardeal :

*De-ar fi trăsnit Dumnezeu
Muntele de la Brașău
Talpa leagănului meu,
Să nu se legene nime,
Om nefericit ca mine,
Că n-am avut nici un bine.*

Ajunși la Hârlău, aflarăm despre disolvarea definitivă a corpului de voluntari. Știrea aceasta o primirăm chiar în Săptămâna Patimilor. La despărțire d-nul general Olteanu într-o cuvântare înflăcărată ne-a încurajat să ținem sus frunțile, în băătăura de la Hârlău voluntarii urmând în curând să se adune iarăși spre a purcede să sfarme pentru vecie cătușele robiei.

Voluntarii se răspândiră în toate părțile în preajma Paștilor din 1918, sperând în dezolarea lor să-și afle un rost pe lume. Unii ofițeri cum au fost Ghișa, Bufnea ș.a., au înfruntat toate pericolele strecurându-se printre armatele bolșevice din Rusia până în fundul Siberiei la legiunea cehoslovacă-română, unde au luptat vitejește împotriva armatelor bolșevice.

Ofițerul bucovinean Pițul sub numele de Petaleanu, la demobilizare în 1918 a plecat cu regimental său în Capitala ocupată încă de inamic, expunându-se pericolului de moarte, numai ca să contribuie și el la ridicarea moralului scăzut al camarazilor săi din cauza păcii de la Buftea. Inamicul german, aflând că ofițerul Pițul este de fapt fost supus austriac, luase hotărârea să-l extrădeze autorităților austriace. Soarta a voit ca tocmai atunci să se producă prăbușirea armatelor centrale, încât ofițerul bucovinean a putut scăpa cu viață.

* *

*

Vasile Plăvan într-un grup de voluntari bucovineni la Cernăuți în fața catedralei Mitropolitane, 8 iunie 1934. (Vasile Plăvan însemnat cu X)

E luna Mai din 1918. În Basarabia din pricina zăpușelii ce nu mai contenește, iarba este uscată sfarog, holdele sunt închircite, iar frunza porumbului e arsă și adusă de margini în luptă cu seceta. Albastrul zărilor este spălăcit și cât cuprinzi cu ochii, în toate părțile, nici o pată de nour nu vezi mijind. Doar câte un vârtej de praf, răscolit de trăsurile de pe drumuri, se ridică cenușiu în aer....

Peste meleagurile Tighinii se lasă amurgul cu farmecul și răcoarea așteptată. Verdele fraged al naturii își pierde, treptat, tonul și melancholia vioriului se așterne peste toate.

Spre apus de Tighina se-ntinde satul Borisovca. Sunt puțini Moldovenii din el. În satul acesta s-au dat lupte crâncene între Români și bolșevici, pentru ocuparea Tighinii. Cetatea din Tighina era un puternic punct de sprijin pentru forțele bolșevice și nu fără jertfe a putut fi luată de soldatul roman. Locurile acelea sunt stropite cu sânge de al soldatului nostru, sunt sfințite cu sângele său vărsat în iureș vitejesc, pentru a readuce la moșia noastră Basarabia, bogatul ogor al Basarabiei, rășluit pe nedrept de Ruși. Și nu poți trece fără să nut e înfiori, pe lângă brazda încă proaspătă de pe mormântul acelora, care și-au pus tot sufletul în faptele lor, ca pământul străjuit și apărat cu îndârjire de arcașii lui Ștefan cel Mare să fie readus sub oblăduirea noastră.

Stăpânit de gânduri negre – abia se încheiase pacea de la București – mă pornesc, așa fără țință, pe șoseaua ce duce spre Bolboaca. Eram probeag și doar gândurile îmi țineau de urât, nu mai gândurile în acele momente îmi dădeau mângâiere și forță, să-mi port, cu fruntea sus, crucea ce apăsa greu pe umeri. În acel asfințit de soare am luat-o singur prin sat în sus – lucru cu care mă îndeletniceam adesea. Aveam o ocupație plăcută, când stam să privesc, sub felurile ei fețe, viața, vârtoarea vieții ce se străduia să spele petele roșii de sânge, lăsate de războiu, dar care îndărătnice, nu-și ștergeau urma, vrând parcă anume să sape cât mai adânc în creier păcatul pe care-l trăise omenirea.

Ori unde îmi aruncam privirea, vedeam urme de ale războiului: case pustii cu acoperișul scrijelat, schelete împrietenite cu bucăți de abuz la margine de drum, pomi cu tulpina retezată sau cioplită de oțelul tunului, sărăcie în ogrăzi, livezi tăiate de tranșee, cruci presărate prin sat, cai numai oase.

Stihiile războiului își puseseră și-n acele părți pecetea. Ici-colo vedeai câte un gospodar bătrân care se trudea să dreagă ce bruma îi mai rămăsese pe urma furiilor războiului. Sudorile amestecate cu lacrimi,

paloarea de pe față, crisparea buzelor, ochii necăjiți își spuneau de durerea unui om care își vede la bătrânețe părăduită munca de o viață întreagă. Munca ! Ce tâlc dureros are ea pentru țăranul harnic ! Un lucru pe care l-a agonisit în sudori, este crescut, oarecum, în sufletul țăranului. De aceea când îi este smuls, i se duce și o parte din sufletul său cu acel lucru.

Cum pășeam pe drum, un cântec frumos a-nfiorat tăcerea serii ce se lăsase de-abinelea. Cântecul venea din sus, dinspre țarină, și se deslușea din ce în ce mai bine. Era atâta duiosie în el, atât alean stingher, că m-am oprit locului să-l ascult. Se cunoștea că nu era cântec românesc. Rusoaice veneau cu sapa de-a umăru de la prașilă. Un ciopor de fete se desfășurase de-acurmezișul drumului și se mișcă alene cântând în două voci, prin mijlocul satului. Eșiau femeile la porți de ascultau împietrite acel cântec de jale.

Cântecul de mult se pierduse în vale ci eu tot stam pe loc ascultând melodia ce-mi rămase în auz. Și multă vreme m-a urmărit acea vrajă a cântecului de stepă. Se născuse în pustiul stepei, căci trăgănările lui prelungi și stridente aminteau imensitatea stepii cu monotonia obositoare. Acolo pe stepă, în cântece de acestea își varsă amarul inimii cazacii. Și cum vremurile au urzit ca straja Moldovei de la Nistru să dea până la Prut, lăsând cu nestânsă durere o parte din hotar în sama străinului, acesta hâlpav s-a sforțat să dea cu sila acelui colț de Moldovă tiparul său, felul de viață al său.

Dar duhul acelora cari dorm somnul de veci în acel pământ, s-a împotrivit opintirilor dușmanului. Și cu toate că acesta a gospodărit, după năravul său, un veac și mai bine între Prut și Nistru, nimic nu l-a ispitit pe Moldovean să-și schimbe datinile. Moldoveanul legat de glie a rămas același. Cântecul său de jale nu l-a dat pe cântecele rusești.

De departe, din fundurile Ucrainei, luna își arăta discul roșu, învăluind în taină satul. La tabăra de lângă cetate soldații dorm în jurul vetrelor de foc. De undeva se desprinde o doină oltenească, zisă din caval. Nimic nu se mișcă, drumurile sunt pustii, doar vre-un câine latră din cand în când. Pe coama cetății Tighina, mândru, cu arma la umăr, pășește soldatul român: straja Moldovei e iar la Nistru!

Două lumi

Getei

Ion Hangan era cunoscut în tot satul ca om gospodar, harnic și strângător ca albină, cu simțul de dreptate desvoltat peste măsură și cu frica lui Dumnezeu. Dar avea și o meteahnă: era încăpățânat de n-avea păreche în tot satul. De aceea nici nu-i mirare că nu se afla om care să-i intre în voe.

Hangan se scula totdeauna cu noaptea în cap, grija de vite și apoi deretica prin ogradă. Se făcea foc și pară dacă se-ntâmplă să nu găsească fiecare lucru la locul său. Îi plăcea ordinea și curățenia și se străduia să-și deprindă și copiii să se împrietenească bine cu ele. Dar copiii, cum îs copiii ! Gândul lor zvâcnea în bustru după îndemnul sănătos al anilor brudii, ocolind cam sfaturile înțelepte și folositoare ale tatălui lor înfipt în obiceiurile apucate din bătrâni. Copiii lui Ion Hangan urmau la școală și aici învățaseră a cunoaște multe din tainele cari îl înconjoară pe om.

Încă din copilăria sa, peste care se așternuseră mai bine de 40 de toamne cu frunza îngălbenită, Ion Hangan legase prietenie mare cu deprinderea de a umbla Duminicile și sărbătorile la sfânta biserică. În locașul Domnului auzise el, în scurgerea anilor, multe lucruri și sfaturi frumoase și folositoare din predica spusă cu tâlc de cătră păstorul suflesc al satului. De câte ori se întorcea de la biserică împreună cu nevastă-sa acasă, Ion Hangan se simțea ușor ca vârguța și era foarte mulțumit în sinea lui. De la biserică prinsese el înțelepciunea: dacă îți face cineva rău, tu să-i răspunzi făcându-i bine, că torni foc atunci pe el.

Oamenii din satul revărsat pe malul Sirețelului îl știau pe Ion Hangan că umblă numai pe căile arătate de biserică fiind mulțumit totdeauna cu aceea ce i-a adus munca sa îndesată și i-a dat bunul Dumnezeu. Primăvara, pe vremea plugului, Hangan înjuga cu gândul la ajutorul Celui de Sus, mulțumind pentru spor la desjugat. După ce tăia cu fierul plugului brazda neagră a ogorului, Hangan arunca tăcut și plin de nădejde sămânța cu mâna sa peste brazdele lungite. Când copiii săi sfârșiau cu grăpatul și ogorul sămănătorului era numai bulgărași rotunzi, gospodarul își făcea cruce, spunea „Tatăl nostru” și bătea mătânii pe ogor, rugând din

adâncul sufletului pe bunul Dumnezeu să-și trimită harul asupra brazdei sămănate. Așa era Ion Hangan.

.....

Soarele mai are două sulițe până să se coboare în tihăraele după coama munților viorii. Razele cari au dogorit peste zid holdele înspicate, dau răgaz muncitorilor din țarină să răsuflă mai ușor. În amurgul care se furișează pe îndelete în sat, se aude deslușit cântecul neastâmpărat al cârsteilor. Din depărtări, răzbate, spintecând liniștea-nserării, câte un muget prelung.

Ion Hangan cu ai săi grăbește să sfârșescă prașila a doua a porumbului verde întunecat. Îndoți puțin de mijloc, muncitorii strâng în mâinile trudite codăriștea sapei și taie fără milă buruiana ca s-a îndesat între popușoi. Toți tac. Se aude numai hârșăitul uscat și grunzuos al sapelor care doboară buruiana nefolositoare.

De după un grueț se ivește copilul cel mai mic al lui Ion Hangan, apucând pe o cărăruie spre ogor. El stă să sfârșească anul al 6-lea la școala din sat. Este un băiat desghețat, dar nu prea pe placul tatălui său, deoarece prea mult “stă cu nasul în cărți”. Înapoiindu-se de la școală, Toderiță s-a dus și el la ogorul cu prașila, cu gândul să se întâlnească poate cu ștregari de sama lui. Ion Hangan văzându-l, mi ți-l ia din scurt pe Toderiță:

„De ce n-ai luat și tu, măi ulițarnicule o sapă ca să ne ajuți la prășit. Uite că soarele e gata să sfârșească drumul pe care l-a făcut pe ceriu în această zi de vară, și noi mai aveam încă până și încheiem cu prășuitul. Mi-ar fi prins bine dacă și tu ai fi tras cu sapa pleacă. Și așa am puțin folos la gospodărie din tine”.

Toderiță, căruia numai sapa nu-i era în cap, a socotit că acum are un prilej potrivit să-l talmăcească tatălui său povestea cu „drumul pe care-l face soarelui”.

„Tată, ai spus că soarele a făcut un drum, adică s-a mișcat pe ceriu”.

„Da’ ce, tu n’ai ochi? “ răspunse Ion Hangan. “N’ai văzut niciodată soarele răsărind deasupra codrului din zare? Vezi bine că el se urcă domol, în pas de moșneag, deasupra codrului, ajungând la amiază la răscrucea cerului. Dela amiază înainte pornește iar la vale. Când ajunge în partea cealaltă a cerului, la cingătoarea munților, îl apucă oboseala de atâta umblet

și se duce și el să se culce, pentru a doua zi s'o apuce iar la drum. Așa i-a dat lui Dumnezeu!"

Toderiță a ascultat până la sfârșit porogania tatălui său care trăgea mereu cu sapa. Apoi cu binișorul a început să-i vorbească așa cum știa el despre soare de la școală.

„Uită-te, tată, soarele nu se mișcă, ci stă locului. Nouă numai ni se pare că el se urcă după codru, se înalță pe ceriu și apoi coboară, ca să se ascundă după munți. Toate acestea sunt numai o părere. Nu soarele, ci pământul pe care stăm se mișcă ; după niște legi minunate pământul care este rotund ca un măr turtit puțin la coadă și vîrf, se mișcă în jurul osiei sale odată în 24 ceasuri, pe când soarele stă nemișcat. Iar într-un an pământul face drumul crugului său, cum cer legile așezate de Dumnezeu. Domnul învățător ne-a învățat aceasta în școală”.

Ion Hangan văzând că fiul său încearcă să-l învețe pe el despre legea soarelui și pământului și să-i întoarcă cuvântul, - s'a pomenit pe jăracic.”Cum de cutezi să-mi spui mie povești de acestea luate din nouri? Pe mine vrei să mă tumănești că soarele stă locului, de parcă eu aș avea pahuele pe ochi? Măi Toderuță, văd că ești tare obraznic și ai purtări rele. Da' lasă că ți-oiu eu gărgăunii aceștia din cap, copil fără creștere ce ești! Păcat că te-am dat la școală ! Du-te de pe ogor să nu te mai văd, nemernicule!” Și odată Ion Hangan a ridicat sapa să-și pilduiască fiul.

Toderiță văzând că tălmăcirea pe care a făcut-o despre legea soarelui a trezit o furtună așa de mare în sufletul tatălui său, aștepta să se deschidă pământul ca să-l înghită. S-a dus de pe ogor plângând, neputând înțelege ce purtare necuvincioasă a avut că l-a supărat așa de tare pe tatăl său. Era incredințat că în școală a învățat numai lucruri adevărate și folositoare.

Pe când bătrânul și fiul se despărțiră străini la gând, fără punte de înțelegere între ei și fiecare cu lumea sa, soarele scăpătase ca să arunce umbră asupra neînțelegerii dintre cele două....lumi. Jos în luncă o privighetoare începu să cânte....

Fam. Plăvan în anul 1927

Valea Moldoviței

În vremurile acestea de trudă fără răgaz atât pentru cărturari cât și pentru plugari - trudă cerută de la toți cei ce năzuim întru consolidarea morală și materială a scumpei noastre Țări - te hotărești ușor, dacă ți se dă prilej, să pui mâna pe toiag și să-ți îndrepți pașii spre locuri prielnice a-ți aduna gândurile de prin podgheazuri și a-ți încălzi simțirea în oaze cari păstrează urmele vitejiei și vredniciei dreptcredincioșilor noștri voievozi. În munții Bucovinei sunt mărturii strălucite de înfăptuire și trăire dătătoare de “legi și datini” a voevozilor moldoveni în fața cărora te cutremuri de evlavie, te închini și te înalți.

Pe valea Moldoviței - vestită astăzi în străinătate prin calitatea bradului de rezonanță - industria lemnului nu este adormită. Aici se taie și brazi tineri cari constituiesc material primă a celulozei și cari sunt foarte căutați de fabricile din străinătate. Celuloza se trimite în străinătate, unde este întrebuințată la fabricare hârtiei, a mătasei artificiale și chiar la pregătirea prafului de pușcă. Menționăm că la trimiterea peste graniță a acestei materii prime Românul nu contribuie decât aproape numai cu mâniarea șapecii, la propriu și figurat. Folosul rezultând din această operație economică îl trag intermediarii, tot ei. De aceea s’au oploșit în cârd mare pe locurile acelea.

Dar valea Moldoviței are însemnătate covârșitoare prin faptul că ea a fost îndrăgită de voevozii Moldovei cu trecutul sbuciumat și plin de învăluiri. Aici au ales ei loc de închinare și premărire a îndurării lui Dumnezeu. În satul Vatra Moldoviței, așezat în această vale, stă ca o mărturie sfântă pentru pietatea voevozilor noștri, mănăstirea Moldovița, ctitorie a lui Petru Rareș. Mari prin gând și simțire, voevozii români mânuiau buzduganul cu focul dragostei de neam neprecupețite pentru a-și apăra hotarele și, feriți de orbirea mândriei și de ambițiuni meschine, ridicau mănăstiri pe cari le înzestrau cu cele mai alese frumuseți artistice și cu moșii întinse, mănăstiri în cari împreună cu norodul înălțau, ci credință neclintită în oblăduirile Celui de Sus, rugi de mulțumire.

Drumețul care intră în ograda mănăstirii Moldovița este vrăjit de pictura care împodobește zidul mănăstirii până sub streșină. Cum ai pășit în

pridvor, atențiunea îți este pironită de chipul Maicei Domnului cu pruncul sfânt în brațe deasupra ușii de intrare în biserică. Te oprești cuprins de admirație în fața acestei strălucite realizări de penel, de a cărei concepție artistică rară se vorbește atât de puțin astăzi. Artistul a dat expresie măiastră misterului divin care aureolează chipul Mamei fericite și nevinovate, pe care o vedem și acum, după scurgerea a patru veacuri, stăruiind a rămâne pe perete, fermecătoare în măreția covârșitoare a pietății și ferită de preocupările profane cari colcăie în sufletele celorlalți muritori. Obrazul drept al Maicei Domnului lipit în fericire negrăită de căpșorul pruncului divin, gura întredeschisă puțin și umbrită de o ușoară durere eterică, frumusețea palidă a feții și capul înclinat cu o grație care îți aduce aminte de femeia depe pânzele Renașterii italiene – toate sunt învăluite într’o atmosferă de resemnare dumnezească și de cucernicie înălțătoare. Maica Domnului dela mănăstirea Moldovița este o minune artistică de care trebuie să ne mândrim, pentru că ea întruchipează cea mai înaltă și inspirată creațiune de artă de acest fel în Țara noastră. O minune fără seamăn este fresca întregă a mănăstirii Moldovița, pe care trebuie s’o cunoaștem cât mai bine. Ea ne vorbește în singurătatea munților de vrednicia, cinstea și cucernicia voevodului Petru Rareș.

În ogradă și în lăuntru mănăstirii te întâmpină o curățenie pilduitoare, maica stareță având grije deosebită pentru dereticare. Din anul 1931 maicele priveghează în rugăciuni în mănăstire și dau lămuriri drumeților cari abat pe acolo. Gospodăria mănăstirii este modestă, dar vrednicia știe să biruiască greutățile. Turnul mănăstirii în care au fost așezate clopotele, sub păstorirea conștiincioasă a părintelui Lucan, a slăbit din pricină că timpul a ros din el vreme de 400 de ani. Este adevărat că pe din afară turnul arată sănătos, pe din lăuntru însă s’au ivit crăpături primejdioase care trebuiesc drese neapărat și fără întârziere.

Spre răsărit de mănăstirea Moldovița se află la o depărtare mică o rămășiță din ruinele vechei mănăstiri Moldovița, care a fost ridicată de Alexandru cel Bun. Din ctitoria de acum 600 de ani mai vezi astăzi doar niște frânturi de zid părăsit, unde se scarpină vitele și se plimbă găștele. Ruinele acestea luptă cu vremea care vrea să le înghită de istov, pe muchea unui dâmbac. În vale curge Ciumârna murmurând ca pe vremea lui Alexandru cel Bun și povestind de vremile cari au fost, când liota străinilor nu vermuia ghiftuită pe meleagurile acestea. Te doare inima când vezi

părăsicia în care se află zidurile acestea și că nu se găsește cineva să puie în jurul lor un gard măcar.

Când drumețul ohavnic pe aceste meleaguri se oprește în oaze de acestea cu urme scumpe de ale trecutului nostru, își dă socoteală că trebuie să ridice capul fără îngâmfare, să respire în toată libertatea aerul din munții noștri purtători de bogății și să se înalțe ascultând glasul străbunilor care vine din depărtări de veacuri și găsește răsunet în sufletul său. Deaceia nu-ți pare rău că ai făcut un popas la mănăstirea Moldovița, care-ți grăește de trecutul nostru bogat în oameni și fapte mari și te îndeamnă să-ți faci și tu datoria, sporind pe cât se poate creația cinstită și curată a Românismului...

În amurgul zilei de August se revarsă peste satul tăcut glasul clopotelor de la mănăstire. Chemarea duioasă și prelungă a clopotelor se distramă în munți, trezind singurătățile din somn. Pe valea Ciumârnei un țăran cu țapina pe umăr își ridică pălăria și-și face cruce.

Vasile Plăvan în tinerețe

Dionisie Mitrofanovici

În rândurile învățătorimii din Bucovina s’au produs goluri cari cu greu vor putea fi umplute. Astăzi în satele bucovinene nu e mare numărul luminătorilor din seria celor de dinainte de războiu care a stăruit cu osârdie și tragere de inimă, ca să samene sămânța culturii și să spargă paragina ce se împotrivea cu îndărătnicie. Îngrijită cu mare atenție, această sămânță a încolțit, a crescut înaltă și a dat roade, pentru că fusese primită de un pământ tânăr cu mari posibilități de germinare.

Un semănător, un luminător sătesc de această categorie a fost Dionisie Mitrofanovici, directorul școlar din comuna Cupca. Satul acesta cu vatra revărsată pe ambele maluri ale râului Sirețel, înspre miază-zi întinzându-se pe o coastă de deal presurată pe alocuri cu pădurici îmbietoare, își poate urmări, pe pânza trecutului, firul obârșiei până pela 1400. pe creasta dealului stă biserica veche, a cărei siluetă melancolică se poate distinge de la mari depărtări.

În satul acesta de țărani români neaoși, cu respect pentru obiceiul și portul străbun, cu cântece de fluer jalnice și vesele, cu clăci în toamnele frumoase, cu strigături de horă, cu descântece felurite și cu bocete duioase, a descins în anul 1893 directorul școlar Dionisie Mitrofanovici. Era înalt la statură, sulce și limpede la vorbă, smead la față, de o bunătate sufletească rară, extrem de conștiincios în îndeplinirea datoriei profesionale și iubitor de muncă fără reclamă. Activitatea sa școlară era egalată de cea extrașcolară, care deasemenea a fost bogată și prosperă. Dionisie Mitrofanovici a introdus în comuna Cupca o bancă populară (sistem Raiffeisen) pentru a feri pe săteni de cămătari. A povățuit neîncetat pe săteni să se ocupe cu albinăritul și să-și planteze pomi roditori aleși în jurul casei, dând însuși pilde frumoase de aplicare pe teren a teoriei sale. Tot la îndemnul acestui neuitat luminător, sătenii din Cupca au învățat a se folosi de rase frumoase de găini, rațe și găște, precum și de vite cornute alese. De atunci s’au introdus în Cupca vitele cornute de rasa Simmental, cu cari sătenii sunt foarte mulțumiți din cauza folosului și frumuseții acestui soi de vite.

În satul pe atunci cu țărani înstăriți cari aveau gospodării frumoase și porniri pentru cruțare, Dionisie Mitrofanovici a fost primit cu mare revărsare de bucurie. Cu priceperea de cărturar care năzuia să culeagă pe

ogorul activității sale roade trainice, acest dascăl adevărat a desprins imediat din turmă mlădițele țărănești ai căror muguri promiteau. Întreținând legături strânse cu viața și traiul sătenilor, cu bucuriile și durerile lor, știa ce-i doare și oblicise cum să-i îndrumeze.

Obiectivul său principal a fost de a primeni viața satului, de a arăta foloasele învățaturii. Cu puterea cuvântului său așezat și înțelept i-a convins în scurt timp pe țărani să-și trimită copiii mai departe la liceele din Suceava, Rădăuți sau Cernăuți. Și într-o zi de toamnă plecară la licee o serie de băieți din Cupca. Firește că noutatea aceasta cu plecarea școlarilor la liceele din „străini”, a produs mare senzație în sat și a fost comentată mult și viu. Plânsul mamelor care se despărteau de odoarele lor, a avut nevoie de mângâieri îndelungate până să se aline.

În vremurile acelea de obidă nu era nici o punte de legătură sufltească între satele și orașele Bucovinei. Țăranul se apropia cu sfială, cu teamă ereditară, oarecum, de viața și direcțiile orașelor bucovinene, știind din empirism că acolo cuvântul său nu este auzit. Dar-mi-te să-și trimită odrasla „între străini”!

Totuși cupcenii încălziți și îndemnați de vorba cuminte a directorului Dionisie Mitrofanovici, s’au hotărât să ia contact cu lumina și viața din orale, sperând ca vremea să le aducă rezultate bune. Așa porniră la Suceava școlarii Dimitrie Slănină, Petre Bolocan și Vasile Dușceac însoțiți de părinți și director. Au plecat apoi Vasile Bolocan la școala primară din Rădăuți, Vasile Plăvan la școala primară din Cernăuți, George Dușceac, Gheorghe Bolocan și N. Tărăță la liceul din Suceava. Boabele aruncate de sămănătorul Dionisie Mitrofanovici au fost sortite să dea roade frumoase, spre marea mulțumire a sămănătorului cât și a sătenilor. Școlarii cupceni plecați la învățătură cu sentimentul nostalgiei sunt astăzi, după ani de muncă încordată, d-nii: Dimitrie Slănină, funcționar superior la C.F.R. în București; Petre Deleanu, preot în Straja; Dr. Vasile Dușceac, medic veterinar primar în Siret; Vasile Bolocan, inspector administrativ, fost prefect de poliție în mai multe rânduri în Cernăuți și actual chestor de poliție în același oraș; Vasile Plăvan, avocat și ziarist în Cernăuți; George Dușceac, preot și director de liceu în Siret; Gheorghe Bolocan, director școlar în Volcineț. Tărăță, un eminent elev cu mari promisiuni, a fost băgat cu anasâna de jandarmi în rândurile armatei austriece și a căzut apoi pe front pentru o cauză despre care știa că nu este a sa.

În cursul anilor de studii când veneam de sărbători acasă, liceeni cu capul doldora de vocabule latine și eline, căutam să-l vedem pe luminătorul

satului. De obicei ne întâlneam întâiu la biserică. De aici neuitatul Mitrofanovici ne invita cu bucurie și dragă inimă în casa sa patriarhală cu cerdac bătrânesc de jur-împrejur, străjuită de un șir de plop. Așezată nu departe de biserică, casa directorului Mitrofanovici era adumbrită de un pomăt cu arbori de felurite soiuri, tot operă a mult regretatului îndrumător al cupcenilor. De sărbătorile Crăciunului și Paștilor eram aproape oaspeți nelipsiți ai lui Dișcu, - familia îi dăduse acest cognomen pe care îl utilizam și noi – și ai doamnei Mitrofanovici. În casa aceasta foarte ospitalieră se încingeau discuții în jurul problemelor naționale bucovinene – cum erau ele înainte de războiu – Dișcu argumentând bogat și solid dece învățătorul este obligat să se dedice îndrumării sătenilor cu orice jertfe cât de grele, chiar dacă sătenii conservativi din obișnuință nu totdeauna apreciază la justa valoare această activitate desinteresată a dascălului. Într-o atmosferă de prietenie și cordialitate, membrii familiei lui Dișcu împreună cu liceenii cupceni discutau valorile literaturii române și germane, făceau apoi muzică instrumentală și vocală etc. Aceste șezători ne-au dat prilej să-l cunoaștem și pe pedagogul Dionisie Mitrofanovici, care era în curent cu cele mai noi idei aplicate în domeniul pedagogiei. Încât părăsind căminul ospitalier al lui Dișcu, ne duceam îmbogățiți cu impresii noi despre calitățile excelente ale îndrumătorului, *Fugaces labuntur anni!*

Dionisie Mitrofanovici a trecut apoi în rândul pensionarilor, dar n'a încetat a continua activitatea sa extrașcolară. După un timp a părăsit satul Cupca, unde a lucrat cu succese foarte frumoase în multe domenii de interes obștesc, personal fiind sortit să încerce desiluzii grele cari n'au stat în nici un raport cu activitatea desfășurată și calitățile sale alese.

Astăzi nu mai este casa bătrânească a lui Dișcu, târnăcopul vremii scoțând'o din temelia pe care s'a răzimat atâtea ani! Când treci pe lângă locul acela, unde a stat casa bătrânească a luminătorului stins, casă în care au germinat atâtea idei și îndemnuri pentru binele sătenilor, te copleșește o tristețe profundă. A trecut în împărăția tăcerii eterne Haritina Mitrofanovici, destoinică gospodină și sufletul casei ospitaliere care nu mai este. Încărcat de povara anilor, Dionisie Mitrofanovici, pildă de caracter integru, vrednic luminător de sat, dăltuitor stăruitor la opera propășirii rurale, exemplu de cinste-s'a stând în Noembrie 1933, într-o zi de iarnă vițoroasă, în Cernăuți. A fost înmormântat la Rădăuți lângă fiul său Costică. Corul plugarilor din Cupca de sub conducerea neobositului paroh Constantin Grigorovici i-a adus ultimul omagiu de stimă și recunoștință din partea satului pe care l-a îndrumat aproape 30 de ani. *Fugaces labuntur anni!*

*Vasile Plăvan cu soția, cumnații și un nepot la
Balul ziariștilor din Cernăuți, 1930*

Clipe înălțătoare

(Cu prilejul apariției numărului 2000 al ziarului „Glasul Bucovinei”)

Iată-ne ajunși pe o culme, unde după un urcuș anevoios cu largă irosire de energie – ne putem odihni o clipă. De când am pornit cu entuziasm juvenil pe drumul acesta al strădaniei pentru cultură și progres, soarele a două mii de dimineți ne-a găsit mereu cu creierul, nervii și mușchii încordați în efortul de întrupare a unei idei, spre care tindem. *Ideea* aceasta ne luminează sufletul și calea, ne galvanizează forțele și zi de zi muncim cu drag pentru transpunerea ei în realitate palpabilă.

Muncitor în redacția ziarului „Glasul Bucovinei”, mă cred îndrituit să-mi arăt profunda mea bucurie că acest ziar românesc din Bucovina a ajuns să-și prăznuiască apariția a 2000-a; acest reconfortant fapt, primul de acest fel în ziaristica românească a acestui colț de țară, trebuie să producă în sufletul oricărui Român o nestăpânită bucurie, pentru că el concretizează o etapă strălucită de muncă națională întru deștelenirea culturală a unui ogor înăbușit atâta vreme de bălăriile paraginei patronate de fosta stăpânire străină.

Azi, când iau parte la această prăznuire culturală, îmi trece prin lumina amintirii, cum se părăndă scenele pe ecranul unui film, munca meticuloasă desfășurată zi de zi în redacție. E grea sarcina gazetarului, dar totuși plăcută prin bogăția zbuciumului sufletesc care este inerent acestei îndeletniciri. În clocotul gândurilor disciplinate într-o direcție bine precizată și cu un obiectiv social util, este ascunsă o vrajă deosebită, în care muncitorul zilnic cu condeiul găsește nu odată un puternic punct de rezistență împotriva intemperiilor vieții.

Zi de zi austeră răspundere față de îndrumare culturală a gazetei, impune contactul cel mai viu cu viața înconjurătoare. De pulsul acestei vieți ține socoteală ziarul „Glasul Bucovinei” și stăruiește cu vrednică tenacitate să semnaleze în chip demn îndreptările cari trebuiesc făcute. Corespondența bogată cu care publicul de asaltează zilnic, dovedește că gândurile noastre

sămănite în coloanele ziarului au încolțit în sufletele legate de pământul românesc. Mai cu seamă interesantă este slova curată pe care o primim de la țărani, prin care aceștia ne aduc cinstite mulțumiri pentru felul cum scrim în gazeta noastră. Cât de înduioșătoare sunt cuvintele prin cari gospodarii își arată dragostea lor curată față de munca din redacția noastră!

Socot că nu-i nici o exagerare dacă afirm că dela rășboiu încoace „Glasul Bucovinei” este îndrumătorul prevăzător al vieții publice din Bucovina. Inovațiile cari s’au făcut în Bucovina pe terenul cultural, economic, financiar, bisericesc și politic au primit îndemnul dela oameni cugetători cu serioasă pregătire științifică adunați în jurul ziarului „Glasul Bucovinei”. Munca este altarul în fața căruia se fac rugăciuni fierbinți în sanctuarul nostru. Toate îndemnurile și sfaturile gazetei noastre pornesc dintr’un suflet curat și plin de dragoste pentru tot ce-i românesc, suflet stăpânit de dorul celei mai entuziaste propășiri.

Glasul nostru a găsit un cald ecou în sufletele cetățenilor din creierul munților și al celor dela șes. El este crainicul neadormit al ideilor frumoase pe cari le duce în casa celui bogat și în coliba săracului. Ca și până acum, în numele acestor idei vom continua să muncim cu aceeași convingere și cu același entuziasm.

După un sfert de veac

Împlinindu-se 25 de ani de când primii elevi români de la liceul III de stat din Cernăuți au dat bacalaureatul, un grup de foști elevi ai acestui liceu au hotărât să sărbătorească solemn acest fapt. Inițiatorul acestei prăznuri a fost Coroamă Christofor, profesor universitar, care a găsit asentimentul cel mai călduros al colegilor săi, întru pregătirea acestei serbări.

Solemnitatea s-a desfășurat impresionant în ziua de 27 Octombrie 1935 într-o sală a liceului “Aron Pumnul”, unde la orele 9 dimineța, s-au adunat profesorii de la promoția 1910 cari sunt în viață și anume : Teodor Bujor, fost director al liceului III de stat, Dr. Ioan Cuparencu, Dr. Radu Sbierea, profesor universitar, Petre Popescu, prof. i.r., Alexandru Buga și Paul Siretean; precum și elevii promoției din 1910 : Axani Ion, șef de birou la prefectura jud. Cernăuți, Bidnei Ștefan, subdirector la aceeași prefectură, Dr. Canțer Meletic, președinte de tribunal în Storojineț, Dr. Dimitriuc Constantin, director de prefectură în Rădăuți, Fochi Iosif, subdirector la Consiliul Eparhial, Lutic Nicolae, căpitan de jandarmi, Nistor Gheorghe, profesor de liceu în Brăila, Plăvan Vasile, avocat și ziarist, Dr. Popescu Dimitrie, președ. de tribunal în Cernăuți, Pridie Hariton, inspector R.M.S., Câmpulung, Vasilovici Constantin, inspector la Consiliul Eparhial, Dr. Bejan Elinor, secretar la Camera de Comerț și industrie din Cernăuți, Galin Gheorghe, consul general al României în Lwow, Hahon Victor, profesor în Rădăuți, Tudan Motodic, paroh în Zamostic și Văcărean Ștefan, căpitan de jandarmi.

După ce sună pe sală clopoțelul ca acum 25 de ani, profesorii intrară în clasă, unde găsiră pe foștii lor elevi așezați în bănci cum ședeau acum un sfert de veac. Într-o tăcere ca aceea de odinioară, domnul director Teodor Bujor, covârșit de emoție, deschide solemnitatea în calitate de președinte și, după ce își exprimă bucuria că i-a fost dat să iee parte la această serbare, dă cuvântul d-lui Dr. Ioan Cuparencu, șeful de clasă al promoției din 1910. D-sa, după ce „elevul” paroh Metodie Tudan spune rugăciunea, procedează la facerea apelului nominal. Clipa aceasta răscolește străfunduri sufletești. „Domnul Ț, așa-i ziceam iubitului nostru

diriginte de clasă, face apelul citind din catalog numele românilor așa cum erau pocite de dispozițiile ministeriale chesaro-crăiești. Au răspuns „prezent” 17 elevi; pentru cei defuncți s-a răspuns cu „absent”, sala întreagă ridicându-se în picioare pentru a aduce prinosul unei pioase clipe de tăcere.

După apelul nominal domnul Christofor Coroamă într-o călduroasă și substanțială cuvântare a făcut pomenire evlavioasă de profesorii și elevii cari nu se mai găsesc printre vii. Profesorii răposați se numesc : Gherasim Buliga, Aurel Polonic, Ernest Rabener și Markus Wolfram. Elevii trecuți în împărăția tăcerii eterne sunt: Breabăn Iustin, căzut ca voluntar vitejește în luptele de la Nămolosa, George Tcaciuc, căzut la Ecaterinodar în Rusia, Nedelcu Ștefan, Dumici Vasile, Voronca Traian și Costiuc Constantin.

Apoi a stăruit judicios îndeosebi asupra faptului că liceul al III-lea de stat din Cernăuți a fost primul liceu românesc din acest oraș sub fosta stăpânire, liceu a cărui continuare este astăzi liceul „Aron Pumnul” de sub conducerea pricepută a domnului director Emanuil Iliuț. Elevii promoției din 1910 nemulțumiți de faptul că stăpânirea austriacă nu avea nici o grijă să dea un local încăpător unicului liceu românesc din Cernăuți, luară într-o bună zi o hotărâre spontană de a declara grevă, sperând ca prin acest mijloc să determine pe stăpânitorii de atunci să împlinească dorința noastră întemeiată. Pasul îndrăzneț al octavanilor putea avea urmări grele. Dacă acestea nu s’au produs, este meritul profesorilor români și al solidarității octavanilor. Domnul Christofor Coroamă a relevat munca depusă de foștii noștri profesori pentru a ne da o educație sănătoasă și solidă și o pregătire culturală cât mai aleasă. Profesorii în viață: Teodor Bujor, Dr. Radu Sbiera, Dr. Ioan Cuparencu, Petre Popescu, Alexandru Buga, Paul Sireteanu precum și răposații Gherasim Buliga, un mare iubitor al românismului constructiv fără reclamă, Aurel polonic, E. Rabener și Markus wolfram au avut grijă să cultive în sufletele noastre dorul de cât mai multă lumină și dragostea pentru credința, graiul și legea străbună. Domnul prof. Paul Sireteanu în numele d-lui director Em. Iliuț a relevat în cuvinte frumoase însemnătatea serbării.

De la liceul „Aron Pumnul” profesori și „elevi” s-au adunat la biserica Sf. Paraschiva, unde au luat parte la parastasul care s’a făcut pentru pomenirea profesorilor și elevilor răposați. După ce Sf. Sa părintele Petre Popescu a arătat frumusețea faptei pioase a elevilor din promoția 1910, s’a oficiat serviciul divin de către Sf. Lor părinți Gh. Prelici, Petru Popescu,

Goraș, Metodie Tudan și Slivoca. Foarte înduioșător și impresionant s'a cântat „Veșnica lor pomenire”, când profesori și „elevi” mânați de o putere mistică se topiră împreună cu preoții oficianți într'o cântare înălțătoare, într'un „*De profundis*”. Din ochi s'au prelins lacrimi, pentru că nu puteau fi înăbușite și pentru că din când în când muritorul este chemat să-și dea seama că toate sunt trecătoare.

După fotografiere, luarăm masa în hallul hotelului „Pelace” într'o atmosferă de cordialitate înălțătoare. Aci rostiră cuvântări înduioșătoare domnii Teodor Bujor, Radu Sbiera, Ioan Cuparecu, Petre Popescu, Paul Siretean și Alexandru Buga. Din partea „elevilor” vorbiră domnii George Gallin, Ștefan Bidnei, Cristofor Coroamă și George Nistor.

S'au depănat amintiri din viața de liceu, George Nistor citind câteva note pe care le-a făcut acum 25 de ani asupra discuțiilor ce se angajau în clasă atunci. S'au evocat scene din vremea de licean care nu va mai veni și care de aceea te învăluiește în mantia melancoliei. Colegul Constantin Vasilovici și-a strunit scripeții vocii de tenor ca să dirijeze cântecul „Mulți ani”, dar din cauza anilor mulțișori „Mulți ani” n'a căzut cum vroia el și noi. Un sfer de veac...Ștefan Bidnei s'a prezentat înzorzonat cu principiile trezviei; dar socot că trezvia sa de acum 25 de ani o pune mai presus decât aceea cu care se coțofănește acum. Didi Gallin deține, se vede treaba, secretul longevității, deoarece sfertul de veac n'a putut aduce nici o schimbare erozivă în silueta-i juvenilă și în fața sa de licean sadea și acum. A refuzat categoric să ne destăinuiască și nouă secretul său.

După masă urma vizitarea claselor din fostul liceu al III-lea de stat, astăzi liceul III de băieți, pe care după un sfert de veac le găsirăm aceleași, chiar și clasa în care cisluirăm greva; dar noi nu mai suntem aceeași băieți cu hărțaguri sprințare ci doar gătiți cu fire argintii pe la tâmpile și cu raze de lună mai mult sau mai puțin clar-obscur în creștet – Coroamă, Gallin, Dimitriuc și chiar Georgiță Nistor încă n'au învățat a îndrăgi aceste podoabe.

Seara luarăm în restaurantul Drăguleanu cina împreună cu domnul prof. Dr.Ioan Cuparecu, încheind cu acestea prăznuirea noastră într'o atmosferă de cordială duioșie.

*Voluntari bucovineni la Cernăuți prin anii 1930
(Vasile Plăvan însemnat cu X)*

A murit arcașul

Arcașul Dumitru Străchinaru s-a dus dintre noi, punând capăt strădaniei și preocupărilor sale de îmbunătățire a traiului țăranilor noștri. I-a părăsit pe arcașii bucovineni, după o viață de 29 de primăveri, viață zbuciumată și trudită de clocotul gândurilor care se cereau înfăptuite spre mulțumirea tuturor băștinașilor. Tânărul acesta modest, neatins de porniri și dorinți meschine, mai mult tăcut, dar dărz în statornicia ideei sale, a lucrat neîntrerupt – ziua și noaptea, vara și iarna – la reînvierea și organizarea arcașilor din satele Bucovinei. Sforțările sale de ani de zile au dat roade frumoase și în sinea sa Străchinaru a simțit o mulțumire în ziua de 8 iunie 1935, la serbările restaurației, când i-a văzut pe arcașii bucovineni defilând în cămăși albe ca ghiocul. Cu îngăduirea stăpânirii el i-a dus atunci pe arcași la București.

Moartea arcașului acestuia cinstit vrednic a trezit un răsunet dureros și adânc în satele din munții și șesul Bucovinei. La știrea morții acestui tânăr iubitor al datinilor străbune, buciumele munților care năvalnic sunară de bucurie în București la serbările restaurației, au prins a suna prelung și trăgănat, de jale și amar.

Viața de student Dumitru Străchinaru și-a petrecut-o în societatea studențiască. „Dacia”, sub steagul căreia a lucrat până ce, luându-și licența în drept, a intrat în rândurile avocaților. Purtând în trupul său svelt o boală de urmările căreia însuși poate nu și-a dat seama, Străchinaru a avut puțin ca să-și poată îngriji de sănătate. Nu l-au sinchisit dealtfel mijloacele cele de trai ; numai prietenii săi știau cum trăia și fără pretenții, frământat de problemele de interes general. În meseria de avocat Străchinaru a văzut cât de greu o duc avocații români tineri, când luptă cu un noian de neajunsuri. Împreună cu cărturarii români tineri rămași la margine de drum, răposatul se legase cu jurământ de român curat și cinstit să pue umărul la înlăturarea acestor neajunsuri. Era însetat de dreptate pentru cărturarii români și tineri, cinstiți și vrednici, cum sunt însetați și camarazii săi. Soarta are sub haina sa tâlcuri, pe care mintea omenească nu-i harnică să le cuprindă. De ce oare s-a sfârșit așa de curând velleatul acestui tânăr, tăcut la muncă pe ogorul națiunii și întării Statutului, sfios în societate, dar mândru în

năzuințele sale de apărare a cinstei împotriva profitorilor și jăfuitorilor avutului public ? Pe Dumitru Străchinaru îl plâng „Dacienii”, îl plâng studențimea care veghiază, îl plâng arcașii din satele Bucovinei. Iată în ce versuri l-au jăluit „Dacienii” în anunțurile mortuare:

*Bate vântul peste ape
Timpul trece greu,
Noi mereu te plângem, frate,
Iar tu dormi mereu.*

Vasile Plăvan la Cernăuți, 1930

*Vasile Plăvan într-un grup de gazetari la Cernăuți, 1930.
(Vasile Plăvan însemnat cu X)*

Vasile Plăvan în ținută de voluntar, 1934

Lupta de la „Câine-Creț”

Trăia la noi în sat un moșneag cu pletele albe ca argintul și fața brăzdată adânc de multe nevoi și necazuri. Într’o zi de iarnă, cum mă chinuia urâtul, m’am dus la dânsul să-i ascult poveștile pe cari nu le mai isprăvea...

Apoi, începu moșneagul, multe mai îndură bietul om cât trăiește, prin multe cumpeni mai trece, câte vremi furtunoase nu se descarcă pe capul lui. Era prin anul 1866 în preajma Sf. Paști. Ne venise la urechi, nouă soldaților de rând, din regimental 41 din Cernăuți, că nu ne așteaptă mese încărcate cu bunătați. Umblă vorba că Prusul stă ca’ntr’o spini, își cată de furcă cu mai marele nostru stăpân. Într’o bună zi, cam la câteva săptămâni după Paști, sosește poruncă să ne pregătim de cale, că trebuie să mergem din Cernăuți. Dar unde? Încotro ? Și la ce ? Despre asta habar n’aveam. Pe atunci nu erau trenuri în Bucovina, ca’n vremile de azi, și îi înțelege fu că din pricina asta ne-am pornit pe jos la drum. După marșuri de-o poștă, făceam câte-un popas în corturi și apoi o luam înainte. Am trecut prin codri, prin munți, prin câmpii încărcate de roadă, până ce-am ajuns la un târg Coșița, în Ungaria. În târgul acesta, vreme de o lună am făcut niște exerciții, ca la manevre. Credeam că ofițerii ne-or scoate măduva din oase. Ne dăm bine seama că ne pregătesc pentru un lucru mare și că la nuntă nu ne duc. Dar nu ni spunea nimeni nimica despre primejdia ce sta să cadă pe țara împăratului nostru.

Din Coșița ne-am dus apoi cu trenul prin Budapesta – că vezi pe acolo era drum de fier – la Moravia. Frumoasă și bogată țară, Moravia. Niște lanuri întinse ca acelea, pline de belșug, îți treceau pe dinaintea ochilor și pe imașurile netede ca aria păștea un soi ales de vite, de-ți era mai mare dragul să te uiți la ele. Și gospodarii de acolo, ce gospodari ! Averele unui țăran de acolo făcea zeci de mii de lei, nu ca pe la noi; și-apoi cât de grijite erau heiurile unde adăposteau cirezii de boi la trup otova și țănoși la mers ! Șurile și coșerele erau pline de bine. Și bagă de seamă că eu am fost pe acolo pe la începutul verii, când câmpurile nu-s încă strânse ! Când mă uitam la roada câmpurilor de acolo, mă sfârșiam de necaz și durere,

gândindu-mă la ai mei de acasă, din draga Bucovină, în care secerea foametei snopia fără milă noroadele !

Din Moravia am trecut cu toată oastea, sub comanda lui Benedek pe câmpul Bohemiei – nu mi-ar fi călcat pe acolo piciorul ! Ne-am încărcat într'un sat ruginele de arme cu gloanțe de moarte. Pe atunci catanele noastre n'aveau arme ca acestea de azi. Rugina ceea o încărcai cu varga și-i dădeai foc cu capsă. Cu pușca ceea am intrat eu în focurile de la Skalitz și Câine-Creț (Königgrätz) în anul 1866.

Într'o dimineață frumoasă de început de vară stăteam pe un șes din Skalitz pitiți după niște câpiți. Soarele se ridicase ca de-o sulită și peste întinderi plutia o ceață plumburie. Nu deslușiai nici un zgomot. Era o liniște ca înaintea unei furtuni mari. Mai de-o parte de noi trecea artileria noastră. Se cutremura pământul sub greutatea tunurilor și sub tropotul cailor.

Înaintea noastră, de după tâhlișul unui pomăt ce abia-l zăreai în depărtare, se vede deodată o negură mișcându-se spre noi. Negura crește. Erau vânătorii noștri, cari veniau, veniau, adică nu, fugeau, fugeau în goană groaznică, deoarece dușmanii li erau la călcăie. În clipa asta se ridică din dosul pomătului o pală mare de fum, rotindu-se, și apoi o puternică bubuitură înfioră cuprinsurile. Dușmanul începuse să tragă asupra noastră. Cum stăteam după câpiță cu mâna înghețată pe armă și ochii aruncați în partea de unde sosiau detunăturile și răcnetele vânătorilor cari fuseseră puși pe fugă de dușman, un vâjâit năpraznic de furtună trecu pe lângă urechea mea și, nu departe de mine, o ghiulea scurmă pământul. „Să te duci unde-o dus mutul iapa și surdul roata”, am întâmpinat-o eu. Vâjâielile se'ndesesc amestecându-se cu șuere ascuțite, pline de groază – e moartea trimeasă de Prusaci în rândurile noastre cu ghiulele și gloanțele lor. Strigăte îngrozitoare năvălesc în urechi.

Parcă chinurile iadului îs coborite pe pământ. Vaiete din mii de guri se ridică la ceriu. Un soldat se chinuiește cu mâna și picioarele sdrobite, altul cu fața găurită de gloanțe se bate cu moartea, al treilea se roagă de un camarad : „Vino de-mi ia zilele, să nu mă chinuiască moartea, că de-amu știu că n'am parte de viață”. Și mulți feciori cari abia se mai țineau în viață, se rugau să li se curme zilele. Pe Gheorghe Ciorbea lângă mine l-a tăiat o ghiulea de tun. N'a zis nici mîlc. A avut o moarte ușoară, Dumnezeu să-l ierte ! A fost prietenul meu cel mai bun al meu. Nu i-am putut pune nici măcar o cruciță de bețe la cap.

Dușmanul se tot apropie, gloanțele șueră încrucișându-se în toate părțile. Ai noștri cad cu duiumul. „Înapoi”, se auzi glasul unui comandant, și cu toții o luarăm în fuga mare înapoi, loviți din spate de ploaia gloanțelor. Dușmanii trag cu tunurile amarnic, bat din răspuțeri, iar în rândurile noastre strigătele de moarte sporesc cu fiecare clipă.

Tocmai sub amiază au încetat dușmanii să ne urmărească, fiind opriți de artileria noastră care a deschis un puternic foc de împotrivire. Sfârșiți de puteri și lihniți de foame, ne-am așezat în tabără pe-o câmpie. Departe se zăria fumăria neagră deasupra târgului Skaltitz. Praf și cenușă s'a ales din târgul acela. Crâncenă bătaie am mâncat în ziua ceea noi de la Prusaci. De unde? Până ce încercam ruginile noastre cu varga, Prusacul, care avea arme cu cartușe, doboria sute de feciori din șirele noastre. Câmpul era negru de trupurile catanelor împărătești.

Moartea cu ochii am văzut-o câteva zile mai târziu. Era o noapte senină. Noi stăteam pregătiți, deoarece știam că are să sosească dușmanul. În zori, când se mija de ziua, armata prusacă era în fața noastră. La comandă dăm năvală asupra dușmanului. Acesta o apucă înapoi, în șiretenia lui, se retrage, fugind nebunește. Ne ținem de dânsul și nu-l slăbim din focuri. De la un timp îl prăpădim din ochi ; oastea noastră tot urmărindu-l, a ajuns pe un șes foarte întins și larg, înconjurat din toate părțile de dealuri. Comandantul oștirii noastre, generalul Benedek, înflăcărat de bucurie că armata prusacă s'a împrăștiat și s'a risipit, dă poruncă la toate regimentele să cânte muzica, să cânte de veselie, că biruința-i pe partea noastră. Muzicile încep îndată să cânte, cum se cântă când norocul îți aduce o bucurie mare. Îndemnați de sunetul muzicii și de ofițeri, puzderia de catane se prind la horă, de parcă erau la nuntă. Aruncă chipiurile în sus și chiuesc de clocotesc meleagurile. Un chef și o voe bună era pe șesul acela, cum rar ți-i dat să vezi. Mie nu știu cum, în clipa ceea, nu-mi ardea a hora. Parcă îmi spunea inima că veselia asta nu-i a bună. Stam și mă uitam cum săriam în horă soldații noștri. Un câne de sublocotenent vine pe la spate și mă lovește cu latul sabiei peste pulpele picioarelor, așa de tare, că numai scânteii verzi mi-o eșit din ochi. „Dar tu de ce nu te bucuri ? Ce, ești babă ?”, se răsti la mine în limba nemțească. Și am jucat și eu, apoi, din ordin.

Tocmai când era bucuria în tot felul ei, - încă nu se ivise soarele – de după spinarea de dealuri ce ne împrejmuiau, veni de la dușman o ghiulea care ne vesti că moartea-i lângă noi. Nenorocit ceas a fost acela ! Moartea

ne pândeau de aproape și noi nu știam nimic. Dușmanii ne înconjuraseră. Fugiseră anume de focurile noastre ca să ne amăgească, să ne atragă în șesul acela. Planul li s'a împlinit, cum nici ei nu se așteptau. Aripa dreaptă și cea stângă a armatei lor ne căzură în coaste și de după dealuri, repeziau în noi focuri fără greș. Toate gloanțele și ghiulele lor cădeau în grosul oștirii noastre. Focul ne ardea, ne stângea și din coaste și din față. Șrapnelele unde cădeau, se spărgeau și zeci de vieți își găsiu sfârșitul ; uneori, în sborul lor vijelios, ghiulele surpau dealuri și îngropau sumedenie de soldați. Pe la urechile noastre vâjâiau gloanțele în roiuri. Dușmanii ne luaseră ca din oală. O șrapnea căzu nu departe de mine, tocmai unde erau tunarii noștri. Când se sparse, aruncă în aer cai, oameni și bucăți de tunuri. Pe mine însă m'a ferit Dumnezeu, de-am scăpat cu viața teafără. Învăluțiți și învălmășiți de strigătele morții, de fum, de bubuitul tunurilor, ni se părea că-i prăpădul lumii.

În larma și zuiumul acesta, colonelul Bek dădu ordin de retragere. Dar tot atât de greu să te retragi, pecăt de anevoie puteai pătrunde înainte. Când ne retrăgeam de pe câmpul de luptă, ne stăteau în cale trupuri ciuntite, închegate în sânge, cai cu capul desprins de trup, bucăți de tunuri, arme cu baionete. Stafia morții era stăpână pretutindeni. Căci dușmanul în fiecare clipă îți putea cânta prohodul. Din bătălia de la Câine-Creț a scăpat cu viață numai cine a avut noroc, fiindcă grindina de gloanțe și ghiulele, a ținut într'una din amurgul dimineții până la chindii. Ca o turmă împrăștiată, căreia nu-i știe de urmă ciobanului, așa ne retragem noi sub potopul de gloanțe spre întăritura din Câine-Creț. Întăritura aceasta era înconjurată de o apă nu lată, dar adâncă. Pe care-l scăpa Dumnezeu de moartea Prusacului, pe acela, când ajungea la întăritură, îl înghițeau valurile tulburi ale apei din jurul cetății. Pe podul strâmt de peste apă mulțimea de soldați se înghesuia năpraznic, fiecare încordându-se să ajungă în cetate și să-și scape viața. Din pricina asta mulți soldați căzură în apă și se îneacă. Cât sodom de soldați s'a prăpădit acolo, eu dau cu socoteală că din trupurile lor aproape se putea face pod peste râu.

Când eram și eu aproape de întăritură, veni o ghiulea și curmă viața unui căpitan care mergea călare alături de mine. Căpitanul căzând depe cal, strigă în limba germană: „Băieți, luați desaga aceasta, că mult bine-i în ea”. Eu atunci scosei din buzunar o rujdă de cuțit cu prăseaua de lemn și dădui busna la căpitan să tai baerele desagei ce-i atârna la coapsă. Cum rujdeam cu briceagul la desagă, un glonte veni cu fiori de moarte și mă atinse la

ureche. Lăsat-am, atunci, desaga pe leșul căpitanului și am rupt-o la fugă, făcându-mi cruce că trecuse primejdia morții. Bătrânii cari au luptat în Italia în armata comandată de Radetzki, povestiau că glonteile are năravul blăstămat de a trage spre bani. În lupta dela Câne-Creț m'am încredințat că spusa bătrânilor avea sub coaja ei un sâmbure de adevăr. Mă lăsasem ispitit de banii căpitanului, - că bani doar erau în desaga ceea – din pricina asta avea să mi se tragă moartea. Banul era ispita și rădăcina tuturor păcatelor depe lumea asta, când el ajunge a fi stăpân pe om. Multe ispășește omul pentrucă se lăcomește la bani...

Eu putui pătrunde înlăuntrul întăriturii, unde dușmanul nu ne putea face nimică. Mulți flăcăi români din Bucovina și-au găsit moartea pe câmpul de luptă dela Câne-Creț, unde dorm somnul de veci, uitați și nepomeniți de nimeni.

*Voluntari bucovineni la Cernăuți în 8 iulie 1934
(Vasile Plăvan însemnat cu X)*

Vasile Plăvan, 1934

II.

FOTODOCUMENTE

Certificat de botez

In condica născuților a parohiei *Cupea*
 tom *59-60* pag. *59-60* se află, precum urmează:

N-rul curent	<i>41</i>	
Locul nașterii și N-rul casei	<i>Cupea, 104</i>	
Anul, luna și ziua nașterii	<i>Una, mie optzeci optzeci nouă / 1889 / 24. Noemvrie s.v.</i>	
Anul, luna și ziua botezului	<i>1889, 2. Decembrie s.v.</i>	
Numele de botez al pruncului	<i>Vasile</i>	
Religiunea	<i>ort. or.</i>	
Sexul	<i>barbălesc</i>	
Nașterea	legitimă nelegitimă	<i>legitimă</i>
Numele de botez și de familie, starea și domiciliul	tatălui	<i>Plăvan George alui Teodor Săraru din Cupea</i>
	maicii	<i>Lampira fiica lui Michail Plăvan</i>
Numele de botez și de familie, starea și domiciliul nașilor	<i>Elena soția lui Petru Moșari. Elena soția lui Ioan Plăvan. Ioan Gîmistic Plăvan, Gărdășeni soția lui George Pice, Teodor Săraru, Săraru din Cupea</i>	
Numele de botez și de familie și domiciliul moașei	<i>Eufrosina Gîrșeac, din Cupea</i>	
Numele preotului care a botezat	<i>Eparhionta Prebei, paroh</i>	

Spre adevărire urmează subscrierea mea proprie și întipărirea sigilului bisericesc.

Păstoria de suflăte *ort. Cupea la 30. Octomvrie 1927*

Parohia Gîrșeac
Paroh

Certificat de botez a lui Vasile Plăvan din 1889

K. K. III. Staats-Gymnasium in Czernowitz in BUCUREȘTI

Echivalat, conform art. 41 din legea învățământului secundar și superior, cu diploma de absolvire a învățământului secundar *clasic*

Z. *9*

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

FACULTATEA DE DREPT
Vedut pentru înscris

REIFEZTUGNIS.

Rektor, *Prof. Dr. I. I. I.*
1910 Oct. 3

Secretar, *Dr. S. I. I.*

Nevan Basilus,

geboren am *24. November 1899* zu *Kupka* in der *Bukowina*
gr. pr. Religion, hat die Gymnasialstudien im Schuljahre *1902/03*
an der *Fakultät* des *K. K. III. Staatsgymnasiums* begonnen, am *K. K. III. St. Gymnasium* in *Czernowitz* fortgesetzt und im Schuljahre *1909/10*
beendet und sich der **Reifeprüfung** im Sinne der Ministerial-Verordnung vom
29. Februar 1908, Z. 10051 (M. V.-Bl. Nr. 18) unterzogen.

Auf Grund dieser Prüfung wurde er mit *Stimmeneinhelligkeit*
zum Besuche einer Universität für
reif
erklärt.

Czernowitz, am *11. Juli* 1910

Dr. S. I. I.
Vorsitzender der Prüfungskommission.

Dr. S. I. I.
Gymnasialdirektor.

Dr. S. I. I.
Klassenratsvorsitzender.

Certificat de studii gimnaziale, 17 iulie 1910

Der Schüler hat sich der Reifeprüfung
am 11. Juli 1910 mit *sehr gut* Erfolge
unterzogen.

* Czernowitz, am 11. Juli 1910. *

* Direktion des k. k. II. Staatsgymnasiums. *

Bayor
Dir.

Notenskala.

Belagen	sehr gut	gut	unbefriedigend	nicht befriedigend
Fertig	sehr gut	gut	genügend	nicht genügend

Certificat de studii gimnaziale, 17 iulie 1910

Land BUKOWINA

Politischer Bezirk ST. ROZYNETZ

Dienstpflichtenthebungsschein.

(Name) Maurili Plewan

dessen Vater Georgi a Plewan, Mutter Konstanze

Beschäftigung, Beruf Mühlent

geboren am (Tag, Monat, Jahr) 24. Nov. 1889

in Kripka, Bezirk ST. ROZYNETZ

Land BUKOWINA, heimatberechtigt in der Gemeinde Kripka

Bezirk ST. ROZYNETZ, Land BUKOWINA

Religion gr. orth., Körpergröße 166 cm, Losnummer 16, hat als

„waffenunfähig“ klassifiziert, seiner Stellungspflicht endgültig entsprochen.

Der Genannte ist bis Ende des Jahres 1913 landsturmpflichtig.

ST. ROZYNETZ, am 18. Oztbr 1913

W. K. K. k. Bezirkshauptmann
W. K.

W. K.

Certificat de maturitate, 1913

Certificat de examen.

Domnul

născut în

Vasile Plevan
Cupcea Bucovina

la urmă student ordinar la facultatea juridică a universității din Cernăuți în conformitate cu legea din 20 Aprilie 1898, N-rul 68 f. l. i. și cu ordonanța ministerială din 24 Decembrie 1893, N-rul 204 f. l. i., a depus astăzi

Examenul judiciar

cu rezultatul

bine cu distincție la drept civil la penal și procedura civilă.

Examenul s'a ținut în limba

română

Comisiunea examinătoare

Cernăuți, *9 Noiembrie* 1922.

Președintele comisiunii:

Radu

membrii examinatori:

C. Zorin

Harman
Stefan

I.	II.	III.	IV.
bine cu excelență din			
bate	suficient	neinsușit	

Certificat de examen judiciar 1922

Legitimația de redactor șefa lui Vasile Plăvan la ziarul Glasul Bucovinei din 1923

C o p i e

Nr.38 .ROMANIA MINISTERUL INSTRUCTIUNII,Universitatea din Cernăuți.DIPLOMA de LICENTA in DREPT.In Numele Majestății Sale Regelui FERDINAND I-in.Noi Ministrul Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii văzând certificatul de aptitudine Nr.17 din anul 1923 aprobat de Rectorul Universității prin care se constată că Domnul PLAVAN VASILE a trecut examenele de LICENTA in DREPT,Conferim domnului PLAVAN VASILE ,născut la anul 1889 in comuna CUPCA,Județul Storojineț, DIPLOMA de LICENTA in DREPT,penru a se bucura de toate drepturile și prerogativele acordate de legi.Cernăuți,anul 1923 luna Noemvrie 12.
(L.S.Rectorul Universității din Cernăuți) p.Ministrul de Stat la Departamentul Instrucțiunii ss.D.Burileanu. p.Directorul general al învățământului superior ss.indiscifrabil.Decanul Facultății ss.C.Rădulescu.Rectorul Universității ss.Sesan.Semnătura purtătorului ss.Plăvan Vasile.(L.S.Universitatea din Cernăuți) L.S.România Ministerul Instrucțiunii).....

SECRETARIATUL UNIVERSITĂȚII
Cernăuți, la 18 SEP 1931 19
[Signature]
Secretarul Universității

Copie legalizată după Diploma de Licență în Drept obținută în 1923

ROMANIA Arhidiecea ort.or.a Bucovinei Protopresvite-
 ratul ort.or.al Cernăuților Județul: Comuna: Cernăuți Nr exhib.482
 CERTIFICAT de CUNUNIE. În condica cununaților
 a parohiei la Pogorîres Sf.Spirit Tom.V,pag.31/32 se află,precum
 urmează: N-rul curent și N-rul casei: N-rul curent 13, strada reșe-
 dinței 12 Anul,luna și ziua vistirilor: 1924,28,30 Ianuarie și 2
 Faur,st.v. Anul,luna și ziua cununiei: 1924,10 Faur,st.v./unanmie-
 nouă sute douăzeci și patru,zece Faur,st.v./ Numele de botez și de
 familie,starea și domiciliul mirelui: Vasile Plăvan alui Gheorghe
 și a Samfirei n.Plăvan din Cupca,redactor la "Glasul Bucovinei" în
 Cernăuți. Religiuinea și etatea mirelui: ort.or.născ.24/XI 1889,34
 ani). Mirele: hotteii: holtei. Numele de botez și de familie,starea
 și domiciliul miresei: Vanda,fiica rep.Carol Selet și a Veronichei
 n.Catarieniuc,funcționară la C.F.R.din Cernăuți. Religiuinea și eta-
 tea miresei: ort.or.27/IV 1901,(22 ani). Mireasa fată: fată. Numele
 de botez și de familie,starea și domiciliul nunilor: Dr Jancu Nistor
 ministru și Maria Fridie,soție de președinte de tribunal î.p.,ambii
 din Cernăuți. Numele preotului,care le a cununat: Victor conte Wasil-
 ko. Spre adeverire urmează subscrierea mea proprie și întipărirea
 sigiului bisericesc. Parohia ort or.Cernăuți,în 3/16 Iulie,1924.
 L.S. p.paroch: ss Victor conte Wasilko vicar parochial

ROMANIA

Wz 3359/39

Judecătoria de pace mixtă Cernăuți

Anul 193 9 luna Wazariu ziua 16

Prezenta copie, fiind conformă cu originalul, după certificatul
 de cununie Wz 482/824 fusese înregistrată la No. 88347 se legalizează de noi conform disp.
 art. 31 din legea autentificării actelor, vizându-se originalul și oprindu-se
 2 copii identice la dosar.

S-au anulat timbre în valoare de lei 14 fiscal lei 2
 aviație și lei 2 judiciar.

Gacțier,
[Signature]

Certificat de cununie a lui Vasile Plăvan din 1924

Cartea de identitate a lui Vasile Plăvan din 1928

Model V.

MOBILIZAREA

Anul 1929

CORPUL III DE ARMATA

Reg. 10 Vânători

No.

Domnule *L. H. Paron*
Vasile.

Vi se aduce la cunoștință că, în

az mobilizării, sunteți destinat la

1) *Corpul III Armata.*

Aveți obligațiunea ca, imediat ce,
 din publicații sau trimisuri,
 veți afla că s'a ordonat mobilizarea
 corpului sau serviciului pentru care
 sunteți destinat, să vă prezentați în

data) *la Corpul III Armata*
la gară Franca

la

ROMANIA
 Comandant Reg. 10, Vânători
 Serviciu Mobil
 Regimentul 10

1) Corpul sau serviciul

2) Orașul și corpul sau persoana căruia trebuie
 să se prezinte.

3) Gradul și semnătura comandantului corpului sau serviciului.

Mobilizare, regimentul 10 vânători, certificat 1929

	SERIA B	No. 13119
	Distanța în km. 3000	
	Costul _____	
	valabil de la 1 Ianuarie	
	până la 31 Decembrie 1931	
pe distanțele Sute		
liniile		

<p>Acest abonament de serviciu este valabil numai pentru persoana numită în înscușul și dăruie puarta semnătura sa.</p> <p>Abonamentul de serviciu trebuie să fie prezentul personalului căilor ferate de câte ori se va cere.</p> <p>Dacă abonamentul de serviciu se găsește în posesiunea unei alte persoane de călăușă în drept el se confiscă și prezentatorul lui se tratează conform regulamentului de exploatare, ca și când n-ar avea nici o legitimație de călătorie.</p> <p>Posesorul abonamentului de serviciu, călătorul său și se cere de personalul căilor ferate și se reproduce semnătura pentru constatarea identității sale.</p>	<p align="center">C.F.R.</p> <p align="center">ZARIST</p> <p align="center">SERIA B</p> <p align="center">No. 13119</p> <p align="center">CLASA I</p> <p align="center">GENERAL</p> <p align="center">General Vasile Plăvan</p> <p align="center">ABONAMENT DE SERVICIU</p> <p align="center">Calitatea Zarist</p> <p align="center">Director General C.F.R.</p> <p align="center">General Vasile Plăvan</p> <p align="center">Semnătura posesorului</p> <p align="center">Vasile Plăvan</p>
--	---

Abonament C.F.R. a lui Vasile Plăvan din 1931

Certificat

No. 1839

Prin care se adevărește din partea subsemnatei Uniuni că:

Domnul Vasile Elăvan,

de profesiune: avocat născut la (anul, luna și ziua): 1889, Noemvrie, 24
 în comuna: Cupcea județul: Storojineți
 este membru activ al acestei Uniuni, aparținând despărțământului județean Cernăuți
////////, în baza documentelor personale cari se păstrează în arhiva
 U.F.V.R. la Cernăuți, prin care a dovedit, că a fost Voluntar-Regional în timpul răz-
 boiului mondial și în lupta pentru întregirea Neamului în Armata Română, campania
 1916/1918, în Legiunea Română din înrolat (anul, luna și ziua)
1917 luna Iunie, aparținând Reg. 2 Albă-Julie și 10 Vânători.
 batal. /// comp. /// cu gradul de: Sublocotenent.

Susnumitul în calitate de fost Voluntar-Regional și-a făcut datoria cu
 cea mai mare conștiințioasă și devotație ca un vrednic și bun
 român, activează și în prezent cu abnegație pe terenul național, fiind
 totodată și unul din redactorii ziarului "VOLUNTARUL BUCOVINEAN" și ca
 atare merită toată considerația din partea autorităților.

UNIUNEA FOȘTILOR VOLUNTARI îl recomandă cu toată căldura.

Cernăuți, la 2 Februarie 1937.

Președinte:

Secretar-General:

Certificat de voluntar în timpul războiului mondial și în lupta pentru întregirea neamului, grad de sublocotenent, în perioada 1916-1918, în perioada 1916-1918, 2 feb. 1937

MINISTERUL MUNCH,
SĂNĂTĂȚII ȘI OCROTIRILOR SOCIALE

CASA CENTRALĂ A ASIGURĂRILOR SOCIALE

B-dul Regele Carol I No. 33

DIRECȚIA Personalului

No.

44289 + 7-SEP.1937

DOMNULE,

Vă facem cunoscut că, în urma reușitei Dvs. la examenul depus, potrivit dispozițiilor art.125 din decretul lege Nr.1845/936, prin decizia ministerială Nr. 51479/937, dată cu avizul conform al Comisiunii pentru propuneri de numiri și înaintări, sunteți definitivat, pe baza art.37 din legea pentru Statutul Funcționarilor Publici și pe data de 1 Septembrie 1937, în funcțiunea de șef birou cl. I, buget / asigurări, ce dețineți cu titlu provizoriu, la Casa Asigurărilor Sociale Cernăuți.

DIRECTOR GENERAL,

DIRECTOR,

Wacserico

D-SALE

D. lui FLAVAN VASILE, șef birou cl. I-a

CASA ASIGURĂRILOR SOCIALE

CERNĂUȚI

Înștiințare de promovare a examenului în funcția de șef birou cl. I buget asigurări la Casa Asigurărilor Sociale Cernăuți, 7 sep. 1937

București, 11 Martie 1939.

Regia Autonomă C.F.R.
Direcțiunea Personalului și Secretariatului
No. 35978/939.

C E R T I F I C A T

Pe baza cererii înregistrată sub No. 35978 R.A. 1939

se certifica cum că decedatul Plăvan G.

Vasile a ocupat în serviciul Administrației C.F.R. următoarele funcțiuni:

Dela 1 Aprilie 1914 până la 1 Octombrie 1914 (una mie nouă sute patruzeci), copist retribuit cu salariul de lei 125 (una sută douăzeci și cinci) pe lună.-

Dela 1 Octombrie 1914 până la 1 Octombrie 1915 (una mie nouă sute cincisprezece), copist retribuit cu salariul de lei 150 (una sută cincizeci) pe lună.-

Dela 1 Octombrie 1915 până la 14 Aprilie 1917 (una mie nouă sute șeptesprezece), impiegat de birou retribuit cu salariul de lei 150 (una sută cincizeci) pe lună.-

Dela 14 Aprilie 1917 până la 14 Aprilie 1918, (una mie nouă sute optsprezece), impiegat de birou retribuit cu salariul de lei 175 (una sută șeptezeci și cinci) pe lună.-

Dela 14 Aprilie 1918, până la 1 Ianuarie 1919, (una mie nouă sute nouăsprezece), impiegat de birou retribuit cu salariul de lei 200 (doua sute) pe lună.-

Dela 1 Ianuarie 1919 până la 1 Aprilie 1919 (una mie nouă sute nouăsprezece), impiegat de birou retribuit cu salariul de bază de lei 300 (trei sute) pe lună.-

Dela 1 Aprilie 1919 până la 1 Septembrie 1919 (una mie nouă sute nouăsprezece), impiegat de birou retribuit cu salariul

Certificat prin care se specifică funcțiile pe care le-a avut Vasile Plăvan la Regia Autonomă C.F.R. din 1939

Notă :-
Tribunalul Braşov Secţia I-a.
PROCES VERBAL DE LEGALIZARE.-
Nr. 537/1947.-

Noi Amel. Nacu Judecător şi în asistenţa dlui Primpre-
fior D. Bureştea ;

Văzând şi cererea înregistrată sub Nr. 537 din 24 Oct. 1947
cum şi Extrasul din Registrul Stării Civile pentru morţi pe
anul 1939 eliberat de Primăria Municipiului Cernăuţi, după care ce-
re copii legalizate ;

Văzând şi disp.art. 74 şi următorii din legea ştiinţificării
actelor ;

D i s p u n e m :

Legalizarea copiilor depe Extrasul din Registrul Stării Civi-
le pentru morţi pe anul 1939 eliberat de Primăria Municipiului Cer-
năuţi, care sunt identice cu originalul.-

Judecător,

Primpreşior:
D. Bureştea.

*Proces verbal de legalizare după Extrasul din Registrul Stării Civile pentru
morţi pe anul 1939 eliberat de primăria Municipiului Cernăuţi*

IV.

DRUMUL SPRE VEȘNICIE

Camarazii voluntari purtând pe umeri sicriul cu trupul neinsufletit al lui Vasile Plăvan. Cernăuți, 25.ian.1939

„La mormântul unui camarad (Vasile Plăvan)”

“Avocatul și ziaristul Vasile Plăvan, întoarce lutului ce a fost a lutului, – iar veacului celui fără sfârșit un suflet nepătat. Dumnezeu Atotputernicul deie odihnă de rai acestui om care n-a avut parte decât de suferință în blânda-i trecere prin văile de resemnare ale vieții. “(“Glasul Bucovinei”, nr.5535 din 26 ian.1939).

“Luni 23 ianuarie anul acesta a murit unul din cei mai cinstiți și mai iubiți ziariști bucovineni: VASILE PLĂVAN. După o suferință grea și neiertătoare, dar înfruntată cu liniștea unui adevărat creștin, avocatul și ziaristul Vasile Plăvan, întoarce lutului ce a fost a lutului, – iar veacului celui fără sfârșit un suflet nepătat. Dumnezeu Atotputernicul deie odihnă de rai acestui om care n-a avut parte decât de suferință în blânda-i trecere prin văile de resemnare ale vieții.

Cine l-a cunoscut personal și cine, mai ales, a colaborat cu el, nu-i va putea uita niciodată desinteresarea și râvna pe care le puneă în toate serviciile făcute societății și Presei românești din Bucovina.

Anii de muncă prestată, zi de zi, în coloanele acestui Glas al Bucovinei, – ani grei ca povara unui munte pe sub care trebuie să răzbați cu condeiul muiat nu atât în cerneală, cât mai ales în suflet și în sânge, sunt cea mai frumoasă moștenire pe care redactorul-șef Vasile Plăvan o lasă presei noastre provinciale.

Iar cinstea de care a dat întotdeauna dovadă, ca gazetar, ca avocat și ca om, - cinste izvorâtă din adâncul sufletului său nobil și neînduplecat în fața obicinuitelor compromisuri, poate servi și astăzi drept pildă tuturor câți, schimbându-și, după bătaia vântului cugetele și simțirile, uită că bunul cel mai de preț al ziaristului este caracterul.

La 49 de ani, când alții culeg rodul trudnicilor veri și primăveri, Vasile Plăvan moare cu zâmbetul celei mai senine resemnări pe buze. A debutat ca un oștean; fără a-i cere nimănui nimic pentru scutul și spada

purtate, cu destoinicie și tăcere, prin zgomotul multelor lupte. Așa i-a fost destinul. Dar Medalia Regelui Ferdinand I, cu spade pe panglică, Crucea Comemorativă de războiu și Coroana României, pe care le-a binemeritat ca voluntar bucovinean în armata dezrobitoare a Neamului, îi vor fi destula recomandatie pe calea cu vămi de negură și uitare ce-l desparte de noi, dar nu-l mai pot despărți de poienele line unde odihnesc sufletele eroilor.

Vasile Plăvan lasă în urmă numai regrete. Duiosiei nemângâiate a ” Boabelor de lacrimi” pe care le scria, simplu și sincer, în amintirea altor prieteni, dispăruți și ei, i se adaugă, acum, lacrimile noastre. Triști ne sunt pașii în urma sicriului care închide o inimă de aur și mut ne e plânsul în fața mormântului care ne desparte de cel mai drag camarad.”

(“Glasul Bucovinei”, nr.5535 din 26 ian.1939)

Mormântul lui Vasile Plăvan de la Cernăuți

Idealistul Vasile Plăvan

Voluntarul de război, înșăilătorul unei duioase linii, publicistul, ziaristul și avocatul român bucovinean.

Fiu de sătean al plaiurilor Bucovinei, originar din comuna Cupcea jud. Storojineț, de unde au pornit, mâunate de un imbold înalt spre spiritualitate și desăvârșire pe calea cărturăriei și a învățaturii, atâtea destoinice elemente de cultură și civilizație ce s-au afirmat cu o nedesmințită vrednicie în timpul activităților sociale, Vasile Plăvan.

Blând cu cei netrebniți, conciliant cu cei răi și ignobili, blajin față de toți hulitorii și certătorii de profesie și iertător față de toți cari l-au nedreptățit sau persecutat și l-au jignit, Vasile Plăvan a fost întreaga lui viață un împlințit fanatic al idealului și în același timp o nefericită victimă a credinței lui sufletești că oamenii sînt mai buni decît se învederează în josnicia lor de toate zilele.

În jurnalistica bucovineană căreia el i-a închinat nu numai cel mai curat prinos de muncă și de prestațiune, dar însăși întreaga energie a anilor tinereții sale, noblețea de caracter a lui Vasile Plăvan a suferit cea mai cumplită și nemeritată decepție fiind răsplătit pentru munca și jertfa lui mistuitoare cu cea mai reprobabilă ingratitude.

Și cînd valurile dezamăgite îi pustiau mai cumplit viața sufletească, cînd nemernicia omenească îi tulbura mai mult conștiința și cînd eterna luptă pentru existență îi impunea eforturi și sforțări din cele mai chinuitoare, singurul refugiu și unicul razim moral Vasile Plăvan îl găsea în seninătatea idealurilor sale, pe care nici o forță oricît de mare și nici o murdărie oricît de profundă nu o putea nici atinge și nici altera.

Cu aceste rare însușiri morale, colaborate de o judecată cumpănită și fără patimă și cuprinse în imperativul de conștiință al datoriei și al onoarei, Vasile Plăvan a fost un om întreg în numeroasele ipostaze profesionale ale sbuciumatei sale vieți, epuizându-și treptat resursele vigoarei, energiei și a sănătății sale spre a fi doborât în cele din urmă de mistuitoarea suferință a trupului său, vlăguit de toată gama durerilor fizice și sufletești.

...Un cărturar de o puritate cristalină și un patriot adânc însuflețit de comandamentul sacrificiului absolut pe altarul intereselor Neamului. Ofițer, voluntar în războiul de întregire a Neamului, publicist și ziarist, avocat și funcționar și în special om de ideal și de onoare.

Ziarist de vocație, entuziast și idealist de distincție morală, de bunătate și necuprinsă omenie, Românul în a cărui suflet noțiunea de neam și patrie concretizează o adevărată religie de viață, cetățeanul conștiincios, muncitor și de o pilduitoare modestie.

Purtând un nețărnut teaur de bogăție sufletească în firea lui de o aristocratică nobleță, sărac în bunuri materiale, lasă în urmă o luminoasă pârție de virtute, un nume de o sfântă curățenie și un exemplu de un adevărat românism, elegant și constructiv.

Fondator al breslei și sindicatul ziariștilor din Bucovina.

(Ziarul „Suceava”, nr.20, din 27.ian.1939, din Cernăuți.)

Crucea de pe mormântul lui Vasile Plăvan de la Cernăuți

„Înmormântarea regretatului ziarist Vasile Plăvan”

“Eri după amiază, la ora 2,30 a avut loc trista ceremonie a înmormântării regretatului ziarist Vasile Plăvan, fost redactor șef al ziarului nostru.

La locuința defunctului, din strada Xenopol Nr.6, s-a oficiat un serviciu religios de către un sobor de preoți, alcătuit din păr. protoereu Eugen Iancovschi, păr. Prelici, păr. Goraș, păr. Brenzan și păr. Lăzărescu. Răspunsurile au fost date de corul studenților teologi.

Mult regretatul defunct fiind decorat cu medalia “Regele Ferdinand ! “cu spadă” pe panglică, onorurile au fost date de către un pluton din reg.4 Pionieri.

La trista ceremonie a asistat un numeros public, aducând ultimul omagiu ce a fost ziaristul de talent și omul de bine, Vasile Plăvan.

În rândurile numeroasei asistențe, alcătuită din membrii familiei, prieteni personali, ziașiți, magistrați, avocați, etc. notăm pe d-nii: dr.Aurel Morariu, directorul ziarului „Glasul Bucovinei” , V.Bolocan, chestorul poliției, maior Turtureanu, D.Popescu și Hrincu, magistrați, Vasile Ungureanu, Octavian Scalat, Zizi Jemna, Zeno Nerbaz, Radu Lucan Herbaz, Radu Lucan și Pontiu, avocați, prof.univ.Grămadă, prof.univ.Coroamă, prof.C.Loghin, Traian Chelariu, Em.Cososchi, Ionel Teodorescu, C.Cehar-Racoviță, Eugen Popovici, Ștefan Ioan, Buta Francisc, Haikas Maximilian, Traian Croitoru, Zenovia Ștefanovici, dr.Weinstein, dr.Niederhoffer, Iulius Weber, Erast Carabăț, dr.Kasner și Jean Goldberg, ziașiți, Traian Snijec, director tehnic la „Glasul Bucovinei”, prof.Cărăușu, păr.Bocancea Midrighi, avocat Dimitrof Butnar, director de serviciu la primăria municipiului, avocat Ropcean, Cojocar, Ștefan Bidnei, căp.Rozmeteniuc, dir.Braha, dir.Silvestru Netea, dir.Noli Săveanu, Ștefaniu,, Aurel Sabin, Axente-Oprișanu, notar Burac, avocat Ionel Negură, etc...Apoi, o delegație a Societății voluntarilor români, cu Drapel, o delegație a meseriașilor români etc.

Cortegiul funebru a primit din strada Xenopol. În urma carului funebru urmau fiica și îndurerata soție a regretatului defunct, bătrânul său tată, fratele, cumnații și cumnatele, precum și ceilalți membri ai familiei, după care s-a încolonat restul audienței.

Cortegiul a străbătut străzile universității, I.G.Duca, piața Unirii și Regina Maria, până la Catedrală, unde s-a oficiat slujba prohodului.

De la Catedrală, cortegiul s-a format din nou, trecând prin fața „Glasului Bucovinei”, unde întregul personal al redacției și personalului tehnic au adus ultimul omagiu fostului lor colaborator. Apoi cortegiul a străbătut străzile până la cimitirul orășenesc.

În fața mormântului deschis, au vorbit pâr. protoereu Iancovschi, în numele bisericii și d-nii: dir. Silvestru Netea, în numele „Asociației voluntarilor de război”, Eugen Popovici, în numele Sindicatului și breslei ziariștilor bucovineni, dr.Traian Chelariu în numele redacției ziarului „Glasul Bucovinei”, A.Sabin, în numele Casei asigurărilor sociale, dr. Octavian Scalat, în numele Asociației cooperatiste „Temelia” și Ștefan Bidnei, în numele foștilor colegi de studii ai regretatului defunct.

Vorbitorii au omagiat rarele calități ale mult regretatului defunct, subliniind meritele pe care și le-a câștigat pe timpul zbuciumatei sale vieți.

Trista ceremonie a luat sfârșit la orele 18.”

(din caietul Ing. P.Ciobanu, după colecția „Glasul Bucovinei” Nr.5536 din 27 ianuarie 1939 de la Bibl.Acad.București)

Cortetegiul motuar, Piața Unirii, 25 ian. 1939

Înmormântarea lui Vasile Plăvan, Cernăuți, 1939

Voluntari bucovineni însoțind dricul cu rămășițele pământești ale lui Vasile Plăvan, Cernăuți, 25 ian., 1939

Înmormântarea lui Vasile Plăvan, Cernăuți, 25 ian., 1939

Înmormântarea lui Vasile Plăvan, Cernăuți, 25 ian., 1939

Cortegiul mortuar pornind din Piața Unirii, 25 ian. 1939

*Cortegiul funerar în fața Facultății de Drept din Cernăuți, 25 ian. 1939.
Însemnat cu x tatăl Gheorghe Plăvan conducându-și fiul*

Spre cimitir, Cernăuți, 25 ian. 1939

Camarazii voluntari ducând sicriul lui Vasile Plăvan în 25 ian. 1939. În urma sicriului, fiica lui Georgeta în vârstă de 12 ani

La înmormântarea lui Vasile Plăvan. Soția Vanda alături de cei doi cumnați Eugen Vinagotschi și Traian Cărauș (juriști), și vărul decedatului preotul Gh. Dușceac , precum și fiica lui V. Plăvan, Georgeta, împreună cu verișoara ei, Irinel

Mormântul lui Vasile Plăvan de la Cernăuți, 1992

IV.

REFERINȚE CRITICE

Vasile Plăvan, în tinerețe

Vasile Plăvan

„Fiu de țăran din Cupca, școala primară (4 clase) în sat iar cursul secundar la Liceul nr.3 de stat din Cernăuți. După terminarea liceului studiază dreptul la Universitatea din Cernăuți.

Orfan de mamă de mic copil a suferit mult în viață. Căldura și dragostea de mamă n-a simțit-o niciodată fiindcă n-a cunoscut-o și din această cauză, poate lucrarea sa „Boabe de lacrimi” are ceva din sufletul lui trist.

Într-o limbă neaoș moldovenească și într-un stil clar și concis, autorul acestor „boabe de lacrimi” li-a adunat „câteva fire culese pe ... unde au putut răsări în urma muncii”...de ziarist și redactor, într-o carte format de buzunar, redându-se unele scene din vremurile de bejenie ale ultimului război, a vieții românești din Bucovina din timpul stăpânirii streine și din zilele noastre.

În „Boabe de lacrimi” ni se înfățișează un copil de la țara care, trimis la școala din oraș, aici însă e luat în râs de ceilalți conșcolari din pricină că nu este de aceeași origine cu ei, care sunt favorizați de împărăție. Acest copil mersese în scurt timp pe mormântul mamei sale și este aflat de paznicul cimitirului. Oricât de simplu s-ar părea conținutul, autorul însă află cuvinte ca să ne înduioșeze și să ne arate marea nostalgie după locurile copilăriei.

Schimbarea mediului a celui ce trăiește la țară, de multe ori are urmări ce se întipăresc adânc în suflet. Pe lângă aceasta, ni se arată și încolțirea prea timpurie a preocupării viitorului.

Preludiul marilor prefaceri ce aveau să se înfăptuiască după marele măcel, n-a lăsat nepăsători pe bunii români care și-au spus cuvântul prin glasul lui Delavrancea, Take Ionescu, Grigore Filipescu și alții, cerând intrarea în acțiune alături de Împătrita Înțelegere.

Autorul povestindu-ne astfel în „Per aspera! Toată zarva ce se făcea în acel timp de neutralitate, a prins icoana fidelă a vâltorii vieții în asemenea împrejurări și sub formă de memoriu sunt schițate evenimentele din timpul războiului.

Țăranul român descris în „Două lumi” este potrivit învățăturilor și nu crede pe cei care i-ar spune astfel de lucruri.

Foarte evocativ ne sunt descrise monumentele istorice de la „Valea Moldoviței” pe unele dintre ele le află distruse de vreme și de aceea pune multă jale în slovă, dar, „clopotele sună prelung destrămându-se printre munți, trezind singurătățile din somn. Pe valea Ciumârnei un țăran cu țăpina pe umăr își ridică pălăria și-și face cruce”.

„Dionisie Mitrofanovici” ne apare ca un adevărat luminător al poporului îndemnându-și sătenii să-și trimită copiii la școală și la instituții mai înalte căci în felul acesta se poate ridica neamul. Școlarii aflau totdeauna un sfat și un Tudeum de la acest dascăl al adevărului.

În casa lui Dionisie Mitrofanovici de la Cupca se discutau acele probleme ce aveau să însuflețească pe luptătorii de mai târziu pentru înfăptuirea idealului național. „Ciocanul vremii” a nimicit însă casa aceasta și uitarea își așterne cavilioul peste locul acela.

Cu ocazia împlinirii a un sfert de veac de când primii elevi români de la Liceul 3 de stat din Cernăuți au dat bacalaureatul, un grup dintre ei au au hotărât să sărbătorească acest fapt. Evenimentul a fost înălțător pentru cei prezenți, evocându-se scene din vremea de liceu care nu se mai reîntoarce și care, de aceea te învăluiește în mantia melancoliei...

„După un sfert de veac”...noi nu mai suntem aceiași băieți cu harțaguri sprintare ci doar gătiți cu fire argintii pe la tâmpile”.

„A murit arcașul”...cine nu l-a cunoscut pe Dumitru Străchinaru. Icoana fidelă a lui ne apare clar- tânărul acesta modest, neatins de porniri și dorințe meschine, mai mult tăcut, dar dârz în statornicia ideii sale, a lucrat neîntrerupt ziua și noaptea, vara și iarna la reînvierea și organizarea arcașilor din Bucovina. A trecut însă ca un vis frumos”

Cartea aceasta merită să fie citită, întrucât ne redă multe scene din viața românească bucovineană.

Limba de o frumusețe rară și stilul curat ne face să vedem din cititul primelor fraze, că avem de-a face cu un om care mânuiește cu îndemănare pana.”

Semnează G.N.

Glasul Bucovinei, nr.4949 din 21.11.1936

Vasile Plăvan – ziarist și publicist, redactor la ziarul „Glasul Bucovinei” a publicat în „Calendarul Glasul Bucovinei”.

În „Boabe de lacrimi” el încheie cele mai frumoase articole de ziar caracteristice prin căldura și sinceritatea stilului.

(„Gazeta Bucovinenilor”, nr. 46 din 15. 01. 1933 pag. 2)

A publicat „Cele dintâi împrăștiări în Bucovina – Sf. Ilie, Rarancea, Calafindești, Prisăcăreni.

(*Calendarul „Glasul Bucovinei” pe anul 1923-Cernăuți, pag. 59-69*)

Împrăștiările din Bucovina, Mihova, Gura Humorului, Crasna, Rădăuți, Berhomet, Selectiu.

(*Calendarul „Glasul Bucovinei” pe anul 1924, Cernăuți, pag. 41-49*)

A doua reformă agrară în Bucovina. „Școlile de meserii și negoț”
(*Calendarul „Glasul Bucovinei” pe anul 1925. Cernăuți, pag. 138 - 140*).

Vasile Plăvan la Cernăuți în 1935

“Un Slavici de Bucovina”

Indiferent dacă este o restituire cu greutate sau o completare de întreg cultural prin alăturarea tuturor producțiilor exprimate, **„Boabe de lacrimi”** de Vasile Plăvan îngăduie o discuție obligatorie (care, însă, nu se face la noi) în materie de istoriografie literară și de acces la documentul original. Căci, de fapt, deși acesta este un „caz” de scriitor uitat și cu operă risipită din ignoranță, nepăsare ori rea-voință, **„canonul semi-uitării”** pare ca s-a impus într-un mod șocant în această literatură care nu-i capabilă nici până astăzi să aibă măcar un singur autor cu ediție de „opere complete” așa cum pretutindeni în societățile așezate este normă nediscutabilă. Arareori doar câte un spirit scormonitor ori sentimental recitește cărți vechi ce abia dacă se mai țin în cotoare sau răsfoiește ziare și reviste din vremuri parcă antice și mai descoperă câte un nume, câte o creație fără „cotă” ori idei rămase fără descendenți; și se miră. Acum, „restituirea” nu apare întâmplător ci îi aparține Marianei Gurza care, fiindu-i „rudenie”, ilustrează **„tipologia urmașului veghetor”**, rară și ea la noi, unde uitarea și risipa au devenit regulă de fier și atitudinea cea mai răspândită. La drept vorbind, Vasile Plăvan merită o ediție nouă și poate că în viitor chiar și o ediție integrală dacă năzuința de a nu-i lăsa numele să revină în penumbră de unde iese acum, se va însoți și de un efort bibliografic nu de tot mărunț. Dar va fi nevoie de căutări în revistele bucovinene de acum aproape un veac și poate, dacă va interveni și norocul, de investigații lungi și anevoioase în arhive unde adeseori trebuie căutat acul în carul cu fân.

„Boabe de lacrimi” confirmă un „autor de epocă”. Proza lui este în chip izbitor sămănătoristă, eticistă și „iorghistă”, arătându-ne un fel de Slavici de Bucovina însă mai degrabă un Slavici de „Popa Tanda” decât cel din americanismul „Morii cu Noroc”. Această constatare se impune. Însă perspectiva curentă ce disprețuiește astfel de producții sub cuvânt că ar fi „primitive” și ilustrând un țărănism înapoiat trebuie înlăturată. Origina ei este, însă, surprinzătoare căci deși așezat în categoria „dosarelor clasate”, sămănătorismul nu cunoaște până astăzi chiar decât examinări ideologice și contestații doctrinare (ce vor trebui și ele explicate cândva) și nici o analiză

de perspective estetice și de integrări în evoluții de ansamblu. Cine se va încerca în această materie va întâlni, totuși, realități neobișnuite de unde s-ar putea să rezulte altfel de legături cu producțiunile anterioare sau cu cele ce i-au urmat căci „sămănătorismul“ se va înțelege cu vremea drept o viziune antropologică, a omului pur și a „bunului sălbatic“, anticipând un fel de ecologie care astăzi dacă ar fi cunoscută ar avea adepți și susținători. Scenele etnografice fără cine știe ce însemnătate estetică, invocate frecvent în felul argumentelor de scăzământ, nu sunt însă înțelese cu lărgime și bineînțeles că se greșește.

Esteticește, acestea sunt mai degrabă scheme de pictură settecentescă, traducând o viziune de **Fragonard de sat** ce pictează viconți în ȋtări și momente de calendar al unei realități stilizate și epurate de incidental prin reducerea la canonic. Același utopism de umanitate idealizată apare și aici, deși materia este diferită. „Se făcea că Radu se întorcea din țarină pe cărări umbrite de spice de săcară îndoite. Amurgul se lăsase peste sat. Holdele erau trecute de pieptul omului. Bătute alintat de zefir, se legănau încet într-un susur molcom. Cărduri de vite veneau de la pășune, mugind prelung ca să spargă tăcerea satului. Dintre ogoarele încărcate de roadă se desprindea, ca un farmec sfânt, doina ciobanului care și-a pierdut turma. O cânta din fluer flăcăul Toader Caprarul care se întorcea de la lucru cu carul cu boi. Cum în tot satul nu se găsea flăcău care să cânte doina ciobanului cu șartul lui Toader Caprarul, bătrâni și tineri se topeau în admirație pentru flăcăul acesta care tălmăcea cu foc jalea acestui cântec apucat din bătrâni. Valurile doinei pline de alean se revărsau peste sat și fetele se adunau botei și rămâneau în loc prăpădite ca să asculte cu ochii în lacrimi glasul fluerului. La rădăcina tufanilor din pădurici, licuricii își îmbiau lumina miraculoasă, podoabă cerescă prinsă pe hlamida violetă a amurgului. Era atâta voe bună în sat și atâta mulțumire...”

Dar prozatorul nu era un „sămănătorist“ iar adaosurile față de „sămănătorismul“ clasic, de altminteri până astăzi rău înțeles și condamnat în doctrină fără nici măcar o idee de examen în sfera valorilor estetice, există și au importanța lor. Întâiul ar fi stratul de atitudini cu străvechime și invocând reminiscențe de arhaicitate ce nu sunt nici simplificări și nici desen decorativ fără conținut. O reverie a sufletelor candidă se observă adeseori iar semnele originarului apar din toate părțile și se impun. Secera totemică, satul mitic, „soroacele“, ursita, mulțimea de superstiții, de frici

parcă de om din neolitic și de reacții codificate se includ aici dar în felul unui „**sadovenism congenital**“ al literaturii române care în alte părți s-a dezvoltat în creație indigenistă și în „realism magic“ sud-american iar la noi este socotit „înapoiere,,. Prozatorul nu înaintează însă în această direcție. El picură în substanța lui afectivă multă doctrină și element de tradiție regională cultivată într-un chip aproape secret, ca și cum ar constitui „cărțile sacre“.

„Eminescianitatea“ se impune ca atitudine și se confirmă până și în evocările „drumului de fier“ văzut deopotrivă în felul „Doinei“ dar și al lui Sadoveanu, ca un agent coroziv al alienării și al „sfârșitului poveștii“.

Însă „eminescian“ este și presentimentul dramei colective, descrierea „încercărilor“ ce cuprind un popor care parcă a traversat deșertul simbolic dar nu s-a ridicat încă mai sus de „blestemul sub-istoriei“. Acesta este regimul de „**supus austriac**“, o invenție modernă ce pune laolaltă într-o mixtură de neînțeles atât pe „cives“ cât și pe „foederatus“, pe **cetățean și pe barbar**. Observațiile au, în această temă, ceva implacabil deși se așează până azi într-o linie de sursologie eretică, mai cu seamă atunci când se invocă „măsurile sistematice pentru stărpirea elementului românesc“ și, prin aceasta, o „paganizare“ înțeleasă astăzi mai bine când tradiția „amestecului“ pare a triumfa. De altminteri, „**babelismul**“ de imperiu în amurg se întrevide pretutindeni, acesta fiind, de fapt, „cernăuțismul“ elogiât de unii apologeți recenți, prea de tot ignoranți în materie însă predispuși a face agitație și prozelitism pentru un „muticulturalism“ neconținutistic.

Accentul acestei literaturi este eticist și doctrinar, cultivând un rousseauism etnic izbitor. Dar și aici pătrund scene din tablourile de viață cotidiană, litografii și decor. Câteva din aceste creații cu gen indistinct, unde memorialistica se alătură cu proza etnografică, sunt memorabile nu atât prin forța de a evoca portretistic ci prin document de viață istorică și prin atitudinea ce definește rostul omului în univers. „Modelul“ și „exemplul“ sunt aici capitale și constituie, mai cu seamă prin mica bijuterie eticistă „Dionisie Mitrofanovici“, punctul cel mai înalt al creației acestui autor de „portrete morale“ și de apologuri de uz didactic, mai degrabă însă apte a fi citite „în prispa bisericii“.

În fond, Vasile Plăvan era un cărturar de speță practică, în tradiție bucovineană unde știința de carte nu a condus la un gen contemplativ. Era, deopotrivă, un om citit (evoca între altele pe Carlyle, al cărui messianism al

„omului mare“ presimțit și de Alexandru Hașdeu, îi va fi plăcut) și „cu formula vie“, având înțelegere a vieții, pătrunzător. Iar dacă i s-ar fi îngăduit să se exprime cu largime și în etape lungi, poate că ar fi devenit și un scriitor ce contează căci avea un talent simțit printre rânduri, între altele și prin aceste pagini de liniște buzzatiană, de felul celor din „Deșertul Tatarilor“. „Cum pășeam pe drum, un cântec frumos a-nfiorat tăcerea serii ce se lăsase de-abinelea. Cântecul venea din sus, dinspre țarină, și se deslușea din ce în ce mai bine. Era atâta duiosie în el, atât alean stingher, că m-am oprit locului să-l ascult. Se cunoștea că nu era cântec românesc. Rusoaice veneau cu sapa de-a umăru de la prașilă. Un ciopor de fete se desfășurase de-acurmezișul drumului și se mișcă alene cântând în două voci, prin mijlocul satului. Eșiau femeile la porți de ascultau împietrite acel cântec de jale.

Cântecul de mult se pierduse în vale ci eu tot stam pe loc ascultând melodia ce-mi rămase în auz. Și multă vreme m-a urmărit acea vrajă a cântecului de stepă. Se născuse în pustiul stepii, căci trăgănările lui prelungi și stridente aminteau imensitatea stepii cu monotonia obositoare. Acolo pe stepă, în cântece de acestea își varsă amarul inimii cazacii. Și cum vremurile au urzit ca straja Moldovei de la Nistru să dea până la Prut, lăsând cu nestânsă durere o parte din hotar în sama străinului, acesta hâlpav s-a sforțat să dea cu sila acelui colț de Moldovă tiparul său, felul de viață al său.

Dar duhul acelora cari dorm somnul de veci în acel pământ, s-a împotrivit opintirilor dușmanului. Și cu toate că acesta a gospodărit, după năravul său, un veac și mai bine între Prut și Nistru, nimic nu l-a ispitit pe Moldovean să-și schimbe datinile. Moldoveanul legat de glie a rămas același. Cântecul său de jale nu l-a dat pe cântecele rusești.

De departe, din fundurile Ucrainei, luna își arăta discul roșu, învăluind în taină satul. La tabăra de lângă cetate soldații dorm în jurul vetrelor de foc. De undeva se desprinde o doină oltenească, zisă din caval. Nimic nu se mișcă, drumurile sunt pustii, doar vre-un câine latră din cand în când. Pe coama cetății Tighina, mândru, cu arma la umăr, pășește soldatul român: straja Moldovei e iar la Nistru!“

ARTUR SILVESTRI

(Postfață la vol. ”BOABE DE LACRIMI” de Vasile Plăvan, ediție îngrijită de Mariana Gurza, ed. Carpathia Press, 2007)

Vasile Plăvan, gazetar, și publicist bucovinean

Vasile Plăvan s-a născut la 24 noiembrie 1889 în comuna Cupca, județul Storojineț într-o familie de țărani. Învăță primele 4 clase primare la școala din satul natal. Rămâne de timpuriu orfan de mamă; nu va cunoaște niciodată dragostea maternă, va crește și va trăi numai printre străini. Urmează cursul secundar la Liceul Nr. 3 de stat din Cernăuți și trece bacalaureatul în anul 1910, după care se înscrie la Facultatea de drept.

O adolescență tristă, austeră, evoluând sub imperativul datoriei, al devoțiunii și al sobrietății își va spune cuvântul toată viața.

Rodul educației primite în școli, precum și acela al lecturii care-l pasiona, au contribuit la plămădirea celui mai puur ideal care îi anima pe românii de pretutindeni în prejma primului război mondial.

Evenimentele ce se profilau la orizont îl determină să treacă în anul 1914 granița în Vechiul Regat. Fiind nevoit să se întrețină singur, devine slujbaş la căile ferate.

Anul 1916 îl surprinde ca elev al Școlii Militare de Infanterie din Botoșani. Ca sublocotenent de rezervă, făcând parte din regimentele 10 Vânători, apoi 2 Alba Iulia, participă la războiul pentru întregirea Neamului, fiind decorat cu „Medalia Ferdinand I”, ordinul „Coroana României”, „Crucea Comemorativă de război”, etc.

A făcut parte până la moarte din „Asociația voluntarilor bucovineni”.

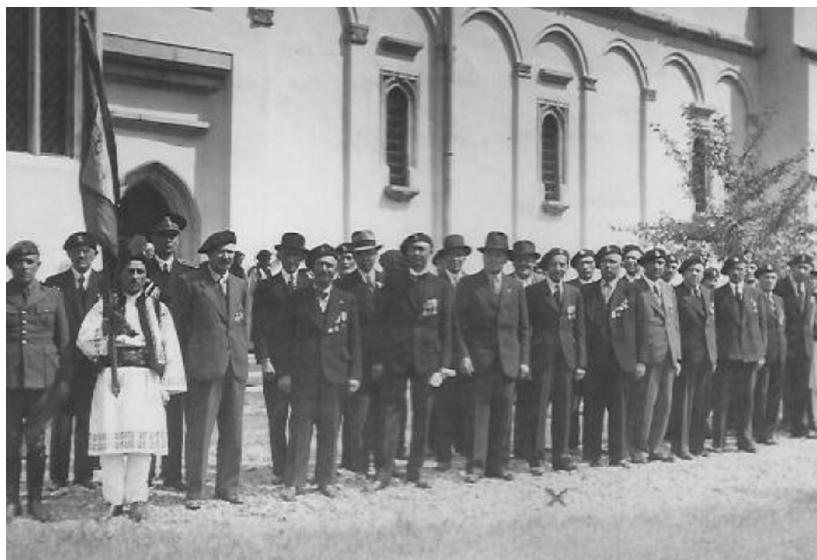
La 1 dec. 1921 demisionează din calea ferată și intră în gazetărie. Își ia licența în drept la Cernăuți în anul 1923, iar în 1924 se căsătorește cu Vanda născută Scholz, având naș pe profesorul Ion Nistor.

Vreme de 13 ani, din 1926 și până în 1939, Vasile Plăvan este redactor și redactor șef la cotidianul „Glasul Bucovinei” din Cernăuți. Anii de muncă prestată zi și noapte la acest ziar sunt cea mai frumoasă moștenire pe care el a lăsat-o presei românești din Bucovina. Munca aceasta asiduă însă i-a șubrezit sănătatea, având o constituție fizică firavă și, în cele din urmă, îi provoacă o gravă boală și un sfârșit prematur.

*Voluntari bucovineni la Cernăuți în 8 iulie 1934
(Vasile Plăvan însemnat cu X)*

În această perioadă interbelică, Vasile Plăvan a mai fost: avocat la Casa de asigurări sociale și la sucursala Băncii Naționale din Cernăuți, membru al Baroului avocaților din Bucovina (din 1928), profesor de Legislație la Cursul profesional pentru ucenici (1935-1936), redactor la ziarul „Voluntarul bucovinean”.

*Vasile Plăvan împreună cu camarazii voluntari la Putna, în 1934
(Vasile Plăvan însemnat cu X)*

*Voluntarii bucovineni și țărani bucovineni la Mănăstirea Putna
comemorând 430 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare. Lângă colivă în
stânga șezând Vasile Plăvan*

Putna la comemorarea a 430 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, 1934

În 1934 participă la manifestările și marea aniversare a Mănăstirii Putna, iar în 1935 ia parte la aniversarea de 25 de ani de la bacalaureat, cu care mai țin cuvântări o serie de personalități bucovinene.

Vasile Plăvan a fost fondator al breslei și sindicatului ziariștilor din Bucovina. Ca publicist, a scris numeroase articole de-a lungul anilor și în „Calendarul Glasul Bucovinei”, referindu-se mai ales la viața țăranilor, la reforma agrară, la împrăștiări, la meserii și comerț. În cărticica intitulată „Boabe de lacrimi”, dedicată soției lui, întâlnim pagini autobiografice și amintiri ale vremurilor de bejenie din primul război mondial, precum și ale vieții românești din Bucovina dinainte și după Marea Unire.

Limba frumoasă și stilul curat al acestor scrieri dovedesc o deosebită înclinație și îndemânare a condeiiului său.

Vasile Plăvan a murit la vârsta de 49 de ani, în 23 ianuarie 1939, în urma unei grele suferințe care a durat opt ani. În mormântarea a avut loc la cimitirul orașului Cernăuți în 25 ianuarie. Onorurile militare au fost date de către un pluton din Regimentul 4 Pionieri, iar carul funebru a fost escortat de voluntari bucovineni.

La trista ceremonie a asistat un numeros public, aducând ultimul omagiu celui dispărut. Cortegiul funebru alcătuit din membrii familiei decedatului, prieteni personali, ziași, magistrați, avocați, personalități ale vieții publice bucovinene, pornind din str. Xenopol, a străbătut străzile: Universității, I. G. Duca, piața Unirii și Regina Maria, până la Catedrală, unde s-a oficiat slujba prohodului.

De la Catedrală, cortegiul s-a îndreptat spre Cimitirul orașenesc, trecând prin fața „Glasului Bucovinei”, unde întregul personal al ziarului a adus ultimul omagiu fostului colaborator. În fața mormântului deschis, au cuvântat mai multe personalități, printre care: protoereu Iancovschi, director Silvestru Netea în numele „Asociației voluntarilor de război”, Eugen Popovici în numele Sindicatului ziaștilor bucovineni, dr. Traian Chelariu din partea ziarului „Glasului Bucovinei”, dr. Zeno Herbay în numele baroului, A. Sabin în numele Casei asigurărilor sociale, Ștefan Bidnei în numele colegilor de studii și mulți-mulți alții, omagiind rarele calități ale regretatului defunct.

Vasile Plăvan a fost un ziarist de vocație, un entuziast și un idealist de o aristocratică noblețe sufletească, de distincție morală, de bunătate și necuprinsă omenie.

A fost un om integru cu o judecată cumpănită, fără patimi, stăpânit de imperativul conștiinței, al datoriei și al onoarei. Conciliant și blajin, sărac în bunuri materiale, el a lăsat în urmă o luminoasă pildă de virtute, un nume de o rară puritate și un exemplu de adevărat românism.

Mormântul lui Vasile Plăvan părăsit vreme de o jumătate de veac, are din nou astăzi o cruce la căpătâi.

Georgeta Plăvan Ștefănescu – fiica lui Vasile Plăvan

*Georgeta Plăvan Ștefănescu – fiica lui Vasile Plăvan cu tatăl său
la Cernăuți în 1934*

Vasile Plăvan

(24 noiembrie 1889 – 23 ianuarie 1939)

Scriu despre un om cât o ... Epocă Istorică. Un om cât sufletul neamului meu. O epocă în care se prelungește viața mea, un șir lung de mătăanii... Undeva, înapoi, ca o verigă dintr-un lanț care merge în adâncul unei fântâni.

Vasile Plăvan s-a născut la 24 noiembrie 1889, în comuna Cupca, județul Storojineț, într-o familie de țărani înstăriți. Avocat, gazetar și publicist a fost un entuziast și un idealist de o aristocratică noblețe sufletească, de distincție morală, de bunătate și necuprinsă omenie.

Un tânăr ager, de o statură potrivită, cu alură nobilă, având ochii calzi, migdalați. O mustăcioară elegantă, care îi sporea farmecul.

„Blând cu cei netrebnici, conciliant cu cei răi și ignobili, blajin față de toți hulitorii și certătorii de profesie și iertător față de toți cari l-au nedreptățit sau persecutat și l-au jignit, Vasile Plăvan a fost întreaga lui viață un împlînzit fanatic al idealului și în același timp o nefericită victimă a credinței lui sufletești că oamenii sînt mai buni decît se învederează în josnicia lor de toate zilele.”

(Ziarul „Suceava”, nr.20, din 27.ian.1939, din Cernăuți)

La 49 da ani s-a stins, lăsând în urma o luminoasă pilda de virtute, un nume de o rară puritate și un exemplu de adevărat românism.

S-a vorbit mult despre dezrădăcinare, despre suferință și lacrimile tăcute ale celor ce și-au lăsat în urma vatra strămoșească, căutând în zadar **„mlădițe de săcară”**.

Nu putem uita, nu avem voie să ne uităm rădăcinile. Trecutul revine, ne urmărește, ne amintește de cei care și-au lăsat „cuvântul” din dragoste pentru neam, în lupta pentru păstrarea identității noastre românești.

Vasile Plăvan a iubit mult țărănul român. Nu a uitat niciodată de unde plecase. Nu și-a uitat imașul și toloaca. A știut să fie prezent, printre țărani, printre elitele vremii, la fiecare eveniment.

În cartea sa „Boabe de lacrimi”, include cele mai frumoase articole din ziar caracteristice prin căldura și sinceritatea stilului.

A publicat „Cele dintâi împrăștiări în Bucovina”- Sf. Ilie, Rarancea, Calafindești, Prisăcăreni. (*Calendarul „Glasul Bucovinei” pe anul 1923-Cernăuți-pag.59-69*)

A scris despre împrăștiările din Bucovina, Mihova, Gura Humorului, Crasna, Rădăuți, Berhomet, Selectiu.

(*Calendarul „Glasul Bucovinei” pe anul 1924, Cernăuți, pag.41-49*). Vasile Plăvan a fost preocupat de a doua reformă agrară în Bucovina și ”Școalele de meserii și de negoț”

(*Calendarul „Glasul Bucovinei” pe anul 1925, Cernăuți, pag.138-140*)

Cei dezrădăcinați, au găsit doar, boabe, „boabe de lacrimi”, răzlețite într-o lume, poate rău întocmită, de noi, de sisteme bolnave, de mentalități otrăvite.

Așa a rămas și Bucovina, „o lacrimă” a neamului românesc, „o lacrimă” pe care o țin strâns în pumnul-mi de copil, ca să-i simt mângâierea. „Țara Fagilor”, locul mirific al cărturarilor al frumuseții pure, a creștinismului înălțător.

Citind cele scrise de unchiul meu Vasile Plăvan, după atâția ani, am ajuns să cred, că acele „bobițe”, acel plâns, mi-a urmărit existența mea, a părinților mei.

Dacă Vasile Plăvan își găsea „săcara” înverzită, destinul familiei ar fi fost altul.

Și noi cei pribegi, am fost ca „nucul cel fraged” scos din rădăcină.

Istoria ne-a aruncat, ca pe niște străini, devenind venetici în țara noastră.

„Dar când scoți din rădăcini nucul fraged și-l muți în alt loc, la început el își păstrează în sălașul său proaspăt verdeața sănătoasă a vieții. Gospodarul care se razimă pe această spoială de gând și nu grijește la vreme de pomul cu rădăcinile însângerate, bagă de seamă după un timp cum frunzele nukului se lasă în jos triste, îngălbenesc și apoi cad la pământ. Cu mâhnire vede că tulpina nukului închircește și prinde a se usca, se încredințează că pomul nu s-a prins, rădăcinile bolnave și necăutate la timp neavând puterea de a suge din mana pământului binecuvântarea vieții.” Scria Vasile Plăvan.

Asemenea nukului fraged mutat, mulți nu și-au putut găsi locul. Am rămas mereu în căutarea “sevei pământului strămoșesc” . Soarta sau voia Domnului ?

Iată de ce am considerat că este bine să conturez imaginea omului Vasile Plăvan, prin texte vechi, completându-i portretul.

“În cursul celor 13 ani de muncă în redacția ziarului “Glasul Bucovinei” am stăruit pentru întărirea elementului de baștină aici în Bucovina, pe temeiul credinței străbune în Dumnezeu, în cinste, corectitudine și mai ales în jertfă neprecupețită pentru interesele superioare ale Statului. M-am încredințat că meșteșugul scisului zilnic mistuiește puterile omului mai mult decât alte îndeletniciri”

(Vasile Plăvan-Boabe de lacrimi, 1936)

Familia Plăvan Ștefănescu la Constanța 1935

Vasile Plăvan cu Prof. Marmeliuc și camarazii voluntari la Cernăuți 1930

120 de ani de la nașterea lui Vasile Plăvan, 24 noiembrie 1889

Vasilica Grigoraș

Stăpânirea habsburgică din Bucovina avea propriile interese, cu totul altele decât cele pentru binele și propășirea românilor. Acționa printr-o masivă colonizare cu populații neromânești, scopul final fiind distrugerea caracterului românesc al aceluia teritoriu.

La această grea povară a populației românești din dulcea Bucovină, se adăuga și faptul că teritoriul său fusese teatru de război între trupele rusești și cele ale puterilor centrale. Astfel după Marea Unire din 1918, situația populației era dintre cele mai grele. Locuitorii satelor trăiau în mizerie, iar intelectualii bucovineni erau împrăștiați în toate părțile.

„În Cernăuți și în Bucovina au rămas (în 1918) numai foarte puțini intelectuali români și asupra lor a căzut toată greutatea acestor zile istorice” consemna Constantin Loghin în anul 1943.

Lumea de azi este preocupată de griji de alt ordin decât a-și consfinți înaintașii și se apleacă doar accidental și episodic asupra cinstirii acestora. De prea puține ori se vorbește despre adevărații bărbați ai neamului, și asta doar cu ocazia unor evenimente: aniversări, comemorări etc.

Noi, cei de astăzi suntem vlăstare, mlădițe ale acelor rădăcini „dezhădăcinate”, care au trudit și sângerat și este de datoria noastră să facem corecțiile și restituirile cuvenite. Cred că este timpul să ne construim o „Arcă a lui Noe” și să salvăm ce se mai poate salva din tezaurul românesc istoric, cultural, spiritual.

Unul dintre marii bărbați români care a trăit și activat în Bucovina la sfârșit de secol 19 și începutul secolului 20 a fost avocatul, publicistul și gazetarul Vasile Plăvan.

A văzut lumina zilei la 24 noiembrie 1889, în comuna Cupca, județul Storojineț, într-o familie de țărani înstăriți.

Iubita sa mamă l-a crescut în evlavia neamului românesc, în spiritul unor idei și crezuri clare, concentrate pe respectarea și revendicarea drepturilor naturale ale românilor.

A avut o educație aleasă. După primele patru clase primare din comuna natală, a frecventat cursurile secundare la Liceul nr. 3 de stat din Cernăuți, apoi a studiat dreptul la Universitatea din Cernăuți, formație care răspundea pe deplin dorinței și voinței sale de adevăr, dreptate, justiție.

Figura lui Vasile Plăvan, ocupă un loc important în viața și societatea Bucovinei. Nu a fost doar martor la ceea ce se întâmpla în Bucovina vremii sale, ci un participant activ la viața socială. Privind în adâncul sufletului său, Vasile Plăvan a văzut revolta românilor bucovineni împotriva stării de suferință, umilință și defăimare și a descoperit dorința de a lupta pentru binele acestora.

Nu a plecat fruntea în fața celui viclean, nu s-a îngrozit de amenințările celor care-și hrăneau lăcomia din măruntaiele scumpei patrii și scurgeau măduva țării adunând toate veniturile ei fără a face vreo îmbunătățire a stării populației.

Având un orizont larg de înțelegere a contextului istoric, Plăvan, alături de mari intelectuali români au refuzat să fie supuși unui regim politic străin, militând și acționând pentru unitatea românilor și unirea cu patria mamă.

Era convins că astfel vor slăbi și pieri deșertăciunile ca negura nopții, împrăștiată de soarele dreptății. Considera că românii au trăit destul în obediență, în privare de drepturi, că îndeajuns au fost blasfemiate așezămintele cele mai sfinte, în destul s-a împlântat mâna în sânge nevinovat, în destul românii au fost adăpați cu lacrimi.

Format în atmosfera tumultoasă a luptelor de idei care-i confruntau pe românii din Bucovina cu monarhia austro-ungară a fost promotorul eroismului și patriotismului curat. În opinia sa, patria nu este pământul în care trăim din întâmplare, ci e pământul plămădit cu sângele și întărit cu oasele înaintașilor care au vorbit aceeași limbă, care au avut aceleași doruri, aceleași suferințe, aceleași aspirații.

Și mai știa că pentru dănuirea unui neam este nevoie, mai întâi de toate de păstrarea credinței strămoșești, sfânta cuminicătură a sufletelor, calda rugăciune a celor care au fost și nu mai sunt decât țărână și oase. În cugetul curat al lui Vasile Plăvan și al celorlalți intelectuali bucovineni ai vremii a fost lupta sfântă, închinată sortii copiilor, nepoților și strănepoților.

Dedicându-și întreaga viață activității de propășire a națiuni și unirii, a insistat obsedant pe ceea ce era esențial pentru toți românii din

Bucovina, pe ceea ce însemna împlinirea unui ideal colectiv. Vasile Plăvan a fost o „vioară” importantă în „orchestra,” revenirii Bucovinei la vatra străbună.

Vasile Plăvan și-a ales ca armă de luptă condeiul, pe care l-a mănuit cu har, pricepere și dăruire ca redactor și redactor șef al ziarului „*Glasul Bucovinei*” (1926-1939), la „*Voluntarul Bucovinean*” și colaborator la mai multe periodice ale vremii. Și-a exprimat opiniile, ideile în mod clar, sub cea mai potrivită formă pentru a fi receptate de cât mai mulți români. Ceea ce a scris avea ecou în conștiința contemporanilor săi și-i mobiliza pentru a se alătura cauzei comune.

În paginile revistelor și ziarelor la care a publicat, a scris despre obiceiurile, datinile și portul românilor, despre cântecele și doinele care întrețineau flacăra vie a românismului.

A scris despre ocupațiile lor: creșterea animalelor, albinăritul, grădinăritul, cultura cerealelor, despre împroprietăriri, reforma agrară, dar cel mai mult a scris despre viața dură și nedreaptă a țăranilor români neaoși.

A scris despre locurile sfinte și binecuvântate de Dumnezeu din Bucovina, înălțătoare lăcașuri ortodoxe românești.

A scris despre rolul intelectualilor în viața bucovinenilor. Cu mare drag povestește despre învățătorul Dionisie Mitrofanovici, „*luminător sătesc*”, despre copiii și tinerii satelor, care, deși sfâșiați de dorul de părinți și leagănul copilăriei, au plecat la școli în orașele Cernăuți, Suceava, Rădăuți și au ajuns oameni învățați, instruiți și educați în iubire de neam.

A scris despre ziarul „*Glasul Bucovinei*”, pe care-l considera „*îndrumătorul prevăzător al vieții publice din Bucovina*”. A făcut referiri la înnoirile pe plan cultural, economic, financiar, bisericesc și politic realizate la „*îndemnul oamenilor cugetători cu serioasă pregătire științifică adunați în jurul ziarului Glasul Bucovinei*” – V. Plăvan, *Boabe de lacrimi*, 1936.

Dar cel mai mult a scris despre dezrădăcinare, despre suferința și lacrimile tăcute ale celor ce și-au lăsat în urmă vatra și toloaca, căutând în zadar „*mlădițe de săcară*”, scene din vremurile de bejenie ale ultimului război trăit, a vieții românești din Bucovina din timpul stăpânirii străine.

„*În cursul celor 13 ani de muncă în redacția ziarului „Glasul Bucovinei” am stăruit pentru întărirea elementului de baștină aici în Bucovina, pe temeiul credinței străbune în Dumnezeu, în cinste,*

corectitudine și mai ales în jertfă neprecupețită pentru interesele superioare ale Statului. M-am încredințat că meșteșugul scrisului zilnic mistuește puterile omului mai mult decât alte îndeletniciri.” – V. Plăvan, Boabe de lacrimi, 1936

Având un condei iscusit și ascuțit, prezentând trivialitatea vieții în condițiile revărsării „puhoaielor” străine care au subjugat și oprimat populația românească a stârnit ura și dușmănia celor care nu vroiau binele țării. A suportat rigori și umiliri, a înfruntat suferința pentru împlinirea idealului. *“Avocatul și ziaristul Vasile Plăvan, întoarce lutului ce a fost a lutului, – iar veacului celui fără sfârșit un suflet nepătat. Dumnezeu Atotputernicul deie odihnă de rai acestui om care n-a avut parte decât de suferință în blânda-i trecere prin văile de resemnare ale vieții”* – Glasul Bucovinei, nr.5535 din 26 ian.1939

Deși a fost un neobosit și vehement luptător pentru binele românilor din Bucovina, era un bărbat generos și prietenos: *„Blând cu cei netrebnici, conciliant cu cei răi și ignobili, blajin față de toți hulitorii și certătorii de profesie și iertător față de toți cari l-au nedreptățit sau persecutat și l-au jignit, Vasile Plăvan a fost întreaga lui viață un împlînzit fanatic al idealului și în același timp o nefericită victimă a credinței lui sufletești că oamenii sînt mai buni decât se învederează în josnicia lor de toate zilele.”* – Ziarul „Suceava”, nr. 20, din 27.ian.1939, din Cernăuți.

Era “un idealist incurabil, om blând și iertător (cum l-au văzut contemporanii) a fost avocat și ziarist, moșind Sindicatul ziarștilor din Bucovina. Ale sale Boabe de lacrimi vădesc, deopotrivă, soarta provinciei (ruptă din trupul Țării) dar și dezrădăcinarea autorului, rămas „un suflet nepătat” – Adrian Dinu Rachieru.

Avocatul Vasile Plăvan *“a fost un entuziast și un idealist de o aristocratică noblețe sufletească, de distincție morală, de bunătate și necuprinsă omenie. La 49 de ani s-a stins, lăsând în urmă o luminoasă pildă de virtute, un nume de o rară puritate și un exemplu de adevărat românism”* – Mariana Gurza, Destine umbrite, 2008.

Vocile celor care l-au cunoscut cu adevărat au vorbit cu admirație, căldură și respect, conturând și confirmând autenticul portret al lui Vasile Plăvan. *„Vasile Plăvan a fost un om întreg în numeroasele ipostaze profesionale ale sbuciumatei sale vieți, epuizându-și treptat resursele vigoarei, energiei și a sănătății sale spre a fi doborât în cele din urmă de*

mistuitoarea suferință a trupului său, vlăguit de toată gama durerilor fizice și sufletești”- Ziarul „Suceava”, nr. 20, din 27.ian.1939, din Cernăuți.

Prin întreaga sa viață și activitate a lăsat neamului o moștenire de preț: *“Anii de muncă prestată, zi de zi, în coloanele acestui Glas al Bucovinei, – ani grei ca povara unui munte pe sub care trebuie să răzbați cu condeiul muiat nu atât în cerneală, cât mai ales în suflet și în sânge, sunt cea mai frumoasă moștenire pe care redactorul-șef Vasile Plăvan o lasă presei noastre provinciale” – Glasul Bucovinei, nr.5535 din 26 ian.1939.*

Pentru toate meritele și sacrificiile făcute pentru binele țării și a românilor *“Mult regretatul defunct [Vasile Plăvan] fiind decorat cu medalia “Regele Ferdinand! “cu spadă” pe panglică, onorurile au fost date de către un pluton din Reg. 4 Pionieri” – Glasul Bucovinei, nr.5536 din 27 ianuarie 1939.*

Simțind seva neamului din care se ridică, poeta Mariana Gurza, cu o dorință fierbinte de a face restituiri în memoria unchiului său Vasile Plăvan cercetează o parte din documentele referitoare la personalitatea acestuia. Prin revenirea și aplecarea pioasă asupra vieții și activității gazetarului completează biografia cu detalii, cu sublinieri referate de trăsături, cu contribuții esențiale la destinul bucovinenilor epocii sale. Toate acestea ne conving că a fost *„un om cât o... Epocă Istorică. Un om cât sufletul neamului” - Mariana Gurza, Destine umbrite, 2008.*

Fie ca tineretul să se apropie mai mult de istoria neamului, să discearnă adevărul de minciună, de fals și cu luciditate să acționeze numai în interesul poporului, al românilor de pretutindeni și al României.

Să nu-l uităm pe VASILE PLĂVAN!

Să nu ne uităm adevărații bărbați ai neamului românesc!

Să adăugăm numele lor în cartea de onoare și de suflet a neamului!

*articol după Vasilica Grigoraș
Foaia națională, July 9th 2010*

*Vasile Plăvan cu soția Vanda în curtea Clinicii din Cluj
unde a fost operat de cancer în 1933*

Arhaisme și regionalisme din zona Bucovinei, întâlnite în texte

aciuașe - ACIUĂ, *aciuez*, vb. I. Refl. (Pop.) A-și găsi refugiu, a se stabili (vremelnic), a se pune la adăpost undeva sau pe lângă cineva; a se pripăși, a se oploși, a se aciola, a se agești.

arcaș - arcăș m. (d. *arc*). *Vechi*. Soldat armat cu arc. *Azî. Buc.* (În amintirea vechilor arcași ai lui Ștefan cel Mare).

anasâna - ANASÂNA s. f. (Reg.; în expr.) *A lua* (sau *a duce*, *a aduce* etc.) *cu anasâna* = a lua (sau a duce, a aduce etc.) cu forța. – Din tc. *anasini*.

buestru - BUIÉSTRU, -IĂSTRĂ, *buieștri*, -*iestre*, s. m., s. n., adj. 1. S. n. Mers al calului sau al altor animale în timpul căruia pașii se fac cu picioarele din aceeași parte. 2. Adj., s. m. Buiestraș. 3. Adj. Nărăvaș; neastâmpărat, zburdalnic.

brudii - BRUDÍU, -ÍE, *brudii*, adj. (Reg.) Tânăr, nevârstnic; *p. ext.* fără judecată; brudnic.

brudiu - BRUDÍU ~e (~i) *pop.* Care este prea tânăr; necopt la minte; fără experiență. [Sil. bru-diu; Acc. și brúdiu.

bourii - BÓUR, *bouri*, s.m. 1. Taur sălbatic, care trăia odinioară și în țara noastră, socotit strămoșul direct al vitelor mari cornute; bou sur (*Bos primigenius*). 2. Vechea stemă a Moldovei, închipuind un cap de bour (1). 3. (Înv.) Fier (înroșit) cu care se însemnau răufăcătorii, vitele, pietrele de hotar etc. - Lat. *bubalus*.

Brudenia – tinerețea, reg.

botei - BOTÊI, *boteie*, s. n. Cârd, ciopor.

cari - care, pop.

caviltioul - coviltîr s. n., pl. *coviltîre*. COVÉRGĂ, *covergi*, s.f. (Reg.) 1. Coviltir. ** Acoperământ de frunze, de crengi, de rogojini etc. care servește ca adăpost împotriva soarelui, a ploii etc. 2. Nuiă încovoiată. ** Fiecare dintre sârmele care alcătuiesc scheletul umbrelei. [Var.: covércă s.f.] - Din bg. *kuverki*.

câne - CÂNE s. m. v. câine.

cadrează - CADRĂ, pers. 3 *cadrează*, vb. I. Intrans. A se potrivi, a corespunde (întocmai) cu ceva sau într-o anumită împrejurare. - Din fr. *cadrer*.

ceriul - cerul, reg.

chesaro-crăiești - *cezaro-crăiesc, -iăscă adj. *Trans. Vechi*. Imperial și regal (ca foasta [!] monarhie a Austro-Ungariei). – Mai vechi *chesaro* –.

chindii - CHINDÍE ~i f. *pop.* 1) Perioadă de timp cuprinsă între amiază și apusul soarelui. Pe la ~i. 2) Loc pe bolta cerească unde se află Soarele în această perioadă de timp. Timp al zilei către asfințitul soarelui.

ciopor - Grup, ceată, mulțime de oameni.

cârsteilor - cîrstei (-i), s.m. – Lișiță (Crex pratensis). – Var. *cristei*. Sl. *krastelŭ* (Miklosich, *Slav. Elem.*, 26; Cihac, II, 83; Conev 48).

clăci - clacă f., pl. *ăci* (vsl. sîrb. *tlaka*, d. *tlačiti*, a izbi, *tlešti-tlŭkon*, *tlŭknonti*, a bătături [!]; bg. *tlŭka*, rut. *toloká* și *kláka*, clacă, toloacă, *tolóciti*, a călca iarba. D. rom. vine ung. *kaláka*, *koláka*. V. toloacă, tologesc, stîlesc). *Vechi*. Corvadă [!], muncă gratuită pe care țărani și șerbii o datorau domnului, boierilor sau mînaștrilor: în Țara Rom. 12 zile pe an, în Mold. 24, (numită și *boieresc* și *lucru*, iar în Trans. *robotă*). La 1864, supt [!] Cuza, fiind împrumutăriți țărani, s'a desființat claca. *Azi*. Ajutor mutual între țărani la seceriș, la dezghîocat fasole ș. a., cînd se adună în casa celui care are nevoie de ajutor și care le dă în schimb mîncare și băutură, și ast-fel e sinonim cu *șezătoare*. Lucru de clacă, lucru gratuit și (*fig.*) fără tragere de inimă, decî prost. Vorbă de clacă, vorbă deșeartă [!], seacă. V. beilic, furcărie, govie, nedeie, zbor 3, ghiuș.

codăriștea sapei - cîda f. Cuv. it. care înseamnă *coadă*, *fine*; *coada sapei*, *pop*.

cognomen - COGNÓMEN *s.n.* Al treilea nume al unei persoane, care arată familia, potrivit vechiului drept roman. Poreclă, supranume. [< lat. *cognomen*].

conservativi - CONSERVATÍV ~ă (~i, ~e) 1) v. CONSERVATOR I. novator 2) *fiz.* (*despre câmpuri de forță*) Care conservă energia; cu proprietatea de a conserva energia. /<fr. *conservatif*.

concretireară - CONCREȚIONĂ *vb. I. refl.* A suferi procesul de concreționare. [Pron. -ți-o-. / < fr. *concrétionner*].

condițiunile - CONDIȚIÚNE *s.f.* v. condiție.

coțofănește - COȚOFÂNĂ ~éne *f.* Pasăre cu aripi scurte și coadă lungă, cu pene negre pe piept și albe pe aripi, foarte gălăgioasă și hrăpăreață. /cf. ucr. *Kucohvostyp*.

cisluirăm - CISLUÍ, *cisluiesc*, *vb. IV.* (Reg.) 1. Intrans. A se sfătui, a discuta; a pune la cale. 2. Tranz. A acuza, a învinovăți. – Cislă + suf. -ui.

cobrite - cobór, V. scobor.

creer - CRÉIER *s. v.* *butuc*, *deșteptăciune*, *intelect*, *intelligență*, *judecată*, *mint*e, *pricepere*, *rațiune*, *spirit*.

creșere - creștere (pop)

crug - crug *n.*, pl. *urî* (rus. *krug*, cerc, d. vsl. *krongŭ*). *Vechi*. Crîng, cerc, ciclu, orbită. *Crugu lunii*, ciclu lunar. V. pascalie.

dâmbac - dîmb *n.*, pl. *urî* (ung. *domb*, dîmb). Înălțătură mult mai mică de cît dealu, chear de cîtiva metri. – Dim. -ulét, -ușór, pl. *ețe*, *oare*; în nord și -óc, pl. *oace*.

desperarea - disperarea, reg.

desvoltat - *dezvoltat* (pop)

diregătoriile - dregătorie *f.* (d. *dregător*). *Vechi*. Funcțiune mai însemnată. – Și direg- și dereg-.

desinteresarea - dezinteres. dezintereséz *v. tr.* (fr. *désintéresser*). Fac să peardă interesu: *a dezinteresa lumea de o afacere*. V. refl. Nu mă interesez, mi-e indiferent: *a se dezinteresa de părerea vulgului*.

distramă - destramă (pop)

drese - DRES², DREĂSĂ, *dreși*, -se, adj. (Pop.) 1. Reparat. 2. Sulimenit; dichisit. 3. (Despre mâncăruri) Căruia i s-au adăugat mirodenii, condimente etc. – V. drege.
distramă - destrăm și distrâm, a -trămă v. tr. (d. *tramă*, va și *în-tram*). Desfac firele, scămoșez. *Fig.* Desfac, stric. V. refl. *Vechi*. Slăbesc, perd puterea. – Și -ăm.
dâmbac - dîmb n., pl. *urî* (ung. *domb*, dîmb). Înălțătură mult mai mică de cît dealu, chear de cîtiva metri. – Dim. -ulêț, -ușor, pl. *ețe*, *oare*; în nord și -óc, pl. *oace*.

eri - ieri, pop.

fășie - FĂȘIE s. f. v. fășie.

fluer - fluier, reg.

feliu - fel, pop.

gâcitură - ghici (ghicesc, ghicît), vb. – A descoperi, a afla, a intui. – Var. (înv.) *gîci*. Mr. *angucescu*, *angucire*. Origine obscură. Pare a fi în legătură cu sl. *gadati* „a ghici” (Cihac, II, 111; Berneker 288), prin intermediul sl. *gadačĩ* „ghicitor” (DAR) sau al bg. *garka* „ghicitoare” (Pascu, apud Philippide, II, 714), de unde o formă rom. **gîd(ă)ci* sau *gîci*, redusă ulterior. Cf. și bg. *gatkam* „a propune o ghicitoare”, *gadam* „a ghici”. Der. de la *ghioc*, propusă de Laurian și păstrată de Scriban, nu pare posibilă. Der. *ghicitor*, s. m. (om care prezice viitorul); *ghicitoare*, s. f. (femeie care prezice viitorul; cimilitură; brîndușă-de-toamnă, Colchicum autumnale); *ghicitură*, s. f. (cimilitură); *ghiceală*, s. f. (cimilitură).

grăește - grălesc v. intr. și tr. (vsl. sîrb. *graĭati*). E un imit. înrudit cu germ. *krähen*, rom. *cîrîi*, *cîcnesc* ș. a.). Cuvîntez, vorbesc (cu o nuanță solemnă): *asa grăi bătrînu*. Rostesc, pronunț, articulez: *n’a grăit nimica*.

grije - grijă, pop.

grueț - GRUIE, *gruie*, s. f. (Reg.) Cocor. – Lat. grus, gruis. grúi, *gruiuri*, s.n. – 1. Pisc de deal; colină, movilă: „Eu mi-s floare de pe grui / Și nu-s sâla nimănuî” (Memoria 2001: 99). Gruî, deal în Lăpușu Românesc. 2. (s.f.) Cocor; gruhă, gruhoi (ALR 1961: 696). Gruî, Gruia, n. pr.: „Domnu are un fecior / Și îl cheamă Gruîșor” (Memoria 2001: 104). – Cuvânt autohton, de la rad. *guer „munte” (Russu 1981); Cuv. rom. preluat în magh. (guruĵ) (Bakos 1982). (Aici colina).

hâlpav - HŪLPAV adj. v. *avid*, *lacom*, *mâncăcios*, *nesățul*, *nesățios*, *pofticios*.

harțaguri - harțag n., pl. *urî* (ung. *harcag*, întîlnire, încăierare, luptă). *Vechi*. Încăierare, harță. *Azi. Est.* Gust de ceartă. *Tot arțagu își are pîrțagu* (Triv.), unu gata de ceartă dă peste altu care-l învață minte. – În vest arțag, în Ban. hărțag.

hlamida - HLAMIDĂ s. mantie, (rar) purpură, (înv.) plașcă. (~ *împărătească*.).

heiurile - HÉIURI s.n. pl. (Reg.) Dependințe, acareturi. [Pr.: *he-iuri*] – Din magh. hely „loc”.

încartiruiți - ÎNCARTIRUI vb. IV. tr. A pregăti instalarea și a instala o unitate militară într-o localitate; a cartirui.

îndrituit - ÎNDRITUÎT, -Ă, *îndrituiți*, -te, adj. (Rar) Îndreptățit. – V. îndritui.

înjuga - înjúc, a -á v. tr. (d. *jug* sau lat. *jugare*). Pun în jug: *a înjuga boii*. V. refl. *Fig.* Mă înham, mă angajez: *nu te înjuga la munca asta!*

istov - istóv n., pl. *urî* (vsl. *istovŭ*, adevărat, real). *Vechi*. Sfirșit, încheiere. *Azi*. *Rar* de istov, de tot, absolut: *a nimici de istov*. – Și cu istovu: *vitele-s scăpate de boală cu istovu* (Șez. 30, 197).

impresii noi - impresii noi, pop.

învențiuni - INVENȚIUNE s. f. v. invenție.

înzădăr - zadár (în) loc. adv. (vsl. *za darŭ*, în dar, dăruit, adică „perdut, fără folos”). Degeaba, de pomană, fără folos: *a munci în zadar*. – Și ză- (vest).

înzlojește – de a evita – a sluji - vb. a servi, (pop.) a slugări, a slugărnici. ; v. *susține*. 5. v. *folosi*. 6. a (se) folosi, a întrebuința, a recurge, a se servi, a utiliza, a uza, (înv. și pop.) a prinde, (reg.) a vestegălui.

însăilătorul - însăilătúrá f., pl. *î*. Rezultatul însăilării, locu însăilat. – Se zice și saia, săilă, sălái, șulal și șulár. Cusătură rară.

ignobil - ignóbil adj. m. nobil. Josnic, infam, mârșav, abject. – Din fr. ignoble, lat. ignobilis.

învederează - A (se) face vizibil, clar, evident. Tranz. (Rar) A prezenta, a face cunoscut.

jind - JIND s.n. Dorință adâncă, poftă (de ceva greu de obținut). * Loc. adv. *Cu jind* = cu ardoare, plin de dorință. * Loc. vb. *A duce jind(ul)* = a duce doru

lugubre - LUGÚBRU, -Ă, *lugubri*, -e, adj. Care exprimă sau produce groază; care amintește de moarte; înfiorător, macabru, sumbru, sinistru. – Din fr. lugubre, lat. lugubris.

liota - LÍOTĂ, *liote*, s. f. (Pop. și fam.) Grămadă, mulțime (de ființe), gloată. – Din bg., scr. lihota.

luminător - luminătór adj. m., s. m. ((cel) care luminează), pl. *luminători*; f. sg. și pl. *Luminătoare*.

menție - să mențină.

mâlc - MÂLC adv. (Pop. și fam.; în expr.) *A tăcea mâlc* = a nu spune nici un cuvânt, a nu scoate o vorbă; a tăcea chitic. – Din mâlci (derivat regresiv).

melancholia - MELANCOLIZÁ, pers. 3 *melancolizează*, vb. I. Refl. (Rar) A deveni melancolic. – Din fr. mélancoliser.

neaoși - neáoș, -ă (*ea* dift.) adj. (d. *nea*, zăpadă; *a se neoaș*, a se troieni). Curat, neamestecat, de pur sînge: *Român neaoș*. *Fig.* *Cuvînt neaoș* (curat românesc ș.a.). *Adv.* *A vorbi neaoș românește*.

neogoit - NEOGOÍT, -Ă, *neogoiți*, -te, adj. (Pop.) Nemângâiat

nestâns - nestins. reg.

noui - nou.

obida - OBÍDĂ, *obide*, s. f. 1. (Pop.) Întristare adâncă, durere sufletească; mahnire, amărăciune, jale; necaz; ciudă, mânie. 2. (Înv.) Nedreptate, asuprire; jignire,

insultă, umilire. – Din sl. obida.

obicinuitor - OBICINUÎT, -Ă adj. v. obișnuit.

oblice - OBLICÍ, *oblicesc*, vb. IV. (Înv. și pop.) 1. Tranz. A dibui, a descoperi, a găsi. 2. Tranz. și intrans. A alia, a prinde de veste, a auzi. – Din sl. obličiti.

octavanilor - stiluri de octavani, octavanii, adică cei din clasa a opta.

ohavnic - ohábnic, ohávnic, ohámnic și hámnic, -ă adj. (vsl. *ohabînŭ*, d. *ohaba*, ocină, ohabă): Perpetuŭ, ereditar, inalienabil: „moșie ohabnică” sau „ocină” se numea aceia care era dăruită de domn unui boier sau unei mînăstiri și scutită de orî-ce bir sau slujbă. Azi se zice despre locurile pe care ești proprietar perpetuŭ: moșie ohamnică (în Mold. de veci), mî-am cumpărat la cimitir un loc ohamnic. Subst. Odinioară, mici agricultori de o treaptă între moșneni și clăcași. V. uric, strămoșesc.

oploși - OPLOȘÍ, *oploșesc*, vb. IV. 1. Refl. A-și găsi refugiu, a se pune la adăpost, a se aciuă, a se pripăși. 2. Tranz. A găzdui, a adăposti. A crea cuiva (prin favoritism) o situație bună; a căpătui, a proteja. – Et. nec.

ostoi - ostói s.n. (reg.) liniștire, astămpăr, potolire.

otova - ÓTOVA adj. invar. (Adesea adverbial) Uniform; neted, egal, drept; (despre oameni) care nu are talia marcată; fără formă. Fig. Monoton, uniform. – Et. nec.

pahuele - pahuí, pers. 3 sg. *pahuiéște*, vb. IV refl. (reg.; despre ochi) a se împăienjeni, a se încețoșa.

păpușoi - PĂPUȘÓI s. v. *con*, *porumb*, *porumbiște*, *știulete*.

paragina - parágină f., pl. *e* și *părăgini* (ung. *parag*, *parrag*, *parlag*, paragină, cu term. din *țelină*, d. vsl. *prielogŭ*, schimbare. D. ung. vine sîrb. *parlog* și rut. *palag*, vie părăsită. V. pîrloagă). Vie părăsită. Lucru părăsit și ruinat.

paserea - pasărea, reg.

păhui - pahuí, pers. 3 sg. *pahuiéște*, vb. IV refl. (reg.; despre ochi) a se împăienjeni, a se încețoșa.

păhuiesc - se duc, il pasuiesc.

păreche – pereche.

prașila - PRĂȘILĂ, *prașile*, s.f. (Pop.) Prășit¹. [Var.: prășilă s.f.] – Et. nec.

prestațiune - prestație.*prestațiune f. (lat. *praestatio*, -*stationis*, d. *praestare*, a fi înainte, a proteja, a furniza [!]. V. stațiune). Acțiunea de a presta: *prestațiune de jurămint*. Impozit comunal în natură sau în bani destinat întreținerii căilor județenești și comunale. – Ob. -ăție.

pilduiască - pilduiesc v. tr. (d. *pildă*). *Rar*. Exemplific. Pedepsesc ca să rămîie [!] ca pildă. V. intr. Vorbesc în pilde, în parabole. Servesc ca pildă. V. refl. *A se pildui de la cineva*, a lua pildă de la cineva, a-l imita.

plotonieri - *plotonier m. (fr. *pelotonnier*). Subofițer care comandă un ploton. *Plotonier major*, plotonier care conduce administrațiunea companiiei, escadronului, bateriiei ș. a. în locu vechiului *sergent major*.

podgheazuri - podgheáz și pogheáz (*ea* dift.) n., pl., *urî* (ung. *podgyász* și *poggyász*, bagaje, d. pol. *pod-jazd*, rață. V. poiadă). Mold. *Vechi*. Rață p. a jăfui,

ceambur: *podgheazuri să nu facă* (Let. II, 209). Ceată de jăfuitori [!]: *veneau podgheazuri* (214, 220, 221 ș. a.). *Azi. Fam. A umbla în pogheazuri*, a umbla după chilipir și petreceri. Pl. Coclauri, meleaguri, locuri depărtate sau neumblate (poate pin [!] confuziune cu *buhaz*): *Dragoș, descălecătoru din pogheaturile Maramureșului* (Vlah. Rom. Pit. 236); *potopu Dunării năvlise [!] pe pîrloage și pogneazuri* (Oltenița. Chir. Grăn.). V. verbunc și agîrlîc.

pomăt - pomét n., pl. *e* (d. *pom* sau lat. *potétum*). Grădină de pomî, livadă. – În nord pomăt, pl. *ete*.

porogania - porogănie f. (cp. cu rut. rus. *porugániie*, insultă). *Bucov.* Istorie, întîmplare, pățanie.

postata - POSTĂTĂ, *postate*, s. f. 1. Porțiune dintr-un teren cultivat, lucrată de unul sau mai mulți lucrători (într-un anumit timp). Porțiune dintr-o pădure de unde se taie copacii. Strat de legume sau de flori. 2. (Pop.) Bucată de drum; distanță.

privaz - PRIVĂZ s. n. v.pervaz. perváz n., pl. *e* și *urî* (turc. [d. pers.] *pervaz*; alb. sîrb. bg. *pervaz*). Cadru, ramă, toc, îngrăditură a unui tablou, a unei oglinzi ca să nu se strice. Piese care mărginesc spațiu unei uși ori unei ferestre. – În nord privaz. V. cercevea, chenar.

probegi - PRIBEGÍ, *pribegesc*, vb. IV. Intrans. 1. A fi pribeag; a rătăci din loc în loc; a hoinări, 2. A-și părăsi locul natal, țara; a se refugia, a emigra, a se exila. - Din pribeag.

pue - să așeze, să pună, reg.

puie - PUNE vb. v. *așeza, pierde, sta, șede*a.

razim - RĂZĂM s.n. v. reazem.

răboj - RĂBÓJ, *răbojuri*, s.n. 1. Bucată de lemn în formă cilindrică sau paralelipipedică pe care, în trecut, se însemnau, prin creștături, diferite calcule, socoteli (zilele de muncă, banii datorăți, numărul vitelor etc.). * Expr. *A șterge de pe răboj* = a da uitării; a ierta. (Reg.) *A crede după răboj* = a crede tot ce se spune. *A(-și) ieși* (sau *a scoate pe cineva*) *din răboj (afară)* = a (se) supăra. 2. (Pop.) Socoteală, calcul. *Pierdusem răbojul timpului*. * Expr. *A i se uita cuiva răbojul* = a i se uita numărul anilor.

rășluit - rășluit, rășluită, *rășluiți, rășluite*, adj. (pop.) 1. tăiat, smuls, desprins din ceva. 2. descojit, decorticat. 3. (fig.) răpit. 4. risipit, irosit, prăpădit; distrus, pustiit.

răsboi – război, reg/

recomandație - RECOMANDĂȚIE, *recomandații*, s. f. Faptul de a (se) recomanda; sfat, îndemn, povață. recomandare. ♦ Prescripție medicală. – Din fr. *recommandation*.

rotogolul - ROTOGÓL, -OÁLĂ adj., s. n. v. rotocol.

rujdă - rújdă, *rújde*, s.f. (reg.) 1. obiect ruginit, stricat.

rujdeam - RUJDÚLĂ s. v. *cioarsă, cîoarsă* f., pl. *e* (d. *a cîorsăi*). Instrument (mai ales cuțit) prost. – Și cîorsac, gîoarsă, gîoablă și rablă. V. custură.

săcară - săcără V. secară.

sămănat - SEMĂNĂ vb. 1. (*AGRIC.*) a însămânța, (prin Mold. și Olt.) a sămănța.

șart - șart, *șarturi*, s.n. (pop.) 1. rânduială, uzanță; tradiție, datină. 2. rost, socoteală, tâlc, noimă. 3. (în loc. adv.) *pe șart* = în ordine, pe rând, metodic. 4. (înv.) dispoziție, hotărâre, stipulație; convenție, învoială.

sulce - sulác, *suláce* și *sulácuri*, s.n., *suláci*, s.m. 1. (s.n.; pop.) sulă lungă și ascuțită din metal sau din lemn, cu întrebuințări diverse. 2. (s.n.; reg.; în forma: *suhac*) partea ascuțită în formă de sulă a unor obiecte, instrumente etc. 3. (s.n.; reg.; în forma: *sulhac*) andrea (pentru împletitul plasei de pescuit). 4. (s.n.; reg.; în formele: *suvac*, *suhac*) bucată de lemn cilindrică și subțire cu care se scoate măduva dintr-o creangă de soc tăiată pentru pușcală; băț folosit la pușca de soc (pușcală). 5. (s.n.; reg.) gârbaci, bici. 6. (s.m.; reg.) varietate de crap de formă lunguiată; crap săltăreț, crap sulatic.

scrijelat - scrijelit.

suhnise - suhní, *suhnésc*, vb. IV (reg.) a vâri, a băga repede.

sfarog - SFARÓG s.n. (Pop.) Lucru uscat, întărit din cauza căldurii sau a vechimii.

smead - smead (-dă), adj. – Culoarea tenului unei persoane cu piele maronie. – Var. *smad*. Sl. *Smědŭ*.

sdrobite - ZDROBÍ, *zdrobesc*, vb. IV. 1. Tranz. A strivi, a sfărâma. ♦ A nimici, a distruge. 2. Refl. Fig. (Reg., despre oameni) A se frământa, a se agita. – Slav (v. sl. *sŭdrobiti*).

sitins - STINS², -Ă, *stinși*, -se, adj. 1. Care nu mai arde.

scrim - SCRI vb. IV v. scrie.

sodom - sodóm (sodomuri), s. n. – 1. Nenorocire, prăpăd, pustiire. – 2. Calamitate, catastrofă. – 3. Cantitate mare, sodom. – Var. *sudom*, *sudum* și der. Sl. *Sodomŭ* (Tiktin; Tagliavini, *Arch. Rom.*, XII, 175). – Der. *sodomi*, vb. (a distruge, a nimici, a prăpădi); *sodomie*, s. f. (perversiune sexuală), din gr. σοδομία (sec. XVII); *sodomlenesc*, adj. (sodomit), sec. XVII, înv.; *sodomit*, s. m. (persoană care practică sodomia), din fr. *sodomite*.

șivoi - ȘIVÓI s. n. v. șuvoi.

stângea - STINS², -Ă, *stinși*, -se, adj. 1. Care nu mai arde. 2. (Despre ochi, privire etc.) Lipsit de strălucire, de vioiciune.

scripeții - scripete s. m., pl. *scripeți*.

șrapnelele - șrapnél n., pl. *e* (după numele inventatorului, generalu englez Shrapnell, mort la 1842). Obuz umplut cu gloanțe. – Pop. ștrapnél: *de ștrapnele încruntați* (P. P. Bucov., Izv. Sept. 1923, 15). Cp. cu *castron*.

șrapnea - ȘRAPNÉL s.n. (*De obicei la pl.*) Obuz încărcat cu gloanțe, a cărui explozie poate fi reglată.

țăpușă - țăpúșă, V. țepușă. Țeapă mică (de ex., cum se pune la carele încărcate cu fin ca să nu cadă finu). Boldure, lemn cu care strângi gura sacului (Mold.).

tihăraie - TIHĂRÁIE, *tihărăi*, s. f. (Pop.) Povârniș pe coasta unui munte; răpă abruptă; loc răpos, sălbatic, acoperit cu vegetație deasă; tihărie.

trăgănat - trăgănat, -ă adj. Cu mișcări încete: *mers, vers trăgănat*; trăgănat.

trăgănate - TRĂGĂNÁ vb. v. *adia, doini*. TRĂGĂNÁ vb. I v. trăgăna.

trezviei - TREZVÍE, *trezvii*, s. f. (Rar) Stare de limpezime a minții, de vioiciune, de agerime; curățenie sufletească. – Slav (comp. v. sl. trězvenije).

trăgănările - TRĂGĂNĂRE s. v. *doinire, doinit*.

țapina - țapîn și sapîn n., pl. *e*, țapînă și sapînă f., pl. *e* și *î* (nsl. *capin*, d. germ. carintian *zappin*, sapă de înlăturat mărăcinii, care vine d. it. *zappa*, sapă [de unde și sîrb. *capa*, topor], augm. *zappone* [de unde sîrb. *cápûn*]. Toate dintr'o răd. imitativă din care vine și *țapoî* și *zăpsesc* și interj. *jap*. Bern. 1, 121). Tîrnăcop c'un singur braț (și acela oblic ca să formeze un unghî obtuz cu coada), care se bagă pe supt [!] grinzi și bușteni ca să-î urnești. – *Țapîn* în Trans., *sapîn* în Ml., *țapînă* în Maram. Buc. V. țîu, raz 1 și pîrghie.

tâhlișul unui pomăt – culme, pop.

toloaca - TOLOĂCĂ, *toloace*, s. f. (Reg.) 1. Pămînt lăsat necultivat pentru ca să se odihnească. ♦ Pășune, izlaz comunal pentru vite. 2. Teren liber neîngrădit, între case sau la marginea satului. – Din ucr. *toloka*. toloacă (*oa* dift.) f., pl. *e* (rut. rus. *tolóka*. V. clacă, tolocesc). *Nord*. Loc mai întins în sat orî la marginea satului unde pasc vitele orî se joacă copiii. V. îmaș.

tudeum - TEDEUM s. n. 1. serviciu divin care se oficiază cu prilejul unor momente solemne. 2. (muz.) compoziție scrisă pentru astfel de ceremonie. (< lat. *Te Deum* /*laudamus*/).

tufani - TUFÂN, *tufani*, s. m. 1. Specie de stejar (*Quercus pubescens*). 2. Tufar. 3. (Pop.) Ciomag, băta. – Tufă + suf. *-an*.

tumăni - TUMĂNÍ, *tumănesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A prosti, a zăpăci pe cineva. – Ucr. *tumanity*.

ulițarnicule - ULIȚĂRNIC, -Ă, *ulițarnici*, -ce, adj., s. m. și f. (Reg.) (Persoană) care bate ulițele, căreia îi place să-și piardă vremea umblând fără rost (pe uliță). – Uliță + suf. *-arnic*. ulițăr(nic), -ă adj. (d. *uliță*). *Fam*. Căruia-î place să stea mult pe uliță: *copil ulițarnic*.

Vocabulă - VOCÁBULĂ, *vocabule*, s. f. (Livr.) Cuvânt, vorbă. – Din fr. *vocabule*, lat. *vocabulum*.

zuiumul - zărvă (-ve), s. f. – 1. Gălăgie, larmă.

NOTA EDITORULUI

Pentru *Editura Fundației pentru Cultură și Învățământ IOAN SLAVICI*, editarea acestui volum reprezintă un eveniment deosebit, din mai multe puncte de vedere.

Suntem de mai mulți ani onorați de colaborarea cu distinsa Doamnă a scrisului **Mariana GURZA**, membră și a Colegiului de redacție al periodicului DEMNITATEA, „administrator” al blog-ului <http://demnitateaioanslavici.blogspot.ro/>, unde pot fi citite întotdeauna materialele publicate. Cu fiecare poezie care a apărut în paginile ziarului nostru am câștigat mai mult interesul cititorilor. Sensibilitatea scriitoarei **Mariana GURZA** s-a dovedit încă o dată, prin aplecarea către o operă trecută prea ușor cu vederea și asupra unui scriitor care a trăit puțin, (49 de ani) - dinspre secolul al XIX-lea către prima treime a secolului XX - dar s-a implicat activ în viața socială, în jurnalistică, cu atitudine adevărat patriotică față de evenimentele vremurilor.

Parcurgând rândurile acestui volum, atât cele scrise și lăsate de Vasile Plăvan, cât și cele completate de Mariana Gurza, cititorul a putut descoperi o lume, poate nu demult petrecută, dar de puțini români știută, cu importante reverberații pentru cei ce vor să înțeleagă acum prezentul printr-un trecut mai adevărat, descoperind totodată și marea dragoste de neam a românilor din Bucovina, precum și purtările nedrepte ale vitejilor noștri în lupte, nici acum prea bine înțelese.

Reflectând la opera lui Vasile Plăvan, e ușor să aluneci în poveste și să recunoști că de multe ori ajungi să fii năpădit de „*boabe de lacrimi*”, ajungi să spui, ca și Radu, că „*M'am născut să rățesc în lume fără noroc*”. Romanticism, realism și sentimentalism laolaltă, atenționează într-un mod anume pe oricine care citește acest volum. De aceea, merita repus în pagini contemporane Vasile Plăvan, o rădăcină din neam care explică firea firavă, dar cutezătoare a urmașei Mariana Gurza.

Această carte poate fi catalogată ca și o prezentare biografică a avocatului-scriitor Vasile Plăvan, cu repere de antologie a graiului bucovinean, dar poate fi considerată o adevărată monografie a Bucovinei de la cumpăna ultimei două secole încheiate. Dar, cel mai mult se simte orientarea către manualul de patriotism și unitate națională pe care trebuie să-l parcurgem cu luare aminte și ca reper pentru drumul pe care mergem.

Citind acest volum, să ne mai bucurăm încă de o frescă a unei Bucovine, care prin Vasile Plăvan este făcută mai bine cunoscută și înțeleasă pentru mai mulți români și România, la fel cum Crișana, tot Ardealul și nu numai ..., au ajuns să ne fie zugrăvite de Ioan Slavici.

Plăvan ca și Slavici au trudit pentru a lăsa valoroase urme de trecută demnitate românească, pentru a avea după ce învăța și noi azi, ca să fim mai buni și mai importanți în lumea noastră mare.

Dumnezeu, pe ei să-i odihnească în pace, iar nouă să ne călăuzească pașii spre mai departe !

Mulțumim Marianeii Gurza pentru încredințarea acestei lucrări și îi dorim sănătate și putere de muncă, mai lăsând încă sufletul să se scurgă prin și mai multe creații, contribuind prin acestea, puțin câte puțin, dar în mod serios la îmbogățirea patrimoniului cultural al neamului nostru românesc și la încântarea spirituală a cititorului, oricând și oricare ar fi el.

Dumitru MNERIE
Consilier editorial

Adnotări bibliografice

CIOBANU, Petru - *Cupca, un sat din Bucovina*, Editura Amadoros, Câmpulung Moldovenesc, 2004;

GURZA Mariana - *Destine umbrite*, Ed. Atticea, 2008;

PLĂVAN, Vasile - *Boabe de lacrimi*, Ed. Carpathia Press, 2007;

* * * Glasul Bucovinei, nr.4949 din 21.11.1936 din Cernăuți;

* * * Glasul Bucovinei, nr.5535 din 26.01.1939 din Cernăuți;

* * * Glasul Bucovinei, nr.5536 din 27.01.1939 din Cernăuți;

* * * Ziarul „Suceava”, nr.20, din 27.01.1939, din Cernăuți;

* * * Revista on-line Floarea darurilor - /Un Slavici de Bucovina - postafata scrisa de Artur Silvestri la vol. Boabe de lacrimi de Vasile Plavan, editie ingrijita de M.G.

* * * PLĂVAN-ȘTEFĂNESCU, GEORGETA. *Vasile Plăvan*, gazetar și publicist bucovinean, *Apă vie*, almanahul tuturor românilor, ed. Augusta, Timișoara, 2000. – P. 131-132, Articolul scris de fiica sa apărut în *Apa vie*;

<http://demnitateaioanslavici.blogspot.ro/>;

<http://www.neamul-romanesc.com>;

<http://floareadarurilor.wordpress.com/carti-ce-puteau-sa-nu-existe/un-slavici-de-bucovina-postfata-la-volboabe-de-lacrimi-de-vasile-plavan-editie-ingrijita-de-mariana-gurzaedcarpathia-press2007/>;

<http://www.agero-stuttgart.de/REVISTA-AGERO/CULTURA/Sa%20nu-i%20uitam%20de%20Vasilica%20Grigoras.htm>;

<https://bibliotecaonline.wordpress.com/vasile-plavan-boabe-de-lacrimi/>.

“**Mariana Gurza** (n. 1955) Poetă, editoare și eseistă creștină. Însemnări și reflecții „nobile și sentimentale“, versuri ce combină un material sufletesc neoromantic și metodologie imagistă în cărți reprezentative de poezie...”ca : **Paradox sentimental** - Ed. Augusta, Timișoara, 1998; **Gânduri nocturne** - Ed. Augusta, Timișoara, 1999, **Nevoia de a sfida tăcerea** - Ed. Augusta, Timișoara, 2000, **Lumini și Umbre** - Ed. Augusta, Timișoara, 2001, **Lacrima iubirii**, Ed. Artpress, Timișoara, 2003, **Ultimul strigăt** - Ed. Eubeea, Timișoara, 2006, **Șoapte gândite** - poeme - Ed. Atticea, Timișoara, 2006, **Destine umbrite** - Ed. Atticea, 2008, **Pe urmele lui Zenon /On Zeno's footsteps** - volum bilingv , Timișoara, 2012, traducerea prof.univ.dr.George Anca, Poeme Hai hui, antologie - Ed. Grinta&Singur, **VASILE PLĂVAN: BOABE DE LACRIMI** - Ed. Carpathia Press, 2007
Volume colective: **Al cincilea patriarh** - Ed. Intermundus, 2007, **Înțeleptul din America** - Ed. Intermundus, 2008, **Mărturisirea de credință literară** - Ed. Carpathia Press & Production, 2008, **Promovarea valorilor culturale românești în contextul globalizării** - Ed. PIM, Iași, 2009, **Părintele Adrian Făgețeanu și crucea Rugului Aprins - Omagiu la un secol de la nașterea sa** - Ed. Lumea credinței, 2012 etc.

<http://www.marianagurza.ro/blog/mariana-gurza/>

ISBN: 978-606-8480-19-0
ISBN: 978-606-569-571-9